Boj proti fašizma; je boj vsakega poštenega rodoljuba; vsakega delavca in delavke — pač vsakega brez izjeme na politično, narodno ali pa versko pripadnost!

CENA NAROČNINI:
Za Kanado in USA.
Za eno leto $3.00
Za pol leta 1.75

Edinost

EDINOST
206 Adelaide St. W.
Toronto 1, Ont.

Entered as second class matter at the Post Office Dept. Ottawa.

• -:- • V . . . NEODVISNO GLASILO KANADSKIH SLOVENCEV V . . . • -:- •

Let. 3. št. 125. | Cena 5 c. | TORONTO, ONTARIO WEDNESDAY, AUGUST 15, 1945. | Price 5c. | Vol. 3. No. 125.

Po z slavo ovenčani poti pojdmo složno naprej!

UVODNIK

Tri leta odkar je začel izhajati prvi slovenski časopis v tej deželi, so za nami. Kako velike preizkušnje in kako nas navdaja veliki ponos! Praznujemo torej tretjo obletnico Edinosti, svojega dosedanjega dela, naše požrtvovalnosti in uspeha. To preteklost, ki se začenja v najbolj črnih dnevih usode človeštva, gledamo danes z veselejšimi pogledi, večjimi upi kot smo jo gledali v njenem začetku. Na eni strani nas raduje dejstvo, da smo bili četudi manjši del tiste žilave veličanstvene skupnosti, katera se je zavedala v najčrnejših dneh svoje ogromne vloge ter nepremagljive sile in napovedala neizprosen boj črnim in zločinskim silam fašizma, delala neprenehoma z vsemi razpolagajočimi sredstvi za zmago sil ljudskega napredka in progresa, za svobodo, pošteno delo in kruh, za zmago nove dobe svobodoljubnih narodov.

Prav zato smo si tudi postavili kot prvotno nalogo takoj že v samem začetku, neumorno delati na polju bratskega edinstva med kanadskimi Slovenci, ter skupno z kanadskimi Hrvati in Srbi utrjevati bratsko edinstvo kanadskega naroda v splošnem, za popolno in brezpogojno zmago nad barbarskimi silami fašizma in njegovimi hlapci. V narodnem edinstvu smo gledali tiste odporne in skrivnostne sile, pred katerimi je trepetal fašistični sovrag in njemu naklonjena reakcija, sile, katere so edino mogoče osrečiti povojni svet.

Opogumljeni z to prepričanostjo zmage narodnega edinstva, smo se podali na delo. Ničesar se nismo ustrašili. Zavrgli smo bojazen pred neizkušenostjo, krepili smo si voljo in energijo z lastnimi silami in resničnostjo, katero smo si postavili za cilj. Dejali smo, da je vse to izvedljivo, da je v interesih naroda in delavcev, da je v interesih človeštva. Naposled pa da je treba delati z vso vnemo in marljivostjo, da se dejansko tudi ustvari.

Na drugi strani danes ob slavnosti tretje obletnice Edinosti, se čutimo ne le ponosnih na dosedanji uspeh, njeno odločno vlogo v borbi proti fašizmu in njegovih hlapcev, ampak tudi ojačeni z dosedanjimi izkušnjami in dosegami.

V praktičnem pomenu vidimo, da so bile njene smernice ne samo pravilne, da so odgovarjale in odgovarjajo svoji dobi, resničnim potrebam kanadskih Slovencev v njihovem delu za narodni in kulturni podvig, za utrditev še trdnejšega edinstva med nami in vsemi drugimi narodnimi skupinami v tej deželi v duhu Povelja Združenih narodov za trajen in pravičen mir, za izgraditev srečnejše povojne dobe, ampak so neposredno tudi obramba vseh teh dosedanjih in bodočih pridobitev, za katere smo delali in za katere so se borili svobodoljubni in demokratični narodi v svetu.

Vidimo, da smo imeli prav, ko smo se z vso odločnostjo poleg naše patriotične obveznosti napram novi domovini Kanadi, postavili na stran slavnih partizanskih odredov, narodno osvobodilne vojske in resnične osvoboditve narodov Jugoslavije pod vodstvom slavnega sina, maršala Tita. Ko smo izjavili, da je Mihajlovič, Rupnik, Novak in mnogi drugi izrodki — izdajalci lastnega naroda. Vsa fašistična propaganda, katero so na debelo trosili bivši protinarodni režimovci, ogromne denarne vsote narodnega denarja, ki ga so trošili za lažno obrekovanje narodno osvobodilnega gibanja, njegovo vojaško in politično vodstvo, ter kljub oviram in zaprekam, nas ni ustrašilo povedati resnico in pobijati lažno fašistično in reakcionarno propagando.

Hkrati pa vidimo tudi, da smo imeli prav, ko smo postavili na prvo mesto Osvobodilno Fronto Slovenskega naroda, njegovo pobudnico za Zedinjeno svobodno federalno Slovenijo v okviru nove svobodne federativne Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita. Uverjeni smo bili, da je Osvobodilna Fronta resničen voditelj slovenskega naroda v njegovi naporni in težki borbi za svobodo, enakopravnost, čast in obstoj. Zato nismo izgubljali niti trenutka, da ji nudimo moralno in tudi materijalno pomoč skupaj v bratski slogi z kanadskimi Hrvati, Srbi in vsemi drugimi demokratičnimi skupinami. In to pomoč smo pripravni nuditi tudi v bodoče.

Vsi ti dogodki potrjujejo pravilnost smernic Edinosti. Potrjuje zmaga Združenih narodov nad nemškimi fašističnimi zločinci, kvizlingi in izdajalci, med temi poglavitno onimi, kateri so ustvarjali načrt uničiti in iztrebiti Slovanske narode.

Edinost je zagovarjala narodno edinstvo kot osnovni predpogoj za zmago nad fašističnimi zverinami. Zagovarjala ga bo tudi v bodoče kot osnovni predpogoj k čistki poslednje in tudi najmanjše sledi fašizma, njegovih hlapcev v obrambi narodnih in mednarodnih pridobitev v tej strašni in krvavi vojni. Kajti narodno edinstvo in sporazum je pot k sreči in blagostanju narodov in človeštva.

Po tej poti, katera je z slavo ovenčana, katera je faktično v krvi ustvarila neumrljivo bratsko med narodi Jugoslavije in Velike Sovjetske Unije, ter vsemi drugimi svobodoljubnimi in demokratičnimi narodi v svetu, katera je ovekovečila ime našega junaškega naroda in narodov Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita, pojdmo složno in smelo naprej!

Ta pot izločuje preteklost, njene napake, zavist in prezir! Ta pot ustvarja novega prerojenega človeka, ustvarja in vodi vse delovne in ljudske množice v srečnejše življenje — v svobodo. To pot so si izbrali svobodoljubni in demokratični narodi v svetu, na čelu z voditelji svetov-

(Dalje na 8 str.)

Sovjetska Unija pospešila poraz japonskega impirijalizma

Minulo sredo dne 8 avgusta Sovjetska Unija je napovedala vojno Japonski na podlagi, da je slednja zavrnila ultimatum za brezpogojno predajo, katerega so ji naslovile Vel. Britanija, Združene države Ameriške in Kitajska. Vojna napoved Sovjetske Unije je z tem še tesneje združila medsebojno kooperacijo zavezniških velesil, kakor tudi odstranila osovražene predsodke reakcije, katera je skušala in skuša podžigati nezaupanje med javnim mnenjem napram Sovjetski Uniji, kateri gredo zasluge na prvem mestu za poraz nemškega fašizma v Evropi. Toda vojna napoved Sovjetske Unije, je istočasno pospešila poraz japonskega impirijalizma.

Zmagoviti oddelki Rdeče Armade pod neustrašenim vodstvom svojih voditeljev in poveljnikov, so takoj v prvih 24 urah zdrobili sovražno obrambno črto v Mandžuriji, prekoračili obmejno reko Amur ter dospeli na točko v notranjost Madžurije 50 klm. daleč. Napad je bil izveden z bliskovitim nastopanjem Rdeče Armade z vzhoda, zapada in severa v smeri na 2000 klm. obmejne črte obkolitve japonske armade v Harbin področju, najvažnejše križišče v Madžuriji. Računa se, da se na tem področju nahaja nad 2 miliona japonska armada.

Po preteku minulega tedna, Rdeča Armada je napredovala nič manj kakor nad 200 milj v Madžuriji. Posamezni napovedovalci kateri si vsakokrat radi privoščijo napovedati kako hitro bo napredovala, če bo sploh mogla napredovati v Madžuriji tako kakor v Evropi, so seveda zopet iznenadeni. Kakor je v Evropi z bliskovitimi vdarci drobila sile nemškega fašizma, dobi na isti in še bolj činkoviti način sile japonskega impirijalizma.

Po zatrdlu poslednjih vesti, Japonska se je predala po določbi zavezniškega sporazuma. Prve vesti o predaji so delale izjemo glede pripravnosti za predajo in sicer v tem, da so Japonski krogi vztrajali pri zahtevi glede japonske cesarske vlade, katera da ostane kot zakonita vlada Japonske. Kajti zavezniški sporazum glede predaje vključuje kazen za vojne kriminalce medtem tudi odstranitev onih, kateri so na en ali drugi način kolakorirali z silami fašističnega osišča.

Končno pod kakšnimi pogoji je izvedena predaja, ni mogoče iz dosedajnih vesti ugotoviti. Vsekakor v prihodnji izdaji lista priobčimo vsebino predajne pogodbe.

Peter odslovil regente

London — Jugoslovanski kralj Peter, kateri odkar se je oženil ni izdajal nekih izjav ne tako in ne tako. Sedaj pa kar naenkrat je izdal naznanilo z katerem naznanja, da je odstavil Svet regentov, katerega je imenoval v marcu kroni. Toda istočasno obsoja vlado maršala Tita, kot "diktatorsko".

Njegovo naznanilo je zvrnilo prav malo pozornosti, razen med njegovimi pristaši, kateri delajo za njegovo, odnosno svojo povrnitev na oblast v Jugoslaviji. Najmanj pa je vzrnilo pozornosti med narodi Jugoslavije, kateri so že zdavnaj zavrgli tako zamisel in poverili svojo usodo novi narodni vladi, katera je resnično vlada narodom Jugoslavije.

ZAVEZNIŠKA POLICIJA NAPADLA ANTI-FAŠISTE V POLI

Pola — Predno prevzame položaj guvernerja v Kanadi, maršal Aleksandar je obiskal to pristaniščano mesto. Ko je ljudstvo zvedelo za njegovo prisotnost, se je v naglici začelo zbirati in v znak dobro došlice vprizorilo povorko. Mnogi so nosili zavezniške in jugoslovansko zastavo ter klicali zmagoslavne blice. Ta svoboda in demokracija pa je bila kaj kmalu sprečena po zavezniški policiji, ko se je divje zagnala proti demonstrantom, kateri so prišli pozdraviti maršala Aleksandra. Policija je aretirala istočasno nekoliko antifašistov, kateri so se borili proti skupnega sovražnika s zavezniško vojsko.

Nekoliko pozneje se je zbrala grupa reakcionarnih elementov, zavarovana po zavezniški policiji. Dokler na eni strani zavezniška policija nudi varnost reakcionarnim elementom, po drugi strani vrši aretacije antifašističnih bojevnikov. Istočasno pa je grupa pet policajev drzno napadlo neko žensko, medtem ko so priskočili zavezniški vojaki in raztrgali zastavo demonstrantov.

Očividec tega prizora ki je dospel v Reko, pravi, da je britska policija in vojaštvo napadlo demonstrijajoče ljudstvo, ter raztrgali jugoslovansko in italijansko zastavo s rdešo zvezdo. Brutalnost je bila izvedena na zelo neverjeten način. Da izrazi svojo globoko žalitev ljudstvo je klicalo: "Vi niste Angleži!"

ŽALITEV SLOVENCEV V TRSTU

Ljubljana, 8 avg. — Prejšno nedeljo se je zbrala neštevilna skupina fašistov v Trstu, med temi bivši okrajni sekretar fašistične stranke v Ljubljani (za časa okupacije Ljubljane), baron Gati Deretto. Demonstrirajoči fašisti so zmerjali Slovence in prepevali italijanske reakcionarne pesmi.

Časopis "Il Lavoratore" z ozirom na fašistično demonstracijo piše: "Naša je želja izjaviti, da so vse dosedanje popularne ljudske manifestacije imele antifašistični karakter in niso bile naperjene proti kateremu koli narodu. Narod je demonstrativno zahteval le svoje pravice in ni izražal mržnjo proti Italijanom, Slovencem in pa zaveznikom. Toda fašistična demonstracija prejšno nedeljo, je bila šovinistična in anti-slovenska."

Nadalje isti časopis apelira na zavezniške oblasti in pravi: "Vi ste imeli priložnost videti kdo vodi neenako borbo proti fašizmu in njegovim preostankom. Vi ste imeli enako priliko videti, kdo nosi samokrese in nože proti demokraciji in ljudstvu!"

EISENHOWER V MOSKVI

Moskva — Vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi, general Eisenhower se nahaja v Moskvi, kjer mu je bil prirejen svečan sprejem. Ohranitev sodelovanja in kooperacije s Sovjetsko Unijo, je nujnost, pravi Eisenhower.

Štiri leta osvobodilne fronte

— NAŠ OBRAČUN —

BORIS KIDRIČ:

Četrto obletnico Osvobodilne fronte slovenskega naroda praznujemo v prav posebnem času: praznujemo jo, ko se negdaj tako mogočen sovražnik, Hitlerjeva Nemčija, zvija v smrtnem krču, praznujemo jo med končnim osvobajanjem Jugoslavije, med osvobajanjem Slovenije.

Osvobojena in združena Slovenija — nekoč veliki, toda nedosegljiv ideal najboljših med našimi očeti, sedaj resničnost, ki jo neposredno ustvarja jugoslovanska osvobodilna borba — je na pragu. Še kratek čas in postala — bo dejstvo. Postala bo dejstvo v demokratični in federativni Jugoslaviji, Domovini narodov, ki so svoje sorodstvo — sorodstvo po usodi in krvi — posvetili s skupno krvjo; prelito za skupno svobodo in se pod Titovim vodstvom združili na življenje in smrt — borbi za svobodo, v graditvi nove svobode, v njenem uživanju in v njeni doslednji, neizprosni zaščiti pred vsemi izdajalci, pred vsemi notranjimi in zunanjimi sovražniki, pred vso domačo in mednarodno reakcijo.

Osvobodilna fronta zre danes s ponosom na svoje ustanovno leto. Slovenski in jugoslovanski program, zapisan na njen prapor v usodnem letu 1941., se pod velikim Titovim vodstvom uresničuje v svoji veliki celoti, v svojem polnem obsegu kar najskladneje. Slovenske edinice, slovenski vojaki in oficirji Titove vojske, ki so mogli štiri leta vztrajati na svojih rodnih tleh prav zato, ker so se dvignili v upor kod borci Titove vojske se pravi, ker se niso uprli in borili osamljeni, temveč kot sestavni del oboroženе pesti vseh jugoslovanskih narodov, kot sestavni del jugoslovanske partizanske vojske doživljamo danes z občutkom ponosa in sreče, da prihajajo Slovenijo končnoveljavno osvobajat mogočne, moderno opremljene enote vse JUGOSLOVANSKE ARMADE. Jugoslovanska armada je v teh velikih dneh hkrati z Rdečo armado uresničevalec stoletnih težej slovenskega naroda, Jugoslovanska armada in Rdeča armada osvobajata in združujeta Slovenijo, Jugoslovanska armada osvobaja Primorsko in jo za vse čase priključuje materi Sloveniji. Jugoslovanska armada ustvarja z Rdečo armado v teh dneh končne pogoje za vpostavitev najvišjega izvršnega organa slovenske narodne in državne oblasti v okviru demokratične in federativne Jugoslavije — za vpostavitev prve narodne vlade Slovenije.

Obračun, ki ga v pogledu slovenskega in jugoslovanskega programa polaga Osvobodilna fronta kot sestavni del jugoslovanskega narodnega osvobodilnega gibanja po štirih letih svojega obstoja pred svoj narod, je čist in jasen kot še nikoli noben obračun v naši narodni zgodovini. O čemer so sanjali najboljši duhovi našega naroda, po čemer je narod hrepenel, odkar se zaveda sebe kot narod, za kar se nismo ustrašili terjati vsa ta leta najhujših žrtev in v polni zavesti zgodovinske odgovornosti v svojo in drugo kri — postaja resnica, postaja dejstvo.

In še zre Osvobodilna fronta s ponosom na svoje ustanovno leto, na leto 1941. Na njen prapor ni bil tedaj zapisan samo slovenski in jugoslovanski program, zapisan je bil tudi slovanski. Ko so se dvignili jugoslovanski narodi na Titovo podbudo v narodno vstajo proti okupatorju, so združili svojo usodo na življenje in smrt z usodo velikega ruskega naroda in vse Sovjetske Zveze. V domovinski vojni je postal največji slovanski narod, ruski narod, dejanski voditelj na smrt ogroženega slovanstva. Ideja vseslovanske enotnosti, prejšne čase utvarja za prenekateri slovanski narod, ideja sanjačev, in sredstvo reakcijonarjev, se je uvrstila med najnaprednejše človečanske ideje. Jugoslovanskim narodom je prvič v njihovi zgodovini uspelo, da svoje osvobodilne in demokratične smotre zmagovito naslonijo na resnično demokracijo, na sovjetsko demokracijo svojega starejšega brata, v velikem Oktobru pod Leninovem in Stalinovem vodstvom prerojenega ruskega naroda. In stokrat in tisočkrat je imela Osvobodilna fronta prav, ko je malemu slovenskemu narodu dejala v njegovih najtežjih dneh, da mu bo pomagal veliki ruski brat. Kakor se v zadnjem razdobju naše domovinske vojne simbolično odraža polna skladnost slovenskega in jugoslovanskega programa Osvobodilne fronte s tem, da prihaja Slovence koncnoveljavno osvobajat Titova Jugosolvanska armada, tako se ponazoruje tudi pravilnost slovanske zasnove, ki jo je pri slovenskem narodu uveljavila Osvobodilna fronta. Na slovenskih tleh je danes največja in najdoslednejša armada osvoboditeljica, kar jih pozna zgodovina. Rdeča armada, armada velikega ruskega naroda, armada Sovjetske Zveze je na naših tleh. In med novo Jugoslavijo ter Sovjetsko Zvezo je sklenjena pogodba o daljnosežni medsebojni pomoči. Maršal Tito, ki za Jugoslavijo podpisal pogodbo, je na moskovskih tleh izjavil vsemu svetu, da Trst pripada nam in nikomur drugemu. Mar si je obsežnejšo pomoč Sovjetske Zveze sploh mogoče zamisliti? In to prav v času, ko gre za končnoveljavne sadove našega osvobodilnega boja?

Tudi obračun, ki ga je podala Osvobodilna fronta kot sestavni del jugoslovanskega narodno osvobodilnega gibanja po štirih letih svojega obstoja in svoje borbe pred svoj narod glede svojega slovenskega programa, je čist in jasen kot še nikoli noben obračun v naši narodni zgodovini.

Računi, ki jih polaga, pa dajejo Osvobodilni fronti vso pravico, da v svojem petem letu narodu še močneje in še izraziteje naglasi smer, ki je edina Omogočila izbojevati in zajamčiti Slovencem njihove pravice: Napredno jugoslovensko in slovensko, na ljudskih silah, na ljudski demokraciji temelječo smer, smer ki je uvrstila v minuli zgodovini nepomembni in majhni slovenski narod — narod drobiž imperijalističnih prekupčevalcev — med napredne in ugledne narode človečanstva.

Velikanski je preokret, ki ga je izvedla Osvobodilna fronta v naši narodni zgodovini. Izvedla ga je lahko zato, ker se je z vso neodjenljivo doslednostjo razvila v novo, progresivno, nadaljnega razvoja sposobno posodo in vsebino našega političnega in družabnega življenja. S tem, da so se v okviru Osvobodilne fronte, okrog njene vodilne sile, Komunistične partije zbrale vse napredne in pozitivne moči našega naroda, da se je Osvobodilna fronta preobrazila iz začetne koalicije v popolnoma enotno, vseljudsko politično gibanje — s tem in edino s tem je bil zadan smrtni udarec stari zavoženi in pogubni uradni slovenski politiki. Nastala je nova politika, ki ne nasprotuje več niti resnični človečanski kulturi, niti zares napredni znanosti, temveč z njima vred zrcali eno in isto resnico, resnico vspozanvanju in odražanju, resnico v aktivistični preobrazi, resnico v vodstvu našega življenja. In s tem da je Osvobodilna fronta posvojem bistvu v dosledno napredni razvoj usmerjeno zvezo delavskega razreda, kmetov, delavne intelingence, slednjih slojev ter vseh tistih patriotov ne glede na njihov družbeni in gospodarski položaj, ki jim je dejanski narodni in državni interes nad vsako drugo koristjo, s tem torej, da so vzele narodno in državno usodo v roke ljudske sile z delavskim razredom na čelu — s tem se je zasukala smer vse naše zgodovine. Nazorno se je izkazalo, da je resnična rešitev našega nacionalnega vprašanja neločljivo združena z ljudsko demokracijo in zajamčeno možnostjo njene dosledne poti. Uresničenje slovenskih jugoslovanskih zasnov našega narodno osvobodilnega gibanja, je bilo pri nas mogoče za-

(Dalje na 8 str)

OGROMNA VEČINA NARODA PROTI POVRNITVI MORNARHIJE V JUGOSLAVIJI

Beograd, 8 avg. — V velepomembnem nagovoru, katerega je odlžal maršal Tito pred zborovanjem 1500 delegatov Osvobodilne Fronte iz vseh krajev Jugoslavije, se je izrekel vprid ustanovitve federativne republike. Posamezni krogi, nikakor ne morejo zapopasti resnično življenske demokracijo za katero so se borili narodi Jugoslavije, ampak priporočajo svoje vrste "demokracijo", katero naj bi vpoštevali pri izgradjtvi nove svobodne federativne Jugoslavije. Namreč trudijo se na vse načine, da se dovoli popolna in neomejena svoboda vsem bivšim kompromitiranim strankam, da nadaljujejo svoje protinarodni in protidemokratično delo. Pravim svoje vrste "demokracijo", to je demokracijo za njih in ne za narod. Toda naši narodi se zavedajo prave demokracije in ne take, kakšne so bile deležni potom volilnih kroglic v bivši Jugoslaviji. Zavedajo se življenske demokracije, katera ščiti svoje državljane pred pomanjkanjem in bedo, katera se temelji na socijalni pravičnosti in narodni enakopravnosti. Tako demokracijo hočejo narodi Jugoslavije, ker za tako demokracijo so se tudi borili. Kajti kakor je rekel delegat tovarjš Tuna Babich na včerajšnem zasedanju, demokracija katera je obstojala pod monarhijo od 1920 do 1941 leta, spominja naše narode le na njeno neomejeno surovost in zapostavljanje. Vse to govori samo zase proti povrnitvi monarhije in za ustanovitev republike. Jugoslovanski Svet Narodne Osvoboditve je iz teh razlogov sprejel sklep proti povrnjtve kralja v Jugoslavijo. Ako bi bila vzpostavljena mornarhija, bi skušala z onoisto brutalnostjo razveljaviti demokratične tekovine narodov Jugoslavije, kakor jih je z vso silo razveljavljala in zanikala ljudskim množicam v predvojni Jugoslaviji.

Kralj Peter je v času vojne imel tesne zveze z generalom Mihailovičem, Nedičem in drugimi kolaboracionisti z Nemci proti osvobodilnega gibanja. Istočasno pa je povrhu tega odlikoval voditeljev četnikov, ne glede nato, da so vodili borbo proti lastnega naroda.

POZDRAV TRETJI OBLETNICI EDINOSTI

Glavni in Izvršni Odbor Zveze Kanadskih Slovencev iskreno pozdravlja tretjo obletnico Edinosti, katera je od svojega začetka neustrašeno vodila borbo proti fašizmu in njegovih hlapcev. Prepričani in uverjeni smo, da bodo tako odločno zastopala narodne in delavske interese posebno pa izgraditev povojnega sveta v duhu načel Združenih Narodov.

Naj živi bratsko edinstvo Kanadskih Slovencev v bratski slogi z vsemi svobodoljubnimi Kanadskimi Hrvati in Srbi! Naj živi močna zaščitnica národnega edinstva — Edinost!

Smrt fašizmu in njegovim hlapcem — svoboda narodu!

Glavni in Izvršni Odbor
Zveze Kanadskih Slovencev

ČASTITKA IZVRŠNEGA ODBORA VPZ. BLED

Iskrene častitke pošilja Izvršni Odbor Vzajemne Podporne Zveze Bled tretji obletnici lista Edinosti, zahvaljujoč se vašemu trudapolnemu delu vprid interesov Kanadskih Slovencev in Slovenskega naroda. Zahvaljujemo se tudi za sodelovanje z našo podporno organizacijo ter apeliramo na vse članstvo V.P.Z. Bled, da je vsak naročnik priljubljenega lista Edinost.

Izvršni Odbor VPZ. Bled

NITI PEDI SLOV. ZEMLJE NE SME OSTATI POD TUJCEVO PETO

"EDINOST"

Published weekly at
**206 Adelaide St. W., Toronto, Ontario,
by Edinost Publishing proprietor
in Slovenian Language**

Registered in the Registry Office for the City of Toronto on the 25th day of June, 1942, as No. 47939 C. P.

EDINOST

Izhaja vsako sredo v slovenskem jeziku. Naslov lista: 206 Adelaide St. W. Toronto, Ontario.
Dopisi brez podpisa se ne vpoštevajo. Rokopis nenaročenih člankov in dopisov se ne vrača.

Pogodba med Jugoslavijo in Sovjetsko Zvezo

Dne 11. IV. je bila podpisana med Jugoslavijo in Sovjetsko Zvezo naslednja pogodba:

Namestništvo Jugoslavije in Predsedstvo Vrhovnega Sovjeta Zveza sovjetskih socialističnih republik, trdno odločen voditi do konca vojne proti nemškim osvajalcem;

V želji, da se še bolj utrdi obstoječe prijateljstvo med narodi Jugoslavije in Sovjetske Zveze, ki bijejo skupni boj proti splošnemu sovražniku — hitlerjevski Nemčiji;

Izrazajoč neomajeno težnjo, da se zagotovi tesnejše sodelovanje narodov vseh dežel in vseh združenih narodov v času vojne in v času miru in da svoj doprinos v delovanju povojne organizacije miru in varnosti;

V prepričanju, da okrepitev prijateljstva med Jugoslavijo in Sovjetsko Zvezo odgovarja življenskim interesom obeh ljudstev in da bo tako na najboljši način ustreženo delu za nadaljni gospodarski razvoj obeh dežel,

sta sklenila, da v ta namen skleneta to pogodbo ter sta označila kot svoja pooblaščenca:

Namestništvo Jugoslavije maršala Josipa Broza-Tita, predsednika ministrskega sveta Jugoslavije;

Predsedstvo Vrhovnega Sovjeta Zveze socialističnih republik Vjačeslava Mihajloviča Molotova, ljudskega komisarja za zunanje zadeve Zveze Sovjetskih socialističnih republik,

ki sta se po izmenjavi svojih pooblastil, o katerih je ugotovljeno, da so v pravilni obliki, sporazumela v naslednjem:

čl. 1.

Vsaka visoka pogodbena stranka bo nadaljevala boj skupno z drugo stranko in z vsemi združenimi narodi proti Nemčiji do končne zmage.

Visoki pogodbeni stranki se obvežeta nuditi druga drugi vojaško in drugačno pomoč v tem boju z vsemi sredstvi, ki jih imata na razpolago.

čl. 2.

Če bi se katera izmed visokih pogodbenih strank znašla v povojnem razdobju v položaju, da bi se zapletla v vojno akcijo proti Nemčiji, če bi ta ponovila svojo napadalno politiko, ali s katerokoli drugo državo, ki bi se Nemčiji pridružila neposredno ali v kakoršnikoli drugi obliki v taki vojni, bo druga visoka pogodbena stranka takoj dala pogodbeni stranki, ki je bila potegnjena v vojne akcije, vojaško in drugo pomoč in podporo z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

čl. 3.

Visoki pogodbeni stranki izjavljata, da bosta sodelovali v duhu najiskrenejšega sodelovanja v vseh mednarodnih akcijah, katerih cilj je zavarovanje miru in varnosti ljudstva in da bosta doprinesli svoj polni delež za uresničenje teh visokih ciljev.

Visoki pogodbeni stranki izjavljata, da se bo izpolnila ta pogodba v skladu z mednarodnimi načeli, ki sta jih osvojili in pri katerih sta sodelovali.

čl. 4.

Vsaka visoka pogodbena stranka se obveže, da ne bo skepala nikake zveze in nebo sodelovala v kakršnikoli zvezi, ki bi bila naperjena proti drugi visoki pogodbeni stranki.

čl. 5.

Visoki pogodbeni stranki izjavljata, da bosta tudi po koncu te vojne delovali v duhu prijateljstva in sodelovanja v cilju nadaljnega razvoja in utrditve gospodarskih vezi med narodi obeh dežel.

Ta pogodba stopi v veljavo takoj po podpisu in bo raficirana v čim krajšem roku. Izmenjava ratifikacijskih listim bo izvršena v Beogradu čimprej.

Ta pogodba ostane v veljavi 20 let od trenutka njenega podpisa. Če katera od visokih pogodbenih strank na koncu tega dvajsetletnega razdobja ne bi izrazila željo leto dni pred potekom tega roka, da odpove to pogodbo, ostane ta v veljavi za nadaljnih pet let in tako vsakokrat, dokler katera od visokih pogodbenih strank ne poda leto dni pred potekom tekočega petletnega razdobja pismeno izjavo o svoji nameri, da noče prekiniti njeno veljavo.

V potrditev tega sta pooblaščenca podpisala to pogodbo in pritisnila nanjo svoje pečate.

Napravljeno v Moskvi 11. aprila v dveh izvodih, vsak na srbohvatskem in ruskem jeziku, s tem da sta obe besedili enako vredni.

Po pooblastilu Namestnistvo Jugoslavije: Josip Broz-Tito.

Po pooblastilu Predsedstva Vrhovnega Sovjeta Zveze socialističnih republik: Vjačeslav Molotov.

MLADNISKI KONGRES IN TEKMOVANJE PRI OBNOVI

Ljubljana — Pred nekoliko tedni je bil zaključen kongres Zveze venske Mladine, ki se je vršil v Ljubljani. Delegati, kateri so se zbrali iz vseh krajev Slovenije, so na slikovit način podajali svoja poročila o delu in velikem napredku mladinske organizacije, katera tekmuje pri obnovi svoje svobodne domovine.

Mladina Metliškega okrožja je v času enega tedna obdelala 50 njiv, dočim je mladina Novomeškega okrožja obdelala skupno 2,500 njiv in 900 vinogradov. V znaku obnove mladina je zasadila 60.000 dreves in zbrala 35 ton starega železja. Mariborska Mladina se je pripravljala za kongres še lansko leto in je v to svrho zbrala 200.000 madžarskih pengov in pol milijona nemških mark, organizirala 129 pevskih zborov, 41 dramskih odsekov in sklicala 735 shodov.

Stanko Kavčič, predsednik Zveze Slovenske Antifašistične Mladine Jugoslavije (ZSAMJ), je zaključil diskusijo kongresa in pozval slovensko mladino, da sodeluje z vsemi močmi pri obnovi svoje svobodne domovine z isto odločno in vztrajno voljo, kakor je sodelovala v prvih partizanskih odredih in se junaško borila proti fašističnim okupatorjem ter domačim izdajalcem.

Kongres je enoglasno sprejel pozdrav maršalu Titu, kateri se glasi:

Dragi maršal!

"Iza vsake Vaše besede, ki jo izgovorite, stoji edinstvena Mladina Slovenije od Benečije do Raba, od Gosposvetskega polja do Trsta in Tržiča. Na vsak Vaš poziv Mladina bo dala svoje mlade sile svojemu narodu. Slovenska mladina Vam obljublja, dragi maršal Tito, da se bo vztrajno in odločno borila proti vseh rušiteljev bratstva narodov in mladine Jugoslavije".

(TANJUG)

ČASTITKA PRIJATLJA IZ CLEVELANDA

Cenjeno uredništvo: Priloženo vam pošiljam denarno nakaznico v znesku $20.00 za pomoč listu, ter čestitam Kanadskim Slovencem na njihovem doprinosu tako v delavskih kakor tudi narodnih ozirih. Vaš napredek na polju dela za narodno edinstvo, daja tudi nam veliko spodbude.

Iskrene pozdrave vsem zavednim Slovencem in Slovenkam v Kanadi in Združenih državah.

Vaš naročnik in prijatelj

Dve poti malih narodov Jugovzhodne Evrope

Edvard Kardelj:

Minila so tri leta, odkar so — 6. aprila 1941. leta Hitlerjeve motorizirane tolpe napadle Jugoslavijo, ki ni hotela postati vazal fašističnih imperialistov. Od tedaj plamti naša domovina že tri leta neprestano v svetem narodno osvobodilnem boju proti zatiralcem in njegovim domačim najemnikom. Z golimi rokami so šli naši narodi v boj, toda vedeli so, da je njihova stvar pravična in zato je bila vera v zmago neomajena.

Razumljivo je, da ni mogel biti veličastni, oboroženi upor jugoslovanskih narodov po svojem političnem učinku in vplivu omejen samo na Jugoslavijo. Jugoslavija je postala vzgled in vzpodbuda za ostale narode jugovshodne Evrope; oborožen odpor naših narodov je postal jasen vzged, kakšna naj bo pot malih narodov v njihovem boju za obstanek in svobodo — kadar začne prvo in drugo ogrožati fašistični imperializem. Prav zato je mednarodni pomen našega boja tako velik.

Poslednice te poti, to je poti oboroženega odpora, ob zaključku tretjega leta boja na življenje in smrt — uvidi vsakdo. Ni samo to, da je sovražnik na naših tleh pred polomom, ni samo to, da smo s svojimi rokami osvobodili velikanske predele naše domovine, zadali sovražniku velike udarce in si pridobili naklonjenost in podporo vsega svobodoljubnega sveta — s čimer je postal narodni položaj naše domovine močan, kot še ni bil nikoli doslej, — ampak je dosežena tudi v naši domovini enotnost naših narodov, enotnost demokratičnih ljudskih množic, ki je prvi pogoj prihodnje moči naše nove Jugoslavije in sreče njenih narodov. Ob koncu tretjega leta narodno osvobodilnega boja so naši narodi na pragu svoje zmage in pred svetlim pogledom v srečnejšo bodočnost.

Skoraj iste dni, ko so jugoslovanski narodi slavili triletnico svojega boja proti fašističnim okupatorjem, so Hitlerjeve tolpe zasedle Madžarsko in skoraj spravile v položaj zasedenih držav tudi Rumunijo in Bolgarijo. Zasedba držav teh treh malih narodov je nagrada za suženjsko službo Hitlerju, v katere so te narode spravili njihovi nazadnjaški oblastniki. Tukaj bi lahko v obratnem smislu uporabili Marksov izrek iz leta 1848: Kar so jugoslovanski narodi dobili za kazen, to so madžarski, rumunski in bolgarski narodi dobili za nagrado.

To so zadnje posledice določene poti nekaterih malih narodov: poti kapitulacije in sodelovanja s fašističnimi imperialisti. Ta pot je temeljila na jalovi spekulaciji, da je s sporazumom in sodelovanjem s fašističnimi napadalci mogoče rešiti obstoj in neodvisnost naroda in izvleči korist za njegove vladajoče razrede. Posledice, ki jih danes vidi lahko vsakdo, ki hoče videti, so pokazale, da je ta pot zgrešna in pogubna za male narode. Ni samo to, da stoje danes ti narodi kot Hitlerjevi sodelavci tik pred svojim vojaškim polomom in da bodo jutri polagali račune pred zmagovitimi svobodoljubnimi silami, ti narodi so ostali tudi brez dovolj močnih subjektivnih dejstev, ki bi jim mogla zagotoviti srečnejšo bodočnost. Ti narodi stoje danes pred težkimi notrajnimi krizami, v katerih se bo odločeval njihov prihodnji razvoj.

Seveda vprašanje odpora ali kapitulacije in sodelovanja z okupatorjem ni ločeno vprašanje in brez zveze s splošnim političnim položajem v posameznih državah. Brez dvoma se narodi niso nikjer samo slučajno ali radi večje ali manjše bojevitosti odločili za boj ali za kapitulacijo, oziroma za sodelovanje z okupatorjem. To vprašanje se je reševalo v vseh državah z ozirom na notranje politično stanje in z ozirom na odnose sil. Prav tako je jasno tudi to, da takih sklepov ni nikjer sklenil enodušno ves narod. Toda vsak narod odgovarja za svojo vlado. Naloga notrajno političnega boja je bila, da se jasno pokaže hotenje osnovnih ljudskih množic in da se to hotenje prenese v neposredno delavnost. Pri nekaterih narodih se je tako tudi zgodilo, med tem ko so drugi bolj ali manj pasivno sledili svojim nazadnjaškim in profašističnim vladam in s tem prevzeli odgovornost za njihovo politiko. Katera so toraj navažnejša dejstva, ki so pri posameznih narodih določila prvo ali drugo pot; katera dejstva so zagotovila zmago jugoslovanskih narodov v njihovem neenakem boju proti fašističnim imperialistom?

1.

Da bomo lažje govorili na vprašanja, se moramo dotakniti nekaterih splošnih vprašanj o sodobnem položaju malih narodov.

Nastop fašizma v Evropi je pred male narode, ki hočejo obvarovati svojo samostojnost in sploh svoj narodni obstanek, postavil posebno težka vprašanja. Že preje so mali narodi v gospodarskem pogledu postajali vedno bolj odvisni od velikih držav. Fašizem je to težnjo razvil do skrajnosti. Gospodarski pohod je bil prva oblika napada fašističnih imperijalistov proti malim narodom. Težnja tega pohoda je bila — kakor so ta gospodarski napad imenovali "teoretiki" — da se gospodarstvo malih narodov "reorganizira" tako, da bi se privedlo v soglasje z gospodarstvom velikih industrijskih držav, t. j. fašistične Nemčije. Dejansko je to pomenilo — preprečiti samostojen razvoj industrializacije malih držav in spraviti že obstoječe industrije malih držav na privesek industrije fašistične Nemčije. Vzporedno s tem načrtom je šel drugi načrt, ki so ga fašistični "teoretiki" brez vsakega sramu razkrili v svojem tisku. Ta načrt je bil v tem, da se ne samo Balkan in vzhodnje države, ampak tudi Francija, zadrže na stopnji agrarnih držav, ki bi mogle hraniti industrijske države, t, j. pred vsem Hitlerjevo Nemčijo. Po tem načrtu naj bi bila potem torej vsa jugovshodna Evropa nekakšen agrarni privesek Nemčije.

Dejansko ta načrt ni nič drugega kot težnja, da se mali pa tudi veliki narodi Evrope, spravijo na stopnjo kolonijalnih narodov, a njihovo gospodarstvo na stopnjo zaostalega in popolnoma odvisnega gospodarstva.

Hitlerjev gospodarski pohod se je vršil v glavnem na dva načina. Ali z zalaganjem vedno večjem (v neki meri tudi italjanskega) kapitala v malih državah ali z uradnimi trgovskimi in drugimi gospodarskimi pogodbami, Katere je nemčija sklepala z raznimi nazadnjaškimi režimi malih držav. Toda to je bil samo prvi korak v Hitlerjevem načrtu. Jasno je, da je bil tak gospodarski pohod samo glasnik bližnje popolno politične nadvlade fašističnih imperialistov nad malimi narodi. Na vrsto je prišlo, da vojna vključi v nemški "gospodarski načrt" vse evropske narode, v prvi vrsti male narode, s čimer bi jim bila dokončno zaprta pot svobodnega razvoja.

Razumljivo je, da so pri taki nacistični gospodarski politiki gospodarsko obogatele posamezne proti narodne klike malih držav. Te klike so postale glavno oporišče in preko njih se je vršilo tudi postopno zasužnjevanje malih narodov. Okoli teh klik se je politično zbiralo vse tisto, kar je bilo v nasprodstvu s svojim lastnim narodom. Tako si je Hitler po vseh državah pripravljal svoje kvizlinge. Ko je Hitler prišel na oblast, so se postopoma skoraj v vseh malih in srednjih evropskih državah začeli vspenjati na oblast in se utrjevali razni protidemokratični režimi, ki so stopali v vedno ožje zveze z Hitlerjevo Nemčijo in Musolinijevo Italijo. Vse to je bila priprava, da se bode nekega dne vse te države popolnoma vključile v Hitlerjev novi red, v njegov "gospodarski načrt". Tem ukrepom so sledili prvi politični koraki, priključitev Avstrije in Čehoslovaške, in pozneje nasilno vključenje malih držav v trojni pakt. V tem boju mali narodi tedaj niso mogli od nikoder dobiti dovoljne podpore. Politika skupne varnosti, ki bi edino lahko zavarovala male narode pred fašističnim pritiskom, je bila že zdanaj azvržena kot urejevalec mednarodnih odnosov. Tako so ostali mali narodi popolnoma osamljeni. Zanje sta bili možni dve poti. Prva je bila pot "sporazuma" s fašističnimi impirijalisti, prostovaljno dajanje vsega bogastva in vseh sil svoje države na razpolago Hitlerju — za ceno ohranitve nekašne odvisnosti. Po tej poti so šle Slovaška, Madžarska, Rumunija in Bolgarska.. Druga pot je bila — odpor proti Hitlerjevemu pritisku — tudi za ceno oboroženega spopada in za ceno izgube za časne samostojnosti. Po tej poti so sli narodi jugoslavije, Grške in Albanije. Ta pot so določile ljudske množice 27 marca 1941. leta na beograjskih ulicah v paroli "rajši vojno kot pakt" (trojni).

Prvo pot je narekovalo mišljenje raznih profašističnih reakcionarnih klik, češ da je fašizem trajnejša, in močna oblast, in spekulacija raznih omahljivih elementov, češ da se je z dajanjem začasnih koncesij fašističnim imperialistom možno izogniti krvavi nevihti, ki se je približevala.

Drugo pot je narekovalo mišljenje, da je fašizem sicer "zvita", toda začasno in šibka oblast in da bodo brez dvoma ponovno zmagale večne težnje človeštva za svobodo in napredkom. Osvobodilne narodne napore je treba povezati s splošnimi demokratičnimi napori človestva. Leninova parola: "čim več demokracije, temveč narodne svobode" je dobila prav v tem času pomen.

Jugoslovanski narodi so se odločili za to — drugo — tem lažje in tem bolj odločno, ker so imeli zaseboj že grenko izkušnjo 1848. leta. V varljivi nadi, da delajo za svojo svobodo, so se takrat zavezali z najbolj nazadnjaškimi silami Evrope proti revolucionarni demokraciji. To je Marks rekel, da so južni Slovani in Čehi dobili za nagrado to, kar so Nemci in Madžari dobili za kazen. Pet in devedeset let kasneje so naši narodi te svoje zgodovinske napake temeljito popravili.

Posledice treh let naše narodno osvobodilne vojne kažejo, da je bila pravilna orientacija jugoslovanskih narodov, ko so se v svojem narodno osvobodilnem boju zvezali z demokratskimi in naprednimi silami človestva. Naši narodi so na pragu svoje zmage in končnega osvobojenja.

To je prvi značilni nauk, ki ga lahko podčrtamo ob koncu tretjega leta našega osvobodilnega boja.

II.

Za tako zunanje politično usmeritev so se ljudske množice Jugoslavije borile celo vrsto let. Vse politično življenje zadnjih let stare Jugoslavije je bilo izpolnjeno z bojem najbolj zavednega dela ljudstva proti fašističnim in reakcionarnim vladam, ki so hotele Jugoslavijo kot vazala zvezati s trojnim paktom. Sedemindvajseti marec je odgovarjal težnjam in razpoloženju ljudskih množic, bil je neposredna posledica neprestanega boja ljudskih množic, okoli alternative: ali za fašizem ali proti fašizmu. Zato je 27 marec naletel na močno podporo ljudskih množic Jugoslavije.

Toda to je bil samo prvi korak. Ljudje, ki so 27. marca izvedli preobrat, so imeli premalo poguma in so bili premalo demokrati, da bi se naslonili na ljudske množice, na pravili pot za pravo narodno obrambo vlado, ki bi mogla sprejeti vojno proti Hitlerjevskim tolpam. Mesto tega so se naslonili na iste nazadnjaške klike, katere so v prejšnji obliki vrgli z oblasti. To je dejstvo, jasno in brez dvoma, med prvimi vzroki za tako neslavni konec "Oficielne" vojne, ki se je 6. aprila začela z zahrbtnim Hitlerjevim napadom na našo državo. Ni dvoma, da je bil aprilski poraz v tako sramotni obliki v glavnem posledica stare politike beograjskih režimov, v neki meri pa tudi posledica omahljivosti režima med 27. marcem in 6. aprilom. Nova vlada ni mogla ničesar izpremeniti v starem jugoslovanskem državnem in vojnem aparatu, pretkanim s Hitlerjevskim petokolonci in korumpiranimi nesposobnjakoviči, toda ni imela niti poguma, dabi oborožila ljudske množice.

Vendar pa je brez ozira na poraz odigrala aprilsko obdobje našemu narodno osvobodilnega boja veliko vlogo. Sedem indvaseti marec in šesti april sta bila pogumen odgovor majhne države fašističnemu osvajevalcu, kateremu se je tedaj vse prostovoljno umikalo spoti. To je bil prvi važen politični poraz Hitlerja, poraz, ki so mu ga pripravile ljudske množice male države. Vera v gotovo Hitlerjevo zmago se je močno zamajala. Na tem mestu ne bomo ponavljali inozemskih ocen o vojnem pomenu aprilskega vojnega obdobja. Ne da se tajiti, da je v splošni zavezniški vojni proti Hitlerju tudi to obdobje odigralo zelo važno vlogo.

Toda še večji pomen imajo aprilski dnevi za notranji razvoj dogotkov v naši državi. Jugoslovanski narodi so takrat krenili na pot oboroženega upora proti okupatorju. Peto kolonci in drugi reakcionarji vseh barv so hoteli po okroglih desetih dneh boja z uradno kapitulacijo "končati vojno" v nadi da se bodo pozavezniški zmagi vrnili na svoje stare položaje. Troje dejstev pa je te načrte prekrižalo.

1. V aprilskem vojnem obdobju so se nosilci starih proti ljudskih režimov pred svojimi narodi razkrinkali v toliki meri, da so se ljudske množice Jugoslavije zače-

(Nadaljevanje na 3 str.)

Ob četrti obletnici

Josip Vidmar:

Četrto obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte praznujemo v nenavadno velikem in usodnem času. Na severu od nas se dovršuje popolni polom najstrahotnejše vojne mašinerije, ki jo je gibala in vodila najbrutalnejša in najbolj zla volja v zgodovini človestva. Neznanski dogodki se odigravajo pred našimi očmi prav te dni, porazi in propast hitlerizma in ogromne zmage armad, ki so vstale za obrambo svobode in človečnosti. V vojaških podjetjih nevidnih razsežnosti se izpolnujejo modre in človeske besede velikega voditelja in rešitelja narodov, maršala Stalina, ki jih je govoril in ponavljal v letu 1941:

"Naš duh je čvrst, naša vojska se bori za pravično stvar in v svojo stvar veruje. Vsi narodi naše dežele, vsi najboljši ljudje v Evropi, Ameriki in Aziji in nazadnje tudi vsi najboljši ljudje v Nemčiji ostro obsojajo podla in zahrbtna dejanja nemških fašistov in vidijo, da je naša stvar pravična, da bo sovražnik premagan, da moramo zmagati."

Te besede, po usodni veljavi pravičnosti, so mi bile pred leti v govorih velikega državnika in tvorca zgodovine posebno pri srcu. Danes se v svetovnih dogodkih nazorno izpolnujejo in uresničujejo tako, da globoko zakrivajo zakone zgodovine, njih neizprosno pravičnost in skrivna pota, po katerih se uveljavljajo. V tako velikem in zgodovinsko poučnem času tedaj proslavljajo letošnji jubilej in **sub specie** ali v luči tega časa smo dolžni tik pred vstopom v svobodo, združitev in obnovo naše domovine, zadnjič pregledati vse narodno tvorbo, ki je vodila naš osvobodilni boj in ki jo imenujemo osvobodilno fronto.

Glede osnovnega vprašanja po pravičnosti našega boja, si lahko na kratko odgovorimo spet s Stalinovimi besedami, ki jih je izrekel tudi že v prvem letu domovinske vojne: "Niti en nemski vojak ne more reči, da se vojskuje v pravični vojni, ker mora vedeti, da ga gonijo v vojsko za ropanje in zatiranje drugih narodov. Nemški vojak nima plemenitega in zvišenega smotra, ki bi mu mogel dati navdiha in na katerega bi mogel biti ponosen. In narobe: vsak borec Rdeče armade lahko s ponosom reče, da bije v pravični osvobodilni vojni za svobodo in neodvisnost svoje domovine. Rdeča armada ima svoj plemeniti in zvišeni smoter, ki jo navdušuje za podvige." Ta boj je bil osrednji smisel in smoter Osvobodilne fronte. Bil je pravičen, bil je tak, da je nas lahko navdajal za junaška dela. Bil je globoko organičen in zakoreninjen v naši najboljši preteklosti in v naših najvišjih izročilih.

Vse, kar je v naši neveliki in turobni zgodovini vrednega, je znova zaživelo v osvobodilnem boju in se povzpelo v njem do svojega kočnega smotra. V naših partizanskih četah je dobila svojo zadnjo podobo junaška samopomoč iz turških bojev in kmečkih uporov, ki so jim vlivali tudi svojo socialno voljo. Partizani se niso slučajno navduševali s pesmini iz tistih časov ali po njih. V našem boju je bilo prisotno navdušenje, s katerim so prosvetljeni Slovenci sprejeli Napoleonovo Ilirijo, prisotna je bila misel slovenskih dunajskih akademikov, ki so leta 1848. kot prvi v naši zgodovini spočeli zamisel Zedinjene Slovenije. Slovanstvo naših očetov je živelo v njem in donilo prav v naših dneh svojo stvarno in nezaostalo vsebino. In prav tako so v našem boju snovali in jugoslovanskih prostovoljcev iz balkanske vojne in iz prve svetovne vojne. Vsi ti svetli trenutki naše zgodovine so bili prevzeti v boju Osvobodilne fronte in njih napori in nameni so bili dopolnjeni in do končnega smotra privedeni v prizadevanju in programu Osvobodilne fronte.

Toda naša dejanska zgodovina niti ni najsvetlejša stran v knjigi naše preteklosti. Po sili razmer, naše maloštevilnosti, razklanosti na razne kronovine in države, naše politične in socialne zaostalosti, se naša najglobljа in najvišja volja ni mogla izživljati v politični resničnosti, marveč se je vseh 150 let našega zavednega življenja zatekla v lepo knjigo, v razmišljanje in besede naših velikih mož. Sklicevali smo se nanje neštetokrat in se sklicujemo tudi danes. Tudi njehove misli žive in se smejejo v Osvobodilni fronti in njenem programu. Bile so ali bodo uresničene v njenih dejanjih. Starinske, skoraj prve znane slovenske besede "Le vkup, le vkup uboga gmajna!" se v Osvobodilni fronti vežejo z Trubarjevimi "Zagovori slovenščine" in največja slovenska pesem naših dni "Pojte za menoj" ne povzema slučajno tega starega gesla:

"Velik zaženimo hrup:
uboga gmajna le vkup,
le vkup, ohoj!"

Radostna slutnja, ki je navdahnila Vodniku "Ilirijo oživljeno", se danes izpolnjuje. Prav tako Prešernov sen o svobodi in časti Slovencev v družini svobodo ljubnih, enakopravnih narodov-kolikor je to odvisno od nas samih. Oživotvorjena je Levstikova ljudska demokratičnost in uresničena jasna Cankarjeva nacionalna misel o slovenski enakopravnosti v politični skupnosti južnih Slovanov, kakor se tudi njegovo socialno, se pravi socialjstično prepričanje.

Oba pramena slovenske misli, tisti, ki se je od gesla o "ubogi gmajni" razvil v Cankarjev socializem in tisti, ki od Trubarjeve vzetnosti za slovenščino drži preko Prešerna do Zupančiča, oba ta dva pramena sta našla svojo najvišjo obliko v programu Osvobodilne fronte, ki zahteva združitev vseh Slovencev kot suverene ednote v enakopravni državi jugoslovanskih narodov, in ki trdno stoji na stališču narodne samoopredelitve vključno s pravico do odcepitve. Prav tako pa vesbuje ta program izvirno in resnično demokratično voljo in voljo socialne pravičnosti. In to oboje danes ni več samo program, marveč je napol ze resničnost in že pričenja oblikovati naše življenje; tako osvoboditev cele Slovenije, njena združitev, kakor naša nova, na najširših ljudskih plasteh temelječa in njim posvečena demokracija, oboje v naši novi Jugoslaviji pod vodstvom maršala Tita.

Nič ni tedaj čudnega, če se je Osvobodilna fronta tako naglo in globoko zakoreninila v slovenskem narodu, če tudi je zahtevala od njega tolikšne žrtve. Bila je samo logično nadaljevanje naše vredne preteklosti in uresničenje sanj naših velikih mož ter stoletnega ljudskega instinka. Kot taka ni samo naše največje politično dejanje, temveč dejansko najvišji vzpon slovenske narodne misli, njeno najpomembnejše kulturno dejanje. In ko gledamo v luči tako usodnih in zgodovinskih dni, kakor so današnji, se ne moramo ubraniti prepričanja, da so isti zgodovinski človečanski zakoni, ki so v teh štirih letih ogromno armado in državni aparat nacističnega tretjega rajha uničili in zmleli v prah, da so isti zakoni dali moč rasti sklepu devetih mož, ki so se pred štirimi leti v Ljubljani na predlog komunistične partije odločili dvigniti oborožen upor zoper okupatorja.

Zavedajmo se tega in vedimo: Kakor je bila Osvobodilna fronta instrument nasegu osvobodilnega boja, tako mora ostati tudi inštrument našega svobodnega življenja. Dragocen inštrument je to, kajti potrdila in posvetila ga je zakonitost in pravičnost zgodovine v najtrših dneh naše narodne eksistence. Varujmo Osvobodilno fronto in jo z vsemi silami razuma razvijajmo in širimo tako, kakršna je nastala in vodila nas osvobodilni upor kot vse narodna in edino politična organizacija vseh resnično dobromislečih, demokratičnih in progresivnih Slovencev, s Komunistično partijo kot njenim jeklenim in vodstvenim jedrom. Taka Osvobodilna fronta je organično nadaljevanje vredne zgodovine, je uresničenje naših najvišjih narodnih smotrov, taka nas je dvignila in štiri leta vodila k zmagi in svobodi, taka je prejela potrdilo in posvečenje zgodovine. Samo taka je tudi zagotovilo, da nam pridobitev teh krvavih let ne bo mogel nihče iztrgati, in trdno jamstvo naše suverenosti in nove demokracije v prerojeni Jugoslaviji!

Živela Osvobodilna fronta slovenskega naroda! Živela danes in jutri! Živelo njeno jekleno jedro, Komunistična partija!

Narodno edinstvo in sporazum je pot k sreči in blagostanju

Dve poti malih narodov Jugozhodne Evrope

(Iz 2 strani)

le zbirati okrog novih vodilnih sil.

2. V državi so obstajale dovolj močne, resnično demokratične, zavedne sile, kiso mogle organizirati in voditi nadaljni oboroženi odpor naših narodov.

3. Ljudske množice niso izročile sovražniku po uradni aprilski kapitulaciji vsega orožja, kakor so zahtevali predstavniki uradne jugoslovanske "vlade" in "vojske", temveč so velik del orožja poskrile, ker so vedele, da za naše narode vojna po aprilski uradni kapitulaciji tistih, ki se niso niti borili, še ni končana. To orožje je v marsičem pripomoglo k razplamtenju narodno osvobodilnega upora.

Po uradni aprilski kapitulaciji je na novo postavljeno v novi obliki staro vprašanje: Za ali proti nadaljevanju oboroženega odpora proti okupatorju. Praktično se je to reklo ali sodelovati z okupatorjem ali vedno bolj razvijati demokratične ljudske sile v vedno odločnejšem boju proti okupatorju. V politiki se je ta boj v glavnem odigral v času od aprila do junija. Na pobudo Komunistične Partije Jugoslavije so bili v tej dobi narejeni prvi koraki, ki so združevali ljudske sile, v posebnih vojaških komitetih pa so bila narejena prva organizacijska žarišča za pripravo množičnega oboroženega upora, ko bodo zanj nastopili povoljni vojaški in politični pogoji. Na osnovi boja proti sodelovanju včerajšnih jugoslovanskih oblastnikov z okupatorjem je bila narejena podlaga za zedinjenje vseh svobodoljubnih sil, ki so stale na stališču odpora proti okupatorju: Tako ni bila v tem času ustvarjena samo organizacijska podlaga za nadaljevanje oboroženega odpora proti fašističnim imperialistom, ampak tudi enotno politično vodstvo. S tem da so se začele in organizirale prve oborožene akcije posebno srbskih množic, ki so se že v maju začele samovoljno dvigati proti ustaškim pokoljem, so nove demokratske vodilne sile naših narodov krepko krenile na pot oboroženega odpora. S Hitlerjevim napadom na SZ pa se je splošni politični in vojaški položaj v svetu toliko spremenil, da so tudi v naši državi dozoreli pogoji za razvoj splošnega ljudskega upora. Tako se je iz rastrešenih, v glavnem obrambnih akcij v prvem času, začel, razvijati splošni ljudski upor.

Toda boj proti silam pete kolone, kapitulanstvu, sodelovanje z okupatorjem in "čakanju" s tem še ni bil končan. Na osnovi splošnega ljudskega upora je postalo odkrito protinarodno vse, kar je bilo protifašistično, kapitulansko, vse, kar je bilo v nasprotju s svojim narodom. Vse to je odkrito stopilo v okupatorjevo službo proti lastnemu narodu, odkrito je sprejelo orožje iz rok narodnega zatiralca in sovražnika, da se bo borilo proti osvobodilnemu uporu lastnega naroda.

Toda pokazalo se je, da so sile ljudskih množic močnejše od protinarodne majnšine, ki se je v preteklosti mogla držati na vodilnih mestih stare Jugoslavije samo radi svojega priviligirânega socialno — gospodarskega položaja. V dolgotrajnih političnih in vojaških bojih je bilo politično in vojaško tako razbito in oslabljeno, da živi danes samo še z okupatorjevo pomočjo.

Drugi temelji nauk iz našega narodno osvobodilnega boja je torej v dejstvu, da so morali jugoslovanski narodi izbojevati možnost odpora proti okupatorju v dolgotrajni politični pa tudi oboroženi borbi proti lastni protinarodni in proti ljudski reakciji, ki je bila prva opora fašističnih imperialistov.

Tak razvoj ni v nobenem slučaju samo jugoslovanska posebnost. V Jugoslaviji se je samo do kraja razvil, toda v svojem bistvu je v lastnemu v sem evropskim narodom ki so prišli pod peto fašističnih imperialistov.

To dejstvo najbolje potrjuje razvoj dogotkov v deželah jugovshodne Evrope. Najbolj podoben položaj v Jugoslaviji je novi razvoj dogotkov v Grčiji. Grške demokratične sile so se v neprestanem političnem in oboroženem boju proti izdajalskim elementom iz vrhov polfašističnih režimov stare Grške — zedinile v grškem narodno osvobodilnem gibanju in zbrale veliko večino grškega naroda. Proti narodno osvobodilni fronti so se odkrito dvignili kvislinški elementi — s prve in druge strani — agenti pobegle grške vlade Suderosa, ki je kakor jugoslovanska begunska vlada napravila vse, da bi preprečila razvoj oboroženega odpora grškega naroda proti okupatorjem. Vodja protifašistične grupe, general Zervas, je kakor Draža Mihajlovič v Jugoslaviji, prešel v svojem boju proti narodu v odkrito sodelovanje z okupatorji. . .

Podobno je stanje v Albaniji in mnogih drugih državah. Povsod je morala biti pot odpora proti okupatorjem izvojevana v boju proti demokratskim, proti narodnim silam lastne države.

V Madžarski, Rumuniji in Bolgariji se ta odpor (proti lastnim protidemokratičnim skupinam) ali ni pojavil ali pa je bil tako slab, da ni mogel postati odločujoči politični faktor. Na tem mestu ne bomo razpravljali o vzrokih tega dejstva. Vzroki pa so brez dvoma objektivne in subjektivne narave. Posledice tega dejstva so za te narode danes na dlani.

III.

Na koncu se je treba dotakniti še nekega važnega vprašanja, od katerega je odvisna moč ljudskega odpora, namreč — vprašanje vodenja in vodstva narodno osvobodilnega boja. To vprašanje se po gornjih razlagah samo vsiljuje. Temeljni elementi v vodstvu narodno osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov so bili naslednji.

1. Najširša narodno osvobodilna podlaga, ki lahko aktivizira vsakega iskrenega rodoljuba;

2. vsak poedinec in vsaka skupina, ki to podlago sprejme, se obveže, da bo takoj delal za njeno ostvaritev;

3. oblike in razvoj boja gredo vzporedno z razvojem zavesti ljudskih množic in razvojem objektivnih pogojev v mednarodnem vojaško — političnem položaju;

4. napredek oboroženega upora je odvisen od največje politične aktivnosti v množicah, ki ima za cilj, da se pred ljudstvom do kraja razkrinkajo odkrite in prikrite izdajalske skupine; ljudske množice se morajo po lastnem izkustvu prepričati o izdajalskem značaju teh skupin;

5. v teku osvobodilnega boja je potrebno stalno, na znotraj, utrjevati narodno osvobodilno gibanje, in prehajati od najbolj osnovnih oblik politične zveze k vedno širšemu, enotnemu, splošno narodnemu gibanju z močnim, lastnim vodstvom.

To so bila osnovna taktična načela, ki so določevala močno linijo v vodstvu našega narodno osvobodilnega gibanja. Z ozirom na njegovo vedno večjo širino in razmah sta posebno važni prva in tretja točka. Taki politiki se je treba zahvaliti, da narodno osvobodilno gibanje ni nikoli izgubilo stika niti z množicami niti s stvarnimi možnostmi. Za vzgled lahko navedemo tole dejstvo: izdajalska vloga begunske "vlade" je bila dejansko dokazana že koncu 1941. leta, toda AVNOJ je to vlado proglasil za nezakonito šele v novembru 1943 leta. Šele tedaj so dozoreli potrebni objektivni pogoji tako v domovini kot v inozemstvu. Druga in peta točka sta po drugi strani važni za stalno politično in organizaijsko krepitev narodno osvobodilnega gibanja. Ob taki politiki je bilo nemogoče, da bi razni špekulanti formalno pristali na osnovo in istočasno stali ob strani neposrednih akcij. Obveznost boja in akcije je bila preizkušni kamen iskrenega patriotizma. Težka in dolgotrajna borba je vedno bolj povezovala narodno osvobodilno fronto znotraj in tako ustvarjala iz nje pravo, splošno narodno gibanje. V tem je velika moč našega narodno osvobodilnega gibanja. Če bi ostala samo zveza raznih političnih grup in skupin, bi bilo stalno izpostavljeno zunanjim vplivom in stalnemu slabljenju. Ko pa je postalo enotno, splošno narodno gibanje, je postalo tem vplivom vedno manj dostopno. To ne pomeni, da je narodno osvobodilno gibanje odbijalo zveze z raznimi skupinami, ki še niso trdno pristale na pozicijo narodno osvobodilnega boja, to je vsakodnevne oborožene akcije Nasprotno tudi taka oblika je bila potrebna, da bi se dosegla čim večja širina gibanja. Prav tako to dejstvo ne pomeni, da se je v enotni narodno osvobodilni fronti izgubila posebnost raznih pogledov na svet toda sprejeto je bilo enotno osnovno načelo: narodno osvobodilna fronta mora biti kot splošno narodno gibanje za osvoboditev naše države izpod okupatorja skupna ishodna točka za vse skupine, ki v njej sodelujejo. To načelo je demokratičnim ljudskim množicam široko odprlo vrata v narodno osvobodilni boj in isto časno dvignilo udarno moč osvobodilnega gibanja.

Razumljivo je, da taka politika ni trpela nobene dvoumnosti, nobene dvolične igre. V narodno osvobodilnem gibanju so našli svoje mesto tisti, ki so se zares hoteli boriti za svobodo svojega naroda. Tisti, ki so šarali z demokratskimi in patriotskimi gesli, toda so se nad vse bali oboroženega upora svojega naroda, so morali pod takimi pogoji zelo hitro pokazati svoj pravi obraz. Načelo, — da je pripravljenost za oboroženi boj prvo merilo patriotizma, — je bilo najvažnejše orožje, s katerim je vodstvo narodno osvobodilnega gibanja stalno krepilo njegove vrste.

Na tej osnovi se je razvilo tudi vodstvo narodno osvobodilnega boja. Razumljivo, da so v njegovem sestavu morale priti do izraza najbolj borbene ljudske sile v tesni zvezi z nacionalnimi in demokratskimi težnjami ljudskih množic. Odtod dejstvo, da so v vodstvu narodno osvobodilne fronte zastopane vse demokratske skupine iz političnega življenja stare Jugoslavije, da pa so na sovražni strani klike, ki so bile v stari Jugoslaviji nosilci raznih proti ljudskih režimov.

V tem splošno narodnem vodstvu je brez dvoma odigrala vlogo navdihovalca in prve zbirajoče in gibalne moči Komunistične Partije. KPJ je bila edina splošno jugoslovenska stranka, ki se je od vsega začetka odločno borila proti fašistični nevarnosti. Leta 1938. je ob priliki Hitlerjeve priključitve Avstrije pokazala našim narodom velika nevarnost, ki preti njihovi svobodi, in od takrat je bila stalno na čelu boja za narodno neodvisnost naših narodov. Dalje je bila KPJ edino splošna jugoslovanska stranka, ki se je stalno borila za bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in to na ta način, da je istočasno zahtevala za vse jugoslovanske narode polno pravico samoodločbe in enakopravnosti. Zato je po aprilskem zlomu samo ona mogla postati tista sila, ki je združila osvobodilna gibanja naših narodov v eno samo reko.

KPJ je bila nadalje edina povezana z demokratičnimi težnjami ljudskih množic in se teh težnj ni bala, temveč jih je ocenila kot prvi vir moči za boj proti okupatorju. In končno je imela edino KPJ trdno organiziran ilegalni bojni aparat, ki je ojeklenel v dolgotrajni borbi s protifašističnimi diktatorskimi režimi. Ta aparat je v celoti mobilizirala v boju proti okupatorju. Razumljivo je, da je bil prav ta aparat najsolidnejša opora v skupnem boju patriotskih sil proti okupatorju.

To so torej razlogi, ki so določili vlogo KPJ v vodstvu narodno osvobodilnega boja. Vsak pošten patriot mora danes priznati, da je bila vloga KPJ za jugoslovanske narode rešilna.

Nasprotno vsem klevetam, ki so jih širili in jih širijo sovražniki naših narodov, ni vneslo vodstvo narodno osvobodilnega gibanja nikakih bistvenih sprememb v socialno zgradbo reda, ki vlada v Jugoslaviji. Toda nastala je močna izpremememba v neki drugi smeri izpremenil se je celoten odnos političnih sil v Jugoslaviji. Med tem ko so bile preje zbrane osnovne ljudske množice zavestno, ali nezavestno, hote ali nehote, okrog nazadnjaških političnih sil, so danes združene okrog vodstva, ki ga sestavljajo napredne, demokratične, svobodoljubne sile. Temelj, na katerem se gradi sedanje in na katerem se bo gradilo prihodnje življenje naših narodov, je sedaj — splošno ljudska demokratska zveza, ki zagotavlja ljudstvu pravico, da samo, na demokratični način rešuje svojo usodo. Taka sprememba v zgradbi političnega življenja narodov je bila potrebna, da bi naši narodi skupaj krenili na pot odpora proti fašističnim imperialistom, toda bila je potrebna tudi zato, da bi bila našim narodom kočno zagotovljena srečnejša prihodnjost.

Potreba zares demokratičnega vodstva — je torej tretji nauk iz našega narodno osvobodilnega boja. Radi takega vodstva so jugoslovanski narodi zmagovali in zmagujejo v svojem boju.

Podobni razvoj se odigrava tudi v tem pogledu tudi v drugih državah. V Grčiji se je v narodno osvobodilni fronti razvilo vodstvo enake vrste. Prav tako v Albaniji. Odsotnost ali slabost takega vodstva je po drugi strani prvi in eden najvažnejših razlogov počasnega razvoja osvobodilnega odbora v Madžarski, Rumuniji, Bolgariji itd. Dejstvo, da je reakcionarnem protifašističnim vodstvom v teh državah uspelo, da so obdržali položanje v množicah — ne glede na to, da obstajajo ti položaji ali v neposredni podpori ljudskih množic ali vnjihovi pasivnosti, — je dovedlo te narode pred katastrofo.

Vsi ti nauki, ki so danes na ozadju veličastnega osvobodilnega boja naših narodov tako jasni, nam še enkrat potrjujejo, da je bila pravilna pot odpora proti fašističnim imperialistom, na katero so krenili naši narodi 1941. leta. Ta pot je rešila naše narode pred težko katastrofo. Tisti pa, ki so 1941. leta podpisali pristop Jugoslavije k trojnemu paktu, in tistim, ki so pozneje, ko so naše ljudske množice dvignile v boj, govorili, da je treba "čakati", je dal zgodovinski razvoj jasen odgovor.

Aprila 1944.

In sedaj Ljubljana, nasvidenje!

Dr. Metod Mikuž:

Kadar je svidenje prav bljzu, takrat človek šteje dneve, ure in minute. Nestrpen je zelo in rad bi videl, dabi sonce ne lezlo kot počasen in slinast polž, da bi bile noči kratke in da bi šli dnevi kot oblaki, če jih podita jug ali burja. V teh velikih in lepih pomladanskih dneh, ko hoče biti najlepša vsaka roža, drevo in zelena trava, ko vsaka stvar na tem božjem svetu hoče govoriti z največjo silo in hrepenenjem po življenju in sreči, kdo bi se ne spomnil tudi tebe, naša velika Ljubljana? Vsako pomlad je bil ta naš spomin najmočnejši in nič drugačen kot pridnih otrok, ki se odpravljajo od daleč na počitnice v domačo vas in k mami. Hudo je vselej na tujem, čeprav še tako dobro ve, da je tudi to prav in dobro, a dopovej to mlademu srcu takrat, ko je najbolj žalostno in ki brez matere ne more biti do kraja veselo.

Letos pa je vse drugače. Naš Tito nam govori iz Moskve, da je dopolne svobode kvečjemu se mesec dni. Silni Tolbuhin je pozval na predajo in zavzel sam cesarski Dunaj in njegovi tanki se brezskrbno sprehajajo po slovenskem Prekmurju. Gredo obiskat slovenski Maribor in potoma ubijejo vsako nemško golazen. Naša velika četrta armada se bliža kot silni vihar in nič na svetu je ne more več ustaviti. In naj bi potem človek res ne štel več samo dni, temveč tudi ze minute in ure? In zakaj bi se potem še bolj živo ne spomnili tebe, Ljubljana?

Ničesar nismo pozabili o Ljubljani in tudi ničesar ne bomo pozabili vzeti s seboj. Nismo pozabili na tvoje veliko trpljenje, Bela Ljubljana, ne na tvojo veliko ljubezen do nas, tvojih otrok, in ne bomo pozabili svoje ljubezni. S seboj bomo vzeli vse, od naših rok do srca, pameti in puške, saj smo partizani tvoja vojska in tvoji otroci. Z rokami te bomo objeli, s srcem povedali svoje veliko veselje in brezmejno srečo, s pametjo te dvignili tako visoko, da boš zasvetila celemu svetu kot najlepša zvezda, z našimi puškami pa uničili vsakogar, zaradi kogar si potočila eno samo solzo.

Vsak dober otrok prinese svoji materi nekaj za spomin. Mi, Ljubljana, naša mati, prinašamo svojo ljubezen in vedi, da nismo več takšni, ne tisti, kakršne si nas z velikim materinskim blagoslovom pošiljala v gozdove.

Ne več takšni, temveč boljši in lepši in vesela boš svojih otrok kot še nikdar, od kar rodiš, vzgajaš in plemenitiš slovenski narod. Zato ni nič čudnega, če letos tvoji kostanji, tvoje rože in vsi cvetlični grmiči sicer že poizkušajo cveteti, a z vso silo se jim le še ne da in z vso svojo lepoto rajši čakajo na nas. Za nas so rože, samo za nas in le za te, Ljubljana, prva in največja pomlad, odkar si slovenska.

Težko smo čakali teh velikih dni, letošnje naše in tvoje največje pomladi. Danes še samo v mislih in po spominu, jutri pa bomo že z lastnimi očmi gledali te ljubljanske ceste in ulice. S težavo se bomo prerinili skozi množico veselih in srečnih ljudi, velikih tankov in topov, prepevajočih brigad, divizij in nesmrtnih jurišnih bataljonov. Ne bomo godrnjali, če bo gneča se tako velika, kajti vsak naš korak bo počasen in pobočen kot v cerkvi, kajti zavedali se bomo, da hodimo po svetih tleh, za katere je dalo svoje življenje toliko dobrih in poštenih ljudi.

Obiskali in pregledali bomo vso Ljubljano in ničesar ne novega, ne starega nebo ušlo našim očem. Od tromostovja, kjer včasih usahne vsa voda, do Viča, kjer se gotovo še bore trdne kmetije z mestom in od Gradu do Kurje vasi, kjer stoje kozolci in do Krakova. Tako je prav zaprav še vedno v Ljubljani, kakršno smo zapustili pred leti in v njenih gostilnah, odkar ni bilo nas, je prav gotovo steklo veliko vina in so se pregruntavali višji, spretnejši in odločnejši načrtj kot v generalnih štabih vsega sveta. In na trgu so se steple branjevke, da jih je moral mirit poljcaj, pri frančiskanih je zvonilo vse popoldne, da so bolela že ušesa in stari upokojenj profesor je ves ogorčen zakrilil z rokami in zmajal žalostno z glavo nad mladim kolesarjem, ki ga zdaleka ni hotel povoziti. Pa, čeprav in siten, le ni imel prav. Mladina smo mi, partizani in naša pot je danes znana svetu, pripeljala nas je v svobodo, srečo in poštenost, karere stari svet nikdar ni maral.

"Gremo v Ljubljano!" — tako se pogovarjajo naši nepremagljivi borci. Skrbno si čjstijo orožje in obleko, vsak hoče biti najbolj čeden, lepši kot za velikonoč in vsakega skrbi, da bi mu orožje kakorkoli le ne odpovedalo. Še bo potrebno za zadnji odločilni jurjš in ta bo res zadnji.

Vsi te težko čakamo, naša Ljubljana in veseli in ponosni smo, da nas prav tako težko čakaš tudi ti. Vemo, čakaš in želiš si našega obračuna in vedj, da bo to dober in pošten, takšen kakršni smo mi, tvoji partizani.

Stoječ, Harry S. Truman, predsednik Zdr. držav in veselač Nick Bez, blagajnik Združenega odbora južnoslovanskih Amerikancev

Katoličani v osvobodilni fronti

Dr. Marjan Brecelj.

Praznujemo četrto obletnico Osvobodilne fronte, slovenske vseljudske politične organizacije, ki nam je omogočila uspešno osvobodilno borbo, ki je dala vsebino in obliko naši državnosti ter našemu demokratičnemu javnemu življenju. Dejstvo, da smo Slovenci skupno s svojimi bratskimi jugoslovanskimi narodi prvi izmed zasužnjenih narodov Evrope pričeli boj proti fašističnim okupatorjem in da sedaj v prehodu v peto leto ta boj vojaško in politično uspešno dokončujemo, nas ne navdaja s praznim napuhom. To dejstvo nam nalaga dolžnost, da z vso nastančnostjo analiziramo in objektivno ocenimo vso prehojeno pot preteklih štirih let, da ugotovimo tiste pozitivne silnice, ki so ustvarile današnje stanje in da napravimo zaključke za naše bodoče delo.

V tem članku se hočemo dotakniti stališča in nalog katoličanov v Osvobodilni fronti v pogledu naše enotnosti.

Politična oblika javnega življenja v predaprilski Jugoslaviji je bila strankarstvo. Slovenska posebnost je bila v tem, da se je politično opredeljevanje vršilo na nazorski osnovi in to pred vsem na osnovi katolicizma in liberalizma. V zadnjih predvojnih letj je beograjska čaršija forsirala v Sloveniji katoliške politične kroge v sestavu JRZ. Zato smo prišli Slovenci v letu 1941. v dobo okupacije z izrazitim in razbohotenim krelikalizmom, ki je dajal politični, socialni in kulturni ton našemu javnemu življenju. Že stoletje nazaj, predvsem pa zadnja desetletja so pokazala vso nestrpnost katoliškega političnega vodstva proti vsemu, kar je nosilo znake progresa in znake različne demokracije. Ta nepopustljivi boj proti vsemu naprednemu je vodila katoliška narodna in socialna reakcija pod krinko borbe proti **"brezbožnemu komunizmu"** ki da hoče iztrgati ljudem vero in Boga in uvesti anarhijo. Po logiki razvoja je postala zato katoliška stranka na Slovenskem zbirališče vse domače reakcije, postala je opora mednarodne reakcije in s tem prešla na položaje izrazitega fašizma. Njena nadaljna pot je bila taka, kakršna je morala biti: pot narodnega izdajstva. Vsak dan v teh štirih letih nam je prinesel novih dokazov. Katoliško politično predstavništvo doma in v inozemstvu je hodilo enako pot in skupno zajadralo v belogardizem, mihailovičevstvo in domobranstvo, iz službe Italjanov v službo Nemcev. Klerikalizem je doživel polom na vsej črti, politični, socialni, kulturni in moralni, do tega je moralo priti in hvala Bogu da je prišlo.

Nasproti tej strankarski gnilobi, predvsem nasproti krelikalizmu, ki je zasužnjeval slovenskega človeka v vsem, je dvignila Osvobodilna fronta rešilno zamisel slovenske ljudske enotnosti. Zahvaljujoč se doslednosti in delavnosti naprednih sil v slovenskem narodu s Komunistično partijo na čelu, je Osvobodilna fronta to enotnost tudi v vsej širini izvedla. Sprostila je zdrave ljudske sile v narodno osvobodilni borbi, iztrgala katoliške ljudske množice v vplivu njihovega tradicionalnega političnega vodstva z duhovščino na čelu ter jih vključila v borbeno narodno skupnost. Jasno je, da ta proces v slovenskih katoliških množicah ni še do kraja izvršen in ne še povsod na Slovenskem. Še jasnejše pa je to, da je sad štiri letne borbe slovenskega in jugoslovanskih narodov popolna zmaga osnovnega programa osvobodilnega gibanja, ki izključuje povratek stare politične "ideologije", starih oblik in metod. Dejstvo je, da so se tega osvobodilnega gibanja aktivno udeleževali ljudje iz delavskih, kmetskih in intelektualnih vrst, ki so javno, pošteno in dosledno izpovedovali svoj katoliški nazor. Vsi tisti, ki so pomagali ideji osvobodilnega gibanja do zmage, bodo vodili naše bodoče življenje, in mu dajali ton-nihče drugi. Tega dejstva se ne zavedamo samo mi, ampak se ga zaveda prav tako tudi tisti del domačega in tujega reakcionarnega sveta, ki je nasproten programu Osvobodilne fronte.

Narodno osvobodilna vojna sama in daljnosežnost tega strahotnega spopada fašizma z idejo demokracije, sredi katerega živimo oziroma se bojujemo, je silovito pospešila naš razvoj. Napravili smo preskok morda za desetletja. Vsi ga še niso došli. Razlogi zato so subjektivni in objektivni. Naj bodo naprezanja reakcije še takšne — in prepričani smo, da ne bodo majhna — s sedanje razvojne stopnje ne bomo zdrknili, ampak prešli bomo z nje na višjo. Zamudniki jo bodo morali dohiteti, sovražniki in škodljivci bodo izločeni. Taka pot je pred nami in ta je edina v skladu z voljo in močjo naprednih množic sveta, je edino prava in rešilna.

V takem okviru se postavlja vprašanje razvoja, politične poti in nalog katoličanov, ki od začetka sodelujejo v Osvobodilni fronti, ki so soustvarjalci naše ljudske enotnosti in pomočniki pri izvajanju našega celotnega osvobodilnega programa.

Enotnost moramo pojmovati politično zrelo in ne smemo zapasti naivnosti, lahkovernosti in popustljivosti v korist reakcije. Z gotovstjo moramo pričakovati, da se bo reakcija posluževala prav katoličanov v Osvobodilni fronti, da se znotraj naše vseljudske organizacije pritihotapi do položajev in jih prične izrabljati v svojo korist. Naša naloga je privesti vse katoliške množice na napredne narodne in družbene položaje kakršne dosledno zastopa Osvobodilna fronta. Nikakor pa ne smemo pomagati na noge kaki drugi garniturni "proslulega" političnega katoliškega vodstva.

Večkrat se je v teku narodne osvobodilne borbe postavljalo vprašanje, ali ne bi bila potrebna nam katoličanom poleg Osvobodilne fronte še kaka posebna bolj ali manj organizirana skupnost, če ne že politična, pa vsaj nazorska ali kulturna. Taka vprašanja so bila pri nekaterih izraz iskrenega razmišljanja, pri drugih plod preozkega in kratkovidnega političnega obzorja, pri nekaterih pa odraz neizčiščenega ali celo neprijaznega odnosa do vodilnih in naprednih sil. Tudi v tem oziru nam je pokazala svojo pravo pot in izkustvo nas je izučilo, da bi bilo iskanje kakoršnekoli posebne organizacijske oblike, ki bi jo hoteli imeti kot katoličani poleg Osvobodilne fronte, rušenje enotnosti in v perspektivi ponovna politična diferenciacija slovenskega naroda.

Katoličani iz delavskih in intelektualnih vrst, ki smo sodelovalci v Osvobodilni fronti od njene ustanovitve, ki čutimo odgovornost za vse njeno politično delo, ki vršimo danes svoje naloge v vseh organih narodne in politične organizacije od najnižje do najvišje, smo bili dolžni prav to vprašanje do kraja razmisliti in pravilno usmeriti svoje delo. Dvojna je bila možnost našega sodelovanja v Osvobodilni fronti: ali koalicija ali vključitev v enoto politično vseljudsko organizacijo. Izbrali smo drugo. Zakaj? Pot koalicije bi pripeljala v svojih posledicah brez dvoma v novo strankarstvo. Politična nujnost bi bila, da bi sicer napredne sile v katoliškem taboru, ki so stale v začetku na enakem programu, doživele prav zaradi nujnosti razrednega karakterja vsakega političnega gibanja, diferenciacijo in to zaradi naših posebnih slovenskih razmer, tisto usodno diferenciacijo, ki je rodila tako poguben klerikalizem. Ker pa se je napredni del katoliške javnosti s krščanskimi socialisti na čelu pokazal politično zrel in moralno trden, se je odpovedal vsaki samostojni politični ali kakršnokoli drugi grupaciji, se strnil v enotno fronto, priznal vodstvo najnaprednejšemu razredu zato, ker se je pokazal za najdoslednejšega borca in za najtrdnejšo oporo našemu nacionalnemu boju.

Ali je s tem kaj zmanjšana vloga krščanskih socialistov, ki so jo izvrševali v predaprilski Jugoslaviji? Ali je kaj zmanjšan pomen in delež krščanskih socialistov v osvobodilni borbi? Nikakor ne! Ne samo mi, tudi vse ostale napredne sile na Slovenskem ocenjujejo pojav krščanskih socialistov kot povsem pozitiven politično pojav. Zmanjševati ta pomen bi pomenilo potvarjati zgodovino našega osvobodilnega gibanja in mu s tem škodovati. In prav zaradi razvojne stopnje, ki smo jo dosegli, bi bilo pa napačno vztrajati na krščansko socialistični skupini (in jo povdarjati), ker bi v današnjem času dajali s tem podporo tistim zaostalim tendencam v katoliških množicah, ki bi smatrale za potrebno obliko svojega javnega udejstvovanja še kakršnokoli posebno organiziranost

(Dalje na 4 st.)

K tretji obletnici lista Edinosti

Port Arthur — "Pokret za osvobojenje stare domovine" tako je bilo načelno ime organizaciji Jugoslovanskih priseljencev v Kanadi organizirani v času, ko so nacistične in fašistične armade vpadle v našo staro domovino Jugoslavijo, ter jo tudi v kratkem času pregazile.

Že samo ime zgoraj imenovane organizacije nam pove iz kakšnih namenov je bila postavljena. Priključeni so bili v njej skupno Slovenci, Hrvati in Srbi, ter aktivno delovalj skupno od njenega početka. Prve vesti ki smo jih slišali iz okupirane stare domovine, prihajale so iz virov nacistom naklonjenih osebah, ter opevale legendarnega junaka Mihajloviča. Toda pregovor pravi: **"laž ima kratke noge."** Tudi ta slava tega junaka in ta lažna propaganda je prišla kmalu v dvomljiv položaj, kar se je tudi končno kronala z sramoto, kot izdajalcem svojega naroda.

V letu 1942 prihajati so začele polagoma resnične vesti kaj se godi po naši domovini, o uporu naroda proti okupatorju, o izdajalcih in kdo je resnični voditelj te uporne sile pod geslom: **"Smrt fašizmu — Svoboda narodu!"**

Pred nami kanadskih Jugoslovanj je bilo vprašanje, kako in na kak način pomagati osvobodilni borbi, ter podupirati boj proti fašizmu in lažni propagandi.

Med nami Slovenci porodila se je zamisel postaviti si svoj lastni delavski list in svojo organizacijo. Kako to nameravano misel uresničiti to je bil težak problem katerega je reševala skupina Slovencev zbrana na konvenciji 1 in 2 maja leta 1942 v Torontu. Zavedali smo se težkoč ki stoje pred nami kajti, par tisoč slovenskih priseljencev in tako raztrešeni po velikanski in širni zemlji Kanade. Toda čast zavednim Slovencem, podprli so to željo in 15 julija 1942 je izšla prva številka. Težak je bil začetek, v prvi izdaji je urednik izjavil: "Nismo visokošolski naobraženci od urednika do dopisnikarja, marveč vsi ljudsko šolski učenci." Da bo pa podpiral borbo svobode ljubečega naroda in vodil borbo proti fašizmu smo videli pa že v drugi izdaji, kjer je ožigosal kot izdajnika tistega "slavnega" junaka Mihajlovića in ako se ne motim ga nazval izdajnikom — prvi od Slovenskih listov. In v tem duhu ga prejemamo redno vsak teden.

KAJ SMO DOSEGLI KANADSKI SLOVENCI Z NAŠIM LISTOM?

V pričetku zbiranja pomoči za prvo izdajo, slišalo se je več očitkov, češ, imamo zadosti Slovenskega časopisja. Res je, precej uglednih listov izhaja v Združenih Državah Amerike. Toda mi kanadski Slovenci smo odvisni samo od Kanade in tudi naša nova domovina se nahaja v borbi proti fašizmu. Kako smo podpirali to borbo se vidi v naslednjih vrsticah in seveda pri tem je igral največjo vlogo naš tisk in danes ob tretji obletnici smo ponosni na naše plodno delo in na naš tisk. Tudi vojna še ni končana, to pomeni še ogromno delo je pred nami. Posebno Slovenski listi bodo še imelj važne naloge. En primer, ni dolgo tega ko so angleško govoreči listi izdali poročilo: "Titova armija zasedla severno Italijo". To se je šlo za Trst, Goriško, Istro. Kdo bo prav resnico dokazoval, ako ne **slovenski tisk?**

KAKO SMO DELALI IN PODPIRALI BORBO DO DANES V PORT ARTHURJU?

Ob ustanovitvi lista leta 1942 ustanovila se je tudi organizacija kot Zveza Kanadskih Slovencev. Kakor smo Port Arthurski Slovenci zavzeli takoj akcijo za izdajanje lista v Kanadi, tako tudi takoj ustanovili odsek Zveze Kanadskih Slovencev z 8 člani. Ta odsek se je širil in šteje danes 25 članov-ic. Pod okriljem te Zveze mnogo je bilo prirejenih raznih zabav, koncertov in raznih prireditev v namen dobrodelnih prispevkov. Udeležil se vsakovrstnih "kampanj" in pobiranja prispevkov, podupiral vsako kampanjo "Rdečega križa" podpiral vsako "vojno posojilo" Kanade, podpiral in pridružil se akciji za pomoč Sovjetski Rusiji, posebno pohvalno se je izkazal v pobiranju za pomoč narodu Jugoslavije. V času te kampanje zgledalo je, kot da se naselbine tekmujejo med seboj katera bo več doprinesla za naš izmučeni in izkrvavljeni narod v Starj domovini. Zato plemenito delo so se izkazali in žrtvovali Port Arthurski Slovenci nad vse pohvalno. Smelo trdim, da so si v tej požrtvovalnosti zaslužili prvenstvo najsi bodi v Kanadi ali Združenih Državah Amerike. Težko bi bilo ugotoviti koliko je posameznik doprinesel. Ker zraven svoje obljube in denarne vsote katero je doprinesel, vršile so se razne prireditve v ta namen, vse to podpira tisti ki je že dal, to naj bo v denarni vsoti ali obleki. Število kar so prispevali posamezni Slovenci v Port Arthurju največ jih je bilo od vsote po **$50.00 do 100.00.** Doseglo število posameznih tudi do **$150.00,** in najmanjše **$3.00.** Važno je za pripomniti k temu, da k temu humanitarnemu klicu so se odzvali vsi Slovenci iz naše naselbine izostala je samo ena oseba. Ta omenjeni doprinos velja za leto 1944. Namreč rekord se vodi za leto 1945 za pomoč narodom Jugoslavije. Tudi za to leto obljubili in veljko število njih tudi že izplačali vsote $60.00 do $120.00. Delo in številke govore same zase. Vse to so doprinesli sami navadni delavci.

Druga organizirana skupina Slovencev v Port Arthurju je odsek Vzajemne Podporne Zveze Bled, ustanovljen leta 1941 z 10 člani. Omenjeni odsek šteje danes 30 članov-ic. Isto tako si je ta odsek zaslužil hvalo požrtvovalnosti na polju dobrodelnih doprinosov, ker vedno je eden izmed taprvih podpornih društev v tej naselbinj k delu za boljši uspeh.

Naseljevanje Slovenskih priseljencev v Port Arthur se bo menda začelo po prvi svetovni vojni. Ni veliko teh priseljencev kar je v tem oziru odgovarjala do sedanje vojne nestalna zaposlenost. Šteje nekako 70 do 80 vseh Slovencev ali pa, naselbina Jugoslovanskih priseljencev bo nekako približno 500 oseb od teh dve tretjine tvorijo Hrvatje in eno tretino Slovenci in Srbi.

Največja industrija je proizvodnja lesa in to za izdelavo papirja. Obratujejo 4 tvornice papirja. Največ naših ljudi je zaposlenih po gozdovjh in po papirnah. Večji del izgotovljenega lesa se proizvaja v U. S. Nahaja ali obratuje v tukajšnih mestih še več večjih in manjših podjetij katere so razširile obratovanje v sedanji vojni v svrho vojne industrije kot naprimer ladjedelnica in tvornica vojnih letal, toda to se zna, da po končani vojni to obratovanje se bo zopet skrčilo.

Kot znano mesto Port Arthur in Fort William se nahajata na severo zapadni obali velikega Superior jezera. Skozi držita dve glavni progi Canadjan Pacific in Canadian National železnice. Vsled tega je tudi zelo živahen pristanjški promet in to v poletni dobi nekako od sredine meseca aprila do sredine decembra. V zimski dobj onemogoči ta promet 2 do 3 nogi debeli led.

Zelo važne so pa tukaj velikanske žitnice kar je gotovo še mnogim neznano, da so največje žitnice na ameriškem kontinentu v Port Arthurju. V zimski dobi te žitnice napolnijo, seveda to žito se privozi iz zapadnih žitnih provinc, in ko je odprta vodna plovba se to žito odvaža na vse strani.

Zelo pomembnega bi imelo za Port Arthur kanalizacija St. Lavrenc kanala (reke), ker s tem bi bil omogočen vodni promet na vse strani sveta. Tudi lega in okolica mesta sta zelo ugodna v razvitje v prometno in cvetoče mesto. Seveda, to je vse odvisno od načina in vladanja oblastev.

Ed. Troha

NAPREJ PO ZAČRTANI POTI

Geraldton — K tretji obletnici Edinosti me je želja napisati par vrstic, katera nam je dajala toliko poguma in spodbude odkar izhaja.

Častitam Edinosti, katera je v času treh let odločno zagovarjala pravico ne samo tukaj v Kanadi, nego splošno narodne in delavske interese. Da že sam list nosi ime, katerega prve besede povejo njegov značaj, poleg tega vsakdo kdor je zasledoval njeno pisanje od pričetka je danes prepričan, da nam je Edinost najmočnejše orožje za pobijati lažnjivo razlago črne in osovražene reakcije, pa najsibo tukaj ali kjer koli v svetu. Posebej je to važno za nas žene, katere se je smatralo kot neko nižje bitje v človeški družbi.

Me žene, katere smo prišle iz starega kraja, bilo nam je težko, ko nismo imele ničesar drugega za čitati razen že starih romanov, kateri so polni le gotovih pravljic. Ne rečem, pravljice so tudi dobre za čitati ako so namenjene za duševno in moralno vzpodbudo k splošnim stvarem. Toda največ jih je takih, katere so brez življenske stvarnosti in vrednosti dobe v kateri se nahajamo in živimo.

Bilo nam je dolgočasno tako po dobrem čtivo, kakor tudi nerazumevanja jezika. Hitro smo si pričeli naročevati razne slovenske časopise iz Amerike, ter smo tako ob prostem času zasledovale novice in drugo iz sveta. V duši smo jim seveda častitale, da so si že v zgodnji priseljenosti ustanovili svoje časopise, če tudi so mnogi od teh sovražno opredeljeni opravičenim stvarem delovnega ljudstva. Prav pri tej zamisli se je rodila obenem tudi naša želja, da bi se ustanovil naš list tukaj v tej deželi. Ta želja je seveda dolgo časa obstojala brez stvarnosti, ne samo pri meni, ampak prepričana sem, da tudi pri drugih naših rojakinjah širom Kanade. Kot potrdilo tega, je njihova marljivost takoj v začetku, ko je bilo naznanjeno, da se dela za prvi slovenski časopis v Kanadi. Mnogo so dali truda posamezniki, da je pričel izhajati. Toda njihov trud ni bil zastonj. Danes ta list je proširjen skoraj med vse Slovence in Slovenke tukaj v Kanadi in prilično število je naročenih tudi naših ameriških rojakov. Prav gotovo da so prepričani sedaj, da je ta list edini v Kanadi in Ameriki, kateri res zagovarja interese delavcev in delavk. Njegov namen ni raztrešen na vse strani in se ne udinja vsaki sapi če piha z te ali one strani, ampak odločno se drži začrtane poti po kateri je edino mogoče doseči to, za kar se bore narodi in delavci in delavke.

Strahote, ki so zadele naš narod v stari domovini, smo čitali zaporedoma v Edinosti. Od svojega začetka nas je opozarjal na zgolj edino dejstvo, katero je največja vrednost za današnjo in jutrišnjo dobo, narodno edinstvo. Narodno edinstvo je bila tista oporna sila, pred katero so trepetali narodni izdajalci in fašistični sovražnik. Narodno edinstvo nosi prapor zmage nad njimi in ga mora nositi tudi za zmago v miru.

Me žene, katere smo imele priliko da vse to čitamo v listu, še bolj smo se zainteresirale, da delamo za obstoj našega lista. Toda to ne zadostuje. Podpirati ga moramo tudi v bodoče. Delavski list je podpiran in vzdrževan po delavcih in delavkah. Razne bogate kompanije, ga seveda ne bodo podpirale. Podpirati ga moramo sami, ker on brani naše delavske in narodne interese. On nam je tista kažipot, brez katere bi ne mogli slediti prave poti, brez katere bi bili neodločni in neorganizirani.

Moje iskrene častitke Edinosti ob tretji obletnici in kličem: "Neustrašeno naprej po začrtani poti!"

Ela Garbas

Podpirajmo Edinost

Port Arthur — Cenjeni tovariš Matešič! Temu pismu prilagam denarno nakaznico za šest ponovnih naročnin, namreč $18.00. Nekoliko sem zaostala z tem delom zaradi moje odsotnosti na konvenciji Zveze Kanadskih Hrvatov, katera se je vršila v Windsorju, Ontario v pričetku julija meseca. Ker sva bila delegata z mojim spogom, nama ostane marsikaj v lepem spominu tako o konvenciji, kakor tudj srečanje z mnogimi poznanimi in nepoznanimi rojaki in rojakinjami. Prav zadovoljna sva, če tudi sva želela čimprej mogoče se povrniti domov, da se je nama prožila izredna prilika udeležiti se enega takega nasoprogom, nama ostane marsikaj mnoge naše prijatelje po toliko let. Hvaležna sva vsem za prijaznost in gostoljubje!

Tukaj se pripravljamo za piknik v namen pomoči vojnim sirotam v starem kraju. Piknik se bode vršil dne 19 avgusta že na dobro znanem mestu za tukajšno okolico.

Kakor sem omenila, da sem nekoljko zaostala z pobiranjem ponovnih naročnin, bom pa sedaj toliko hitreje obiskala enega ali drugega, katerim je naročnina potekla. Edinost moramo vsakodnevno širiti in ji pridobivati nove naročnike, kjerkoli je to mogoče, kakor tudi ponavljati potekle naročnine. Apeliram na one naše rojake, kateri so po raznih gozdnih kempah, ker njmajo priložnost za kupiti denarno nakaznico za ponovitev naročnine, naj mi sporočijo. Na ta način bomo že medseboj poravnali stroške, toda z tem omogočili redni obračun za potekle naročnine.

Ob tretji obletnici Edinost, iskreno pozdravljam vse naročnike, zastopnike in zastopnice, kakor tudj uredništvo. Naj živi naša neustrašena Edinost!

Vera Marohnič

Kotoličani v osloboditvi fronti

(Iz 3 str.)

katoličanov. **Nič več nam ni treba vztrajati na kakršnikoli krščansko-socialistični skupnosti, kajti ta skupina je hkrati z vsem množičnim narodno osvobodilnim gibanjem dobila višjo razvojno vsebino in obliko v Osvobodilni fronti.** Krščansko socialistično delavstvo je ustanovitelj Delavske enotnosti, tiste skupine delavske organizacije, ki je kot enotna fronta vsega delavstva popolna zaščitnica njegovih interesov in tak faktor v našem javnem življenju, kakor ga zasluži najnaprednejši družbeni razred. Krščansko socialistični delavci nočejo in ne potrebujejo za to nobene posebne organizacije več. Tisti katoličani intelektualci, ki so resnični patrioti, demokrati in iskreni zagovorniki naprednega življenja, so in bodo našli med aktivom Osvobodilne fronte vso možnost konstruktivnega sodelovanja na vseh področjih javnega življenja in vso možnost svojega osebnega razvoja. Katoliške množice so in bodo našle v Osvobodilni fronti in v demokratizaciji našega javnega življenja popolno možnost soudeležbe pri vodstvu države, pri vodstvu svoje vseljudske politične organizacije in pri splošnem uveljavljanju svojih življenskih pravic. Ne eni ne drugi ne potrebujejo kot katoličani nobene posebne organizacije, nobene drugačne oblike za svoje javno udejstvovanje.

Tako ustvarjena enotnost predstavlja seveda človeško osebno svobodo, ki se mora odražati tudi v pravici svobodnega veroizpovedovanja in zadoščevanja svojemu nazoru in veri. Osvobodilna fronta je že od vsega začetka zapisala tako vsebino človekove svobode v svoj program in to tudi dosledno izvaja. Zato ne more biti pri takem pojmovanju naše narodne enotnosti in pri takem pojmovanju človekove osebne svobode noben katoličan prizadet, ampak nasprotno bo imel možnost, rešen duhovnega jerobstva krelikalizma — zadoščevati vsem verskim potrebam na tak način, kakor ga zahteva iskrena in poštena vera našega preprostega človeka. Ko je v takem obsegu zagotovljena osebna svoboda in vernim katoličanom njihovo versko izživljanje, postane nesmiselna in v našemu zdravemu razvoju škodljiva vsaka nazorska diferencija, ki naj opredeljuje politično. Nas katoličanov ni pripeljalo v narodno enotnost iskanje in ugotavljanje stičnih točk med katolicizmom in dialekticnim materializmom. Pripeljala nas je preprosta ugotovitev, da smo vsi pripadniki enega naroda in s tem v zvezi prepričanje, da pomeni narod najprirodnejšo skupnost za uveljavljanje življenskih interesov vseh njegovih članov brez razlike. Temelj, na katerega gradimo naš skupni narodni, družbeni in kulturni program, so tiste moralne vrednote, ki morajo biti slehernemu človeku, brez ozira na njegov svetovni nazor, kot socialnemu bitju enake. Gradimo ga na takem pojmovanju človečnosti, ki ne sme roditi razlik pri urejanju svetnega življenja zaradi diferenc v vprašanju nazorskih razlik, ki ne morejo posegati v sfero tistih človeških naporov, ki stremijo za konsolidacijo življenja v duhu progresa.

Ko stopamo v dobo svobode in konsolidacije našega javnega življenja, je nujno potrebno, da se prav katoličani z vso odgovornostjo zavedamo vsega tega. Povratka krelikalizma v kakršnikoli obliki ne smemo dopustiti. Proti vsaki spekulaciji, ki je katoliškim voditeljem v preteklosti uspela prav na račun izrabljanja preproste vere slovenskega človeka, smo dolžni ostro nastopiti. Vsaki politični naivnosti, ki bi ogrožala osnovne pridobitve naše borbe — našo ljudsko enotnost — moramo pomagati s poukom in z vzgojo. Ko je slehernemu človeku v našem bodočem življenju zagotovljena svoboda njegove vesti in veroizpovedi in ko mu je na drugi strani omogočena popolna udeležba na vseh popriščih, ki jih terja človekova volja do življenja, človekov razum, potreba kulturnega izživljanja in tako dalje, je in ostane trdna volja prav nas, da bomo ostali dosledni in nepopustljivi poborniki naše ljudske enotnosti, naše popolnoma enotne Osvobodilne fronte.

Danes in ob ustanovitvi Edinosti

Dne 15 julija 1942 je bil velepomemben dan v življenju Kanadskih Slovencev, kajti na ta dan je prvič izšel slovenski časopis, tiskan v našem slovenskem jeziku, naši materini besedi. Ko je zagledal ta naš slovenski list luč sveta, kaj je videl tu med nami? Kaj je slišal iz domovine? Kaj iz Združenih držav Ameriških, Južne Amerike in z eno besedo od povsod, kjerkoli živi slovenski človek, govoreč nam tako drago slovensko govorico?

Taka in enaka vprašanja se nehote porajajo v mislih marsikaterega Slovenca, kateremu je pri srcu njegova ožja domovina Slovenija, ter blagor našega naroda.

Kdor je opazoval začetek in razvoj lista, lahko razume, kako velike važnosti je za nas slovenski list, kateri nosi krasno ime — "Edinost". Ker sem bil sam prisoten pri sestnku, lahko povem, kako je prišlo do zaključka, da naj nosi naš Kanadski list to ime.

Ko so prišli razni nasveti iz raznih strani Kanade glede imena lista, kakor n. pr. "Kanadski Slovenec", "Triglavska roža", "Pravica" in dr. Misli vseh nas so obstale na enem imenu "Edinost"!

Da — bratje, Edinost nam je potrebna bolj kot kdaj prej, ker takrat je pokalo na vseh straneh sveta, divjal je strašen boj, kateri je odločal usodo narodov sveta, tako tudi usodo našega naroda. Ime "Edinost" tudi zato, ker so nam Italijani ugrabili Slovensko Primorje z Gorico in Trstom vred, požgali naš Slovenski Narodni dom v Trstu, uničili slovenski list "Edinost". Mi smo ga poznali kot "Tržaška Edinost". Zavedne Slovence pa trpinčili in mučili, dajali jim ricino olje ter jih streljali v hrbet. Na vse te navedene zločine, je slovenski narod ogorčeno protestiral, tako tudi mi, ker ogenj gorečih slovenskih domov, nas je zapekel v srcu in duši. Mi nismo pozabili in ne bomo pozabili!

Kar se tiče lista samega, katerega bom imenoval "Edinost" od tu dalje, ali nam je bil potreben?

Ako postavimo to vprašanje Kanadskim Slovencem, sem prepričan, da bi bil ravno takšen kot moj, to je odločen — da. Kako drugače bi se mi mogli boriti in organizirati na pravi protifašistični strani? Svet je bil poplavljen z fašistično propagando, katere še vedno ni konec. Tudi slovenski fašistični podrepniki, so hoteli pitati z smrdljivo in gnusno propagando, toda naš tisk in protesti, so jih pognali nazaj v brlog, kjer so se potuhnili do prve prilike. Pri tem ima Edinost ogromne zasluge. Tudi pri zbiranju pomoči za stari kraj, ima Edinost istotako velike zasluge z neprestanimi apeli od uredništva in iz naselbin.

Mnogo je še teh stvari, katere nam pričajo, da nam je bila Edinost potrebna. Ali prepustil bom čitateljem, da sami sklepajo svoje zaključke. Zame le toliko, da vem, da brez Edinosti mi v Kanadi ne bi mogli doseči rezultatov, katere smo dosegli z pomočjo Edinosti.

Namen Edinosti je, kar že samo ime pove: Združiti vse napredne sile proti fašizmu v kakršni koli obliki. Na razpolago je vsakemu, brez razlike vere ali političnega opredeljenja, bodisi ameriške, angleške demokracije ali pa prave ljudske demokracije Sovjetske Unije. Prav vsem kateri se hoče boriti proti fašizmu in njegovih hlapcev, za srečnejše življenje, pošteno delo in kruh.

Dalje je njen namen, tolmačiti svetovne dogodke tako, da bo v korist borbi proti fašizmu, da bo v korist Slovencem, posebno delovnemu ljudstvu iz katerega je potekla, kajti mi smo jo ustanovili in vzdržujemo da izhaja. Zato je tudi ona vedno na razpolago, da polnimo njene stopce z gradivom združevalne miselnosti.

Tudi o tem se je čitatelj Edinosti lahko sam prepričal. Kajti mnogo člankov je prinesla od naših dopisnikov iz raznih naselbin, kateri so bili v resnici poučni in spodbudni.

Njene namene in smernice kateri so bili začrtani, je Edinost vestno spolnjevala, ter služila le narodnemu interesu tako, da vsakdo ako se je ravnal po njenih nasvetih ter se boril z njo vred, lahko ponosno napne svoje prsi in z vzdignjeno glavo reče: Nismo se zastonj borili, naša domovina je danes popolnoma svobodna in prvikrat v svoji povesti z svojo narodno vlado". Zgodilo se je pač tako, kakor je narod želel že stoletja in se junaško boril, da danes četudi po kravi bitki, težkih ranah in trpljenu, on si gradi svoj novi dom — svoboden v novi svobodni federativni Jugoslaviji. Razbita je moč njegovih notranjih in tudi zunanjih sovražnikov, kateri so v razkošju živeli na njegov račun in se znova in znova zaganjali proti njegovega obstoja in vrednosti.

Naši sklepi v tem oziru, katere smo položili ob ustanovitvi Edinosti, so deloma izpolnjeni. Res ogromno delo je postalo stvarnost, če tudi zalito s krvjo slovenskih sinov in hčera. Kako in z katerimi besedami označiti vso grenkobo in trpljenje za dobo štirih letih, strašnih žrtev, bolečin in solza. Kako povezati vse to z proslavo tretje obletnice Edinosti, katero čutim sam in morda je tudi na svojem mestu, da povem jedro ustanoviteljev Edinosti, da dva od njih, se ne moreta veseliti z nami ob tretji obletnici, ker sta padla na bojnem polju. Da — bratje in sestre, padla sta na bojnem polju, za iste ideale, katere tako odločno zagovarja Edinost. Za svobodo, enakopravnost, bratstvo in edinstvo. Njihovih smehljajev, pogledov in srečanj, ne bomo videli več. Pustila sta nam delo, da ga nadaljujemo kot sta ga tako vestno delala Janez Smrke in Johny Kosmrl. Oba sta bila navzoča na sestanku, ko je bila ustanovljena Edinost, oba sta delala za njen obstoj. Slava jim!

Mi smo podpirali Edinost v preteklosti, zavežimo se, da jo bomo še v bodočnosti. Ker ona bo naš glas in naša tovarišica pri izgraditvi novega sveta, kateri mora biti zgrajen na boljšem in pravičnejšem temelju kot dosedaj. Pridobivajmo ji novih naročnikov in tudi denarno pomagajmo njen obstoj.

Pisal sem dosedaj le o dobrih vrlinah Edinosti, njenih prijateljih, njeni popolnosti in dobrih namenih. Morda bo kdo vprašal: Kaj pa njeni nedostatki, neprijatelji itd. Ali jih ona ni imela? Po mojem mnenju ne posebno veliko ne enega in ne drugega. Ako bi na to gledali, bi morali gledati ven iz fašistične kože. Oni seveda sovražijo vse, kar stremi in dela za svobodo in bratstvo. Napredek ni za človeka po mišljenju fašistov. Za lačne je kamen, za bolne koncetracijske taborišča in peči, da se v njih pečejo človeška trupla, ter iz njih izdeluje umetna gnojila. To so sovražniki Edinosti, ker je ona vedno vse to ožigosala kot največjo in kriminalno brutalnost. Ožigosala pa je tudi one skrivnostne poedince, kateri v raznovrstnih plaščih se navidezno molijo tudi Boga, glavno jim pa je spraviti narod v nesrečo za voljo svojega osebnega položaja. Takih ni manjkalo v starem kraju, žal temu, ne manjka jih tudi na tem kontinentu. Taki tudi so sovražniki Edinosti.

Tako bi lahko seveda naštevali še razne stvari, sicer vredne da jih vemo. Toda zaenkrat naj zadostuje, ker pred nami je daleč večji pomen tako z ozirom na naše delo, kakor tudi širiti naš list. Ob njegovi treji obletnici si še enkrat zavihajmo rokave in navdahnimo z polno nepremagljive volje, da bomo vestno in zvesto delali za njen obstoj tako, kakor je ona vestno in zvesto izpolnjevala svojo odločno vlogo za naše in ljudske interese.

Jože Smrke

TRETJI OBLETNICI EDINOSTI

Cenjeno uredništvo:

Tukaj vam prilagam denarno nakaznico za dva nova naročnika, v znesku $10.00. Preostala vsota naj se porabi v podporo lista Edinosti. Čestitamo ji, ker širi narodno zavest in služi v korist jugoslovanskim narodom. Ostani neustrašen čist ti pravi naš slovenski list! Ostani bujna rast in se dvigaj vedno močneje v svojo in našo čast!

Veliko uspeha ob tretji obletnici vam želijo Elyški naročniki.

L. Prijatelj

POZDRAV

Listu Edinost ob njegovi tretji obletnici dela za dobrobit delovnega ljudstva in svobodo našega naroda.

Naprej po začrtani poti!

Mnogo uspeha v bodočnosti želijo:

Franc in Ana Sodec

K tretji obletnici Edinosti in njenega dela

Ko smo se priselili iz star'ga kraja
v novo domovino raja.
Takrat smo bilj vsi veseli
pa ako ravno nismo vsega razumeli.

Prišli v skupinah smo Slovenci
in tudi pomešani z Nemcj,
Poljaki Čehi, Ukrajinci
bili smo vsi kot novjnci.

Po deželi veliki smo se razkropili
in skoraj eden na drugega smo pozabilj,
Prišla brezposelnost je strašna
za nas priseljence opasna.

Kateri delo so imeli
so bili še dovolj veseli,
Katere brezposelnost je pa zadela
ni bila zajn doba vesela.

Povsod zaslužek so iskali
in poleg tega gladovali. —
Iz kraja v kraj so se vozili
brezplačno vožnjo si dobili.
Na vlakjh večkrat so prespali
dokler policaji niso znali.
Kadar pa so jih zalotili,
gotovo zapor so dobili.
Trajalo je to sedem let
dokler "prosperitet" se začel spet.

Potem vojna se je začela
kj za nas ni b'la vesela.
Delo se je res dobilo,
v vsaki šapi preobilo.

Ko pa vojna je končana
nam bodočnost je neznana.
Kam se bomo obrnili,
ko bodo nas iz šap spodili.

Še je čas da najdemo mesto
ki pomagalo bo nam zvesto.
strnjmo se v vrste naše —
in dosegli bomo lepše čase.

. . . Naš sovražnik je močan
in ne bo tak hitro vgnan.

Čitajte svoj list "Edinost"
tam dobite vso pravilnost.
Kako se moramo ravnatj,
da bomo svetu bolj poznati.

Kajti Edinost je edina
ki nam kaže pot pravilna,
Do napredka in do sloge
kakor tudi do svobode.

Tudi v Zvezo pristopimo,
da si naprednost pridobimo.
Kadar bomo to storili,
nam se ni bat, nobeni silj.

. . . Naš sovražnik bo pregnan!
In življenski standart nam zavarovan.

Ako tega ne storite,
potem sami sebi pripišite.
Kadar bo svobode dan,
da ostanete nepoznan.

Da borili ste se z nami
kot poštenimi Slovani.
Ki zavedajo se svoje pravo
ki je plačano tako krvavo.

Takoj vsi z Zveze naše
Slovenske, Srbske in Hrvaške.
Skupaj vsi se mi borimo,
in tudi svetu pokažimo:

. . . da Slovenec, Srb, Hrvat
bo za vedno brat in brat!

J. Sherjak.

Gornja slika predstavlja razvaline cerkve v Dragatušu, Belikrajini, katero so porušili okupatorji.

Župnik Jože Lampret iz Štajerske ob pohodu 14 diviz. v feb. 1944 leta, pomaga nositi ranjenega partizana.

Pismo iz starega kraja

To pismo je nam poslala sestra P. Matjašič z željo da ga objavimo v Edinost. Pismo se glasi:

Draga sestra in svak!

Zelo sem bila vesela, ko sem prejela Tvoje pismo tako, da bi skoraj ne mogla verjeti.

Pišeš, da ste še vsi živi in zdravi, kar je jako razveselilo. Pri nas so zelo hudi časi, da ni zapomisliti, ves svet trpi in zato tudi mi dobrovoljno prenašamo vse težave, saj smo prepričani, da bo kmalu bolše. Nam Slovencem pa dovolj pomagajo drugi narodi, saj pišes, da tudi Ti nabiraš za nas, to je lepo od Tebe in še naprej tako delaj. Naša vojska je res potrebna katera je zrasla iz ljudstva in zato jo tudi vsi z veseljem podpirajo.

Sedaj Ti naj v kratkem popišem kako je z nami. Mama so umrli še v jeseni 1942. leta. za nje je to bila edina sreča, da so se umaknili tej strašni vojni, ki jo mi doživljamo.

Pri nas je drugače še vse dobro samo to, da je vse v vojski, kdor pa ni v vojski pa doma pomaga. Naš Jožek je v vojski že dve leti, čeprav je še mlad, komaj je star 18 let.

Micka je v službi skupaj z Matjašičem. Tina pa je učiteljica v Draših. Tako, da smo jaz, ate in Lojzka sami doma. Tine je tudi že precej časa v vojski. Njegova žena pa je šla z otroki v Italijo, kjer gredo od nas v velikem številu, Ana ti bo že od tam pisala.

Na Selih je tudi tako kakor pri nas. Fantje so vsi v vojski in so še dosedaj vsi živi. Janez je pa tudi že mnogo pretrpel po zaporih in internacijah.

Pišeš kako je z Ano in njenimi dekletami, za enkrat se dobro, so žive in zdrave. Lenika študira radio — tehtniko. Ivanka pa je doma z Anico.

(Teh deklet oče se nahaja v Kanadi nekje v Port Arthur, piše se Ivan Simonič.)

Žalostno je pa v Draših. Klopčar je bil ubit še leta 1942. in skoraj po svoji krivdi, ker ni bil tak kot smo mi vsi ostali.

(Ivan Klopčar je doma iz Podgrada, po domače Levakof priženil se je v Draše k Pečarički on ima brata tukaj v Kanadi po imenu Louis Klopčar.) Stankin mož je pa padel v vojski leta 1943. Tako, da je sedaj Reza sama doma z Stanko in njenimi otroci. Oropali so ji vse tako, da ji ni nič drugega ostalo kot sam zid, zato je ona res sirota.

Na Božakovem so tudi še vsi živi, samo za 4 otroke ne vemo, ali so v Ljubljani ali kje drugje. Saj znaš da je Tonček kaplan in da se vsi po njemu ravnajo, toda bo tudi on prejel svoje plačilo po končani vojni.

Pri nas v Sloveniji je še mnogo novic ki bi Vas zanimale toda vse nemorem opisat, saj tudi gotovo dobite naše časopise in vidite kako se dogaja pri nas, toda prepričani smo, da bo kmalu bolje.

Nas pa zelo zanima kako je pri vas? Ali je kaj domačinov blizu tebe Prosim Te če ti je mogoče piši mojemu Francu v Argentino, saj veš da me zanima ali je še živ in kako je z njim.

Drugega za sedaj nimam kaj pisati ampak vse skupaj lepo pozdravljam Tebe, tvojega moža Frenka malega sinčka Lojzeta in vso njegovo družino.

Prosim piši mi še kaj ker tudi me zanima kako je z Tonetom.

Pozdravlja Vas vse skupaj tudi moja družina in sorodniki, sestra in brat.

(Ako želi kateri imeti kaj več podatkov iz tega pisma, naj se obrne na naslov: Louis Klemenčič, 22 Silverthorn Ave. Toronto, 9. Ont.

Opis zgodovine in delovanja slovenske kolonije v Vancouverju

Zgodovina Slovenske kolonije v Vancouverju se začenja z letom 1926. Tega leta so namreč začeli prihajati prvi priseljenci iz stare domovine. Pred tem časom so bile tukaj samo dve ali tri Slovenske družine. ki so se preselile iz Združenih Držav Ameriških.

Priseljevanje iz stare domovine je trajalo do leta 1929. Da si jih je nekaj malega se priselilo kasneje iz drugih krajev Kanade. Danes šteje kolonija okrog 20 družin in do 40 samcev, ali pa takih ki imajo družine v stari domovini.

Prva Slovenska organizacija je bila ustanovljena tukaj leta 1927. To je bil odsek Slovenske Narodne Podpore Jednote, katera še tudi danes obstoja. Ker takrat še ni bilo drugih Jugoslovanskih podpornih organizarij tukaj, so v ta odsek pristopili tudi Srbi in Hrvatje v velikem številu, tako, da so zaradi svoje večine prevzeli odsek v svoje roke.

Pojavila so se nesoglasja in tako so Slovenci ustanovili drugi odsek in ga priključili Zapadni Slovenski Zvezi leta 1931. Ta odsek je bil središče družabnega življenja Slovencev v Vancouverju, dokler se niso leta 1939 pojavile težkoče s pošiljanjem denarja v Združene Države in nazaj. To je povzročilo raspust odseka, nakar so Slovenci ustanovili odsek Vzajemne podpore Zveze Bled, ki še sedaj obstoja.

Ko se je na konvenciji v Torontu leta 1942. odločilo da se ustanovi Zveza Kanadskih Slovencev, so bili Slovenci v Vancouverju prvi, ki so ustanovili njen odsek. Ob ustanovitvi se je upisalo 20 članov, število pa je pozneje naraslo na 41 članov. Leta 1944 se je tudi ustanovil Mladinski odsek Z. K. S. ki ima 14 članov.

Odkar se je ustanovil odsek Z. K. S. je ta organizacija, prevzela nase delo pomaganju borbe, za osvobojenje naroda v stari domovini: Imajoč pred očmi važ--nost časopisa pri -vsakem organiziranem delu, je bila prva skrb našega odseka da se omogoči izdajanje Slovenskega časopisa v Kanadi, kateri bi služil istim interesom kakor Zveza Kanadskih Slovencev sama. Zatorej je bilo prvo delo našega odseka zbiranje denarnih sredstev za ustanovitev časopisa "Edinost". Dosegli smo v tem oziru prečej uspeha in naša kolonija je bila od samega začetka do danes med prvimi v tem oziru.

Potem je bilo treba zbirati pomoč onim narodom ki so največ trpeli v boju zoper fašizem, ker ni še bilo načina za pošiljanje pomoči v Jugoslavijo smo zbrali pomoč za narode Sovjetske Zveze. V ta namen je zbrala Slovenska kolonija v Vancoverju ob raznih prilikah kakor; kolekne liste, Red Army Bazar, Zabave in shodi skupaj $1474.00.

Kasneje smo začeli zbirati pomoč tudi za Jugoslavijo, ko je izgledalo, da bo pot tja kmalu odprta. V ta namen smo zbrali ob raznih prilikah kot, nabiralne pole, Tito Bazar in Tito Piknik, skupaj $2568.50.

Kar se tiče pomaganja vojnih naporov Kanade, kakor kupovanja bondov, in tako dalje je težko dobiti podatke. Vemo le, da je dala naša kolonija sedem vojakov v Kanadsko armado.

V naši koloniji smo podajali precej važnosti tudi na moralno pomoč našim vojakom v stari domovini. Mi smo razumeli pomen njihove borbe še takrat, ko so bili še uradno imenovani "banditi". Storili smo kar smo mogli, da pride resnica na dan. Nekaj potom časopisa Edinosti. Nekaj pa v boju z razdiralci v naši koloniji sami.

Odsek Zveze K. S. nam je tudi služil kot prosvetna organizacija. Dasi je prosvetno delo zelo otežkočeno pri nas z ozirom na dejstvo, da večina naših ljudi ne stanuje v mestu stalno, ker delajo po gozdih. Nekateri se pečajo tudi z ribarstvom, toda le ob sezonah. Ti ki stanujejo stalno v mestu, delajo največ v ladjedelnicah ali pa drugih obrtnih delavnicah. Par se jih tudi peča s trgovino.

To bi bil kratek opis naše kolonije ob času ko je vojna v Evropi končana in naša domovina iz katere smo prišli osvobojena. Enako pa tudi obhajamo tretjo obletnico prvega Slovenskega Lista v Kanadi, ki je stal toliko truda za naš malostevilni narod v Kanadi, da ga je vzdrževal.

Vemo pa tudi vsi, da nam je bil list neobhodno potreben. Brez njega bi bilo vse naše delo mrtvo, če bi bilo sploh mogoče. Zato nemoremo nikdar precenjevati vloge ki jo je igral naš list v teh kritičnih časih. Mi smo lahko ponosni na dejstvo, da je naš list od samega začetka zavzemal katerikoli Slovenski list na Ameriškem kontinentu, in ta list je sad našega dela.

Zatorej odsek Z. K. S. radostno pozdravlja svoj list "Edinost" ob njegovi tretji obletnici in mu kliče: Tako naprej.

Pozdravljamo tudi vse čitatelje in naročnike lista Edinost.

Pozdravljamo pa še posebno našo osvobojeno staro Domovino.

Odbor odseka Z. K. S. v Vancover.

Izročitev zastave organizaciji Pionirjev v Gradec-u Belikrajini.

Navodila za pošiljanje in zlaganje blaga

Tem potom se naznanja vsem odborom Sveta Kanadskih Južnih Slovanov. Kakor tudi vsem tistim kateri imajo zaposlati kako blago za Jugoslavijo da naj pošljejo na sledeči naslov:

COUNCIL CANADIAN SLAVS C|O HARBOUR COLD STORAGE MONTREAL QUEBEC.

Toda opozarjamo pri pošiljatvi zabojev ali vreč, je potrebno nasloviti naslov lokalnega odbora Sveta, nikakor pa ne kake privatne osebe. Ker ako take zaboje ali vreče pošilja lokalni odbor Sveta, je prevoz po C. P. R. železnici brezplačen, dočim ako se pošlje po privatnj osebi ali posamezni drugi organizaciji, v takem oziru bi morali plačatj vožnjo kadar dospe blago na mesto v Montrealu, kar se je dogajalo tudi v prošlosti.

Blago mora biti dobro spakirano, pri tem je potrebno, posebno paziti da so vreče ali zaboji bolje zabiti ali zvezani kakor pa so bili lanško leto. Najbolj pa so pripravne v težini 100 funtov. V nobenem slučaju pa nesme biti zaboj ali vreča nad 200 funtov, ker iste se rade razbijejo pa ako ravno so dobro zabite ali zvezane. Lansko leto smo morali vse razbite vreče in zaboje prekladati in popravljati, in smo morali v tem oziru zaposliti človeka, kar pa nam sedaj nebo mogoče kajti vse blago se bo sprejemalo po ljudeh zaposljeni pri kompanji katera pošilja blago na ladjo.

Ako se pošilja več zabojev ali vreč obenem jih je potrebno označiti s številkami. Toje radi tega, da se lažje vodi račun v skladišču.

Na vsakem zaboju ali vreči mora biti prilepljena lista na kateri mora biti v Angleškem jeziku označeno število komandov in kakšno blago vsebuje zaboj ali vreča.

Ponavljamo tudi da, vsak zapiše svoje ime in naslov in koliko komandov (ali kaj daruje) in priloži tak tistek v blago katerega pošilja. To je potrebno radi tega, da se ve da je bilo blago darovano in poleg tega pa tudi da se bo znalo v Jugoslaviji od koga je bilo blago poslano.

Kakor hitro se blago odpošlje se mora to naznaniti na gl. urad Sveta, (Vječa) in sicer sledeše: **a) število zabojev in vreč, b) koliko komadov in kakšni komadi se nahajajo v zaboju ali vreči, c) število oseb od katerih je bila roba darovana, d) naznaniti dan kedaj se je blago poslalo.**

Prosi se vse odbore Sveta (Vječa) in druge prijatelje, kateri bodejo pošiljali blago, da se držijo teh navodil, kajti samo na ta način se je mogoče znebiti stroškov in nepotrebnega dela.

Za izvršni odbor Sveta
S. Miošič, tajnik.

ČASTITKA.

Zveza Kanadskih Slovencev, odsek Kirkland Lake. Ontarjo, iskreno častita listu "EDINOST" ob triletnici njegovega obstoja z željo, da nadaljuje započeto delo po smernicah, ki si jih je zadal ob početku, in sicer, organiziranje Slovencev v duhu prave demokracije, ter pobijanje lažne reakcije in fašizma.

Bodi nam trajen svetilnik v teh burnih časih.

Za Zvezo Kanadskih Slovencev
Odsek Kirkland Lake, Ont.
t, č, preds. Joe Francelj
t. č. tajnik Joe Piškur

Kratek zgodovinski pregled slovenske naselbine v Kirkland Lake

Slovenci so se pričeli naseljevati v tukajšno naselbino v letu 1924, in skoz vsa leta, do leta 1934. Sedaj se nahaja tukaj, približno, 54 družin, z 105 otroci, in 45, samcev. Skupno šteje naša naselbina danes, nekaj nad 200 duš.

RAZVOJ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA.

Leta 1932 se je prvo organiziral klub, **PIPA.** z prjbližno, 70 članov, pod incijativo splošno znanega, a sedaj že pokojnega, Viljem Sitarja. Obstojali so že poprej odseki Slovensko Ameriških Jednot, kot so: S.N.P.J. z približno, 100 članstva. K. S. K. J. pa z okoli 125 članstva. Nekaj njih je pa spadalo tudi v društvo, I. W. O. Zopet drugi so bili v Čehoslovaških, Srbskih društvih, pred vsem pa v H. B. Z. katera ima tukaj 2 zelo močna društva. Ker so se pa v letih 1932-1933 pojavile teškoče z Ameriškimi organizacijami radi razljke v valuti za pošiljanje asesmenta, in pa radi izrednega asesmenta, kj je bil razpisan na Kanadska društva, so Slovenci uvideli potrebo, da se tudi kar se Slovencev tiče v Kanadj, da se po možnosti osamosvojijo, kar se je tudi v veliki meri doseglo, in prilično uspelo. Prvi pokret k temu so dalj aktivni člani kluba, PIPA", kateri so se shajali pod vodstvom že poprej omenjenega rojaka W. Sitarja. Ko se je pri klubu Pipa zbrala že prilično lepa vsota denarja, se je omenjeni klub pretvoril v SLOVENSKO KANADSKO PODPORNO DRUŠTVO z sedežem v **Kirkland Lake. To društvo je ostalo samostojno vse do leta 1938,** ko so se začeli snovati odseki po drugih naselbinah v Ontario, kasneje pa tudj v drugih provincijah širne Kanade. Ob uradnem prejetju državne poslovnice leta 1940, se je to društvo ofocijelno prekrstilo v ime, **VZAJEMNA PODPORNA ZVEZA. BLED** Glavni sedež zveze Bled, je danes Kirkland Lake. V tem mestu danes obstojata 2 odseka, širom Kanade pa jih je skupno 15. Z skupnim odraslim članstvom 506, a članstva v mladinskem oddelku je približno 300. Ta zveza je v teku svojega poslovanje že izplačala nad $35.000.00 raznih podpor, kar je pač lepa vsota za tako malo številno članstvo in tako kratki dobi. Druga važna in pomembna organizacija v Kirkland Lake, je, SLOVENSKO PEVSKO DRAMSKO DRUŠTVO **"TRIGLAV"**, katero slovi po vsem severnem Ontario in Quebec, kot eno najboljših, tako v njegovem kulturnem delu, kakor tudi v energičnj vztrajnosti. Ustanovljeno je bilo 20, oktobra leta 1933. z številom, 25 članov. To društvo uživa splošen ugled, vsaka njegova priredba je mnogobrojno obiskana, in prejelo je že nešteto priznanj, tudj od drugih narodnosti. Izredna zanimivost so njihovi malčki, odnosno, mladinski zbor, broječ okrog 30 dečkov in deklic. Ta zanjmivi zbor se tudi že javno udejstvuje z javnimi nastopi, kot so nam že podali nekaj samostojnih radio programov. Pač krasna požrtvovalnost vodstva in tudi naših starjšev, da učijo tu rojeno mladino prelepega Slovenskega petja in čistega materinskega jezika.

Pod okrilje društva TRIGLAV spada tudi Slovenska Knjižnica, katera je bila ustanovljena 18 tega Septembra 1938, katera ima sedaj v svoji posesti nekaj nad 500 raznovrstih knjig. Približno eno četrtino knjig so darovali zavedni Slovenci, iz Kirkland Lake, in okolice, nekaj knjig se je prejelo od Rafelove družbe iz Ljubljane. Malo količjno iz Lemonta, U.S.A. Nekaj jih je pa že knjižnica sama nabavila iz lastnih sredstev.

Odsek ZVEZE KANADSKIH SLOVENCEV se je ustanovil 16 Januarja, 1944. Sedaj to društvo šteje okrog 60 članstva, kar je še vse premalo za tolikšno naselbjno. Zganite se rojaki in rojakinje in pristopite v to prekoristno organizacijo, katera nam je ravno v teh pomembnih časih nujno potrebna. Vse do tu navedene organizacije in društva, so tudi učlanjene v SVETU JUŽNO SLOVANSKIH KANADČANOV za pomoč narodu v stari domovini, za kar je tudj članstvo doprineslo v denarju skoraj **dva tisočaka dolarjev** in poldrugo tono raznovrstne upotrebljive obleke, obutve, i,t,d. Naši izseljenci v tem okrožju so tudi zelo poštvovalni v pogledu kupovanja vojnega posojla. Dokaz je že to, da je eden sam preprost rudar kupjl posojilo v skupnem **za tri tisoč dolarjev.** Skupna vsota vseh naših Slovencev v tem pogledu, pa so doprinesli na oltar naše nove domovine **nad $70.000.00 dolarjev.** Poleg tega naši ljudje veliko pomagajo in doprjnašajo za Rudeči Križ. junaški Ruski armadi, odnosno njihovem narodu in sploh vsem ostalim humanitarnim ustanovam. V tem mestu tudi obstoja, podružnica št 90. S.A.N.S.A. katera je bila ustanovljena leta 1943. Nje število znaša 25 članov. Kirkland Lake je izrazito rudarsko mesto z 18 tisoč prebivalstva, raznovrstnih narodnosti. V pred vojnem času je pa štelo do 28 tisoč duš. Z tem letom se je pa tudi že začelo opažati doseljevanje. Slovenci so po večini zaposljeni v takozvani; zlati industriji. le nekaj malega se jih je osamosvojilo, kateri posedujejo par hotelov in par specerijskih trgovin. Eden od naših je tudi v družbi od ene največje pekarne v tem mestu, poleg tega imamo tudi dva naša lesna trgovca. V mestu samem in okolici je 9 zlatih rudnikov v obratu, po imenu so: Macassa. Kirkland Lake gold. Teck Hughes. Lake Shore. Wriht Hargreves. Silvannithe. Toburn. Bidgood, in Upper Canada,. Je še več drugih rudnikov in tako zvanih prospektov, kateri pripravljajo da bodo začeli producirati zlato kovino, kakor hitro se svetovna vihra poleže, da z tem dobijo uradno dovoljenje. Od kar se je vojna v Evropi skončala v to mesto se vrača normalno življenje, to se vidno opaža, in vse tako izgleda, da to mesto in okolje ima še veliko bodočnost. Ker po izjavah raziskovalcev se v tem okraju v zemlji nahajajo še velikanski zakladi žlahtne kovine za zgraditev zlatega teleta.

(PRIPOMBA):

Z odobrenjem vseh tu navedenih društev, in organizacij se pošilja ta opis v objavo listu EDINOST, ob triletnici njenega obstoja.

Za Zvezo Kanadskih Slovencev, v Kirkland Lake.

t. č. predsednik
Joe Francelj

V DETROIT IN NAZAJ

Windsor. — Za deset minut in za 10 centov smo iz Windsora v Detroitu. To delamo Kanadski Slovenci skoraj vsako nedeljo, obiskujemo sorodnike, znance in prijatelje, Slovenske Dome, društva in shode.

Ob tretji obletnici lista Edinost se hvaležno spominjamo Detroitčanov, naročnikov lista Edinost somišljenikov in simpatičarjev prvega delavskega ljsta Kanadskih Slovencev. Lep sprejem in gostoljubnost Detroitčanov na domu, v dvoranah, pri prireditvah in na shodih, nam daje več moči in veselja do dela za naš ljst. Zmiraj najdemo nove prijatelje, tesnejšo vezo in prepričanje da smo pač samo Slovenci, bili v Detroitu ali pa v Windsoru.

Odkar imamo Slovenski list v Kanadi in Zvezo Kanadskih Slovencev pa tudi mnogo naročnikov na Edjnost v Detroitu, je prenehala meja med Detroitskim in Kanadskim Slovencem. Smernice lista so razumljive Detroitčanom kateri razumejo, da ima v Amerjki velike in male demokrate. Delo malih demokratov so naši listi in naša društva. Ta del malih demokratov Slovenskega naroda zastopa naš list Edinost, vitez nove dobe, list novjh idej in napredka za vsakega Slovenca in Slovenko.

Stisnjena politika in kontrola političnih strank v Amerjki je v rokah velikih demokratov, kar pa pomeni, samo mali del svobode delavskem razredu. To demokratično razliko najdemo na vsakem vogalu v Detroitu, čeprav se trdi da je Amerika najbolj "demokratična" država na svetu. Za pravo demokracijo in pravo svobodo nove dobe, se moramo boriti še zmiraj na političnem polju, kar pa v Detrojtu še nisem najdel med Slovencim.

Kar je drugim slovanskim narodim že nekaj vsakdanjega, je v tem pogledu Slovencem v Detroitu še zmiraj deveta briga. Političnih organizacij takorekoč nimajo, stara socijalistična stranka pa drema, drugih naprednih organizacij manjka Detroitčanom, zato gledamo tam prazne dvorane in slabo obiskane shode. Na shodu E. Kristana je bilo navzočih 50-60, med tem je bilo polovico Hrvatov, oni so dobili tudi največ odgovorov na vprašanja. Skoraj na vsakem shodu alj pa seji se opazi nepripravljenost pa tudi nezavednost pri nekaterih, največkrat se umikajo in izgovarjajo — spet fehtajo, pejmo pobjrali bodo —. Pri takem pogledu so moje misli da res nekaj manjka, da neki Detroitčani res nerazumejo namen in pomen društvenega gibanja nove dobe.

Drugo sljko najdem kjer se prodaja pivo in druga pijača, za to je dosti časa in ni škoda dolarjev. zasluženih v kovačnicah avtomobilov. Denar frčj in se ponuja, blagajna kar naprej zvoni, za nekaj kozarcev se najde prijateljstvo, če pa pride do mize nabiralna pola za neko pomoč je vse tiho, obrazi se pa obrnejo na nasptrotno stran.

Navadno so v kotu druge mize, tam je pa računanje in zamišljenje v igralne karte, skoraj zmiraj isti obrazi, ista kratkočasnost in potrata svobodnega časa.

Na dvoriščih domov so baljnarji, tam se zaletava, pripogiba in meri čegava kugla je najbližja balincu. Največkrat je tam več gledalcev, kakor pa v dvoranj kjer se v istem času održava društvena seja ali pa letna seja delničarjev Slovenskega Doma.

Slovensko narodnost in ponosa tudi ne najdem v Slovenskih Domih. Ne zunaj, ne znotraj ne vidim slovenskega napjsa, pogovor je mešan z drugim jezikom, po vedenju, obrazih in imenih se pozna, da so: France, Jože in Janez navadni gostj Slovenskega Doma. Iz različnih pogovorov zaključujem, da se tudi tam nekaj išče in zasleduje. Politični razgovorj so največkrat pomešani z napačnimi idejami. Neorganizirani političarji zatrdujejo, da je to za njih že vse prestaro, da so to že vse pozabili, kaj se bomo mi brigali, to bo že Jože (Stalin) vse uredil, Jože ima že vse njih v žaklju, samo od tam jn samo od tam lahko pričakujemo svobodo narodov. Dva ali trije prikimajo, se obrnejo in je spet vse pozabljeno.

Zdi se mi da so ustanovitelji Slovenskih Domov in Slovenskih društev Detroita v drugih mestjh velike Amerike, zato je pomanjkanje Slovenskih kulturnih društev, pevskih in dramskjh zborov v Detroitu, čeprav se govori da je v Detroitu več Slovencev in Slovenk kakor pa vsih Slovencev v Kanadi.

Gospodinjski klub in zavedne Slovenke so zmiraj najbolj delavne, tudi poročil v listih najdemo največ od naprednih Slovenk iz Detroita, brez njih bi bile prireditve in shodi brez živahnosti in brez uspeha na društvenem polju.

Pogovori in vabjla so skoraj zmiraj v engleškem jeziku, mladina ni učena maternim jezikom, na krožke jn šolo za mladino se je pozabilo pri Slovencih v Detroitu, kar ni slučaj pri drugih slovanskih narodjh v Detroitu in v drugih mestih.

Jugoslovanski Radio program v Detroitu vsako nedeljo to potrduje, poslušamo Hrvate, Srbe in Macedonce, njih govore jn petje, Slovencev in Slovenk pa od nikoder ni. Slovenska mladina ima isto priložnost jn iste pravice da se ona vidi in sliši, ponosi, da so hčere in sinovi Slovenske matere iz Detroita.

Pred odhodom iz Slovenskega narodnega doma in za slovo smo včasih poslušali, ta rdeči Kanadčanj, komunisti grejo zdaj domu, mi pa to vse spravimo pod naš klobuk in smo za deset minut iz Detroita spet nazaj v Kanadi.

Louis Laravje

NAD 500 DOL. ZA POMOĆ VOJNIM SIROTAM

Toronto — Tukaj se je vršila dne 11 avgusta prva "Shower party" za nabjranje pomoči vojnim sirotam v starem kraju, katere se je udeležilo do 150 moških in žensk, kateri so prinesli vsakovrstne darove v ta namen kot oblekce, plenice, srajčke itd. Približno dovolj za 200 otrok obleči. Poleg tega se je zbralo tudi v gotovini prav lepa vsota, **nič manj kot $565.00.** Za to vsoto bodo žene kupile potrebno blago in bodo tudi same šivale otročje oblekce.

To je jako lep uspeh za našo naselbino. Iz tega je tudj sklepati, da je veliko našega naroda, kateri sočustvujejo z tisoči otrok brez svojih roditeljev v starem kraju.

Na tej parti je nam veljko povedal o trpljenju in mukah našega naroda, N. Kombol, kateri se je nahajal tam nad 20 mesecev. Dejal je, da je sovražnik oropal številne mesta in vasi, dočim je narod skoro nag bežal v hribe v prvjh dnevih kriminalnega napada na Jugoslavijo. Beda in težkoče so se povečale poleg tega tudi radi hrane. Polja so ostala neobdelana, ker je sovražnik odgnal vprežno živino in oropal drugo orodje. Kako so junaške žene sodelovale v tej borbj, vam pojasni slednji primer je dejal Kombol. Vsi veste, da so posamezni deli v Primorju, bolj pasivnj kakor rodovitni. Naše Primorke so šle v gozd po tri ure daleč za drva. Ko so nabrale dovolj drv, so odšle z bokali po slano morsko vodo v morje, katero so potem kuhale in tako dobivale sol iz nje, katero so potem nosile daleč v Gorski Okraj jn Slovenijo, ter izmenjavale sol, za koruzo, krompir in kar je bilo. Ako jim je bjla sreča mila, da jih niso zalotili na potu "domobranci", "vstaši" in drugi sovražniki, so prinesle domov nekaj hrane, katero pa so navadno razdelile polovico za družjno in polovico za narodno osvobodilno vojsko in partizanske odrede. Ako pa jih je zalotil sovražnjk, jih je izropal in tudi mnoge mučil. Ta primer naj nam bo potokaz, kako je treba delati, je zaključjl br. Kombol.

Kakor že omenjeno da je to bila prva taka parti, namen je, da se bo zopet vršila drugi mesec. Tisti, kateri se njso mogli udeležiti sedaj, bodo imeli prilj-ko se udeležiti z svojimj darovi ob drugi zabavi, katera bo naznanjena potom našega tiska. Naj nam bodo besede br. Kombola, res živ primer, da vsak prispeva po svoji moši za pomoč vojnim sirotam in se z tem vsaj deloma odolži strašnemu trpljenju našega naroda v starem kraju.

Odbor Jugoslovanskih žena

NAJ ŽIVI TRETJA OBLETNICA EDINOSTI

Ob tretji obletnici Edinosti iz Oshave

Slovenska naselbina v Oshawi je morda najmanjša v Kanadi, a kljub temu smo si ustanovili odsek Zveze Kanadskih Slovencev.

Pred 10 leti je bila Oshawa jako malo poznana Slovencem, ker tudi naših rojakov ni bilo izvzemivši par Slovencev iz Prekmurja. Kar nas je ostalih rojakov tu, smo po večini vsi priromali iz Winnipega.

V decembru 1934 sem bil jaz prvi, ki sem se naselil iz Winnipega v Oshawo, a kmalu za tem so prišli ostali rojaki za menoj tako, da danes imamo tu odsek Zveze Kanadskih Slovencev z 16 člani in članicami.

Ker smo uvideli, da je prišel čas radi svetovne politike, je bilo tudi nam na jasnem, da se moramo Slovenci v Kanadi združiti v eno organizacijo, katera bo pomagala našim revežem v starem kraju, kajti oni niso krivi trpljenja, črez katerega so morali iti zadnja 4 leta vsled fašistične brutalnosti.

Zato smo si 28 oktobra 1944 ustanovili društvo, ter ga priključili k Zvezi Kanadskih Slovencev. Ker so nas klicali naši krvni bratje in sestre iz stare domovine, smo pri društvu takoj začeli z delom in na prvi seji sklenili, da napravimo kampanjo za pobiranje obleke po Oshawi. Ta kampanja nam je dobro uspela, ker smo nabrali 2300 funtov v teži obleke, še v dobrem stanju. Skupaj smo napravili 66 zabojev.

Danes pa imamo zopet pri rokah 10 zabojev okrog 400 funtov teže. Ko pride čas tudi to odpošljemo na določen prostor. Ako pogledamo na denarne prispevke, tudi ti niso preslabi z naše naselbine. Odkar obstoji naše društvo tu, smo nabrali okrog $450.00 in poslali na glavni urad v Toronto, kateri kupuje potrebščine in jih pošilja v stari kraj za naše sirote.

To so povprečni podatki iz Oshawe, ki so nas prisili k temu, da smo društvo ustanovili, ker smo simpatizirali z našimi brati in sestrami v starem kraju. Če bi društvo ne ustanovili, mi ne bi mogli dati tako uspešno pomoči, kakor smo jo dali. Stari pregovor pravi: "Sloga je moč!"

Naša želja je in bo: **"Živela demokratična in svobodna Jugoslavija!"**

Kar nas je tukaj smo zaposleni po večini v tvorani General Motor Co., katera je dosedaj izdelavala tanke, letala in razna vozila za vojsko. Sedaj je ta tovarna prenehala z produkcijo vojnega orožja in se zopet predelava za civilno produkcijo avtomobilov. Kakor izgleda bo ta tovarna še letos producirala avtomobile in tovorne vozila za civilne potrebščine.

Podpornega društva tukaj nimamo, a smo kljub temu vsi člani slovenskih podpornih društev. Nekaj nas spada k Slovenski Narodni Podporni Jednoti, a drugi pa so zavarovani pri Vzajemni Podporni Zvezi Bled z sedežem tukaj v tej deželi, namreč Kirkland Lake, Ontario. Če bi bila naša naselbina številno večja, bi si lahko ustanovili tudi svoje podporno društvo, a ker nas je premalo, smo vsi člani in članice priključeni k Torontskim društvenim odsekom.

Slovenski časopisi prihajajo tu: Edinost, Glas Naroda in Prosveta. Na Edinost smo naročeni vsi in tu prihaja torej 8 naročnin. Kar se tiče Edinosti, se člani prilično strinjajo z listom in uredniško kolono. Če bo urednik vozil po tej poti, kakor do danes, se ne more nobenemu zameriti. Seveda pa so slučaji in različni pojmi pri ljudeh, ki se ne strinjajo z enim ali drugim listom.

Zato naše društvo ob tretji obletnici Edinosti, častita ter želi boljši napredek listu, kateri ščiti delavske interese in se bori proti fašizmu, na kateri podlagi mora tudi ostati. Voziti mora po poti, katera je bila začrtana ob njegovi ustanovitvi in uspeh je zagotovljen.

Zato ob tretji obletnici naše društvo izreka listu Edinosti: **"Na mnoga leta!"**

Velentin Ručigaj,
tajnik odseka Z K S.

Pomembni shod in obisk v Kanado

Detroit — Čas je da se oglasim z naslednjih par vrstic v našem listu Edinost, posebno še sedaj, ko se proslavlja tretja obletnica njegovega obstoja. Nevem pa kje bi začel in kako končal, kajti pohvalit se ne morem, da smo na delu in da kaj delamo v tej zadevi. Stvari nočem pretiravati, a bahati se da tudi mi delamo v Ameriki, bi bilo skoraj odveč z ozirom na delo in napredek naših kanadskih sosedov.

Tu in tam dobim kakšnega naročnika in to je menda vse, kar je več kot premalo. Ker delavski tisk vzdržujejo delavci in delavke sami. Velike korporacije in bančni trusti, bi seveda delali na tem, da se onemogoči obstoj delavskega tiska. O tem smo se že neštetokrat prepričali v preteklosti in če k temu dodamo še reakcionarno časopisje, katero baš deluje na tem odkar obstoja, šele tedaj nam je mogoče spoznati kako veliko breme je vzdržati delavski tisk, kateri resnično in odločno zagovarja delavske in narodne interese.

Naj tukaj nekoliko opišem sijajni uspeh z moralnega stališča Slovenski Dan v Clevelandu. Nevem pa kakšen je bil uspeh finančno. Gotovo pa je, da je tudi finančni uspeh zadovoljiv, posebno ako bi bilo več Janšetov. Čul sem omenjati njegovo ime in denarno vsoto, ki jo je priložil. Kar tri desetaka! On je komaj začel gostilno pred nekoliko meseci, a kljub temu vedno je pripravljeno pomagati za narodne in delavske stvari. Seveda mnogi trgovci se še ne zmenijo, da bi prispevali večje denarne vsote. Toda rojak Janša dela obratno. Da se vrnem nazaj na shod.

Prvikrat po 4 letih sem imel priliko videti rojake, Jugoslovane, kateri so prišli kot zastopniki Titove vlade. To sta bila Stane Krašovec, delegat na konferenci Združenih narodov v San Francisco in dr. Slavko Zore, svetnik nove jugoslovanske ambasade v Washingtonu. S slednjim sem govoril par besed o naši stari domovini in mojem rojstnem kraju. Bil je zelo zaposlen, ljudje so šli vedno za njim in vsak je hotel govoriti z njim. Raznih vprašanj o sorodnikih, požganih vaseh, znancih in prijateljih je bilo več kot na ducate. Zato nisem mogel govoriti z dr. Zore bolj obširno, kateremu je Slovenija zelo dobro poznana. Najbolj slikoviti doživljaji so, kako so partizani od samega začetka vodili zelo naporno in vztrajno borbo proti nazi-fašističnih osvajalcev in domačih izdajalcev.

Na shodu je bil in podal dinamični govor priljubljeni pisatelj Louis Adamič, katerega jaz jako rad poslušam. Njegov govor je zelo interesanten, poln življenske vzpodbude in poučljiv.

Shoda se je udeležilo okrog 5 tisoč ljudi, toda ne vsi iz Clevelanda. Iz Detriota in drugih mest nas je prišlo precejšne število. Barbiča pa nisem videl, toraj niso bili vsi Clevelandčani tam, če tudi je bil to menda najpomembnejši Dan po svojem narodnem in zgodovinskem pomenu. Ne dvomim, da so udeleženci imeli priliko v navzočnosti le videti naše junaške predstavnike nove Titove vlade, ampak tudi poslušati govor, ki sta ga podala oba omenjena topot, kateri nam ostane v nepozabnem spominu. Kajti orisala sta strašno trpljenje in gorje skozi katero je šel naš narod zadnjih 4 letih, kako junaško je vse to prestajal, se držal odločno med življenjem in smrtjo ter tako s lastno krvjo spisal slavno zgodovino svoje samozavesti v borbi za svobodo in obstoj. Mnogi so jokali, mnogim so šle solze na oči, prav mnogi so bili zatopljeni v težko usodo, ki je zadela naš narod in njegovo domovino v letu 1941. Toda mnogi niso bili prisotni. Cleveland menda šteje okrog 40 tisoč Slovencev. Delavski Dom v Waterloo bi bil več kot desetkrat premajhen za udeležbo. Oni, kateri so agitirali za udeležbo vse priznanje in čast. Onim pa, kateri so se nedostojno ponašali, odvračali ljudi od vdeležbe, črnili narodno osvobodilno vojsko, njeno vojaško in civilno oblast, pa ostane neizbrisani pečat sramote.

Srečal sem topot par rojakov in govoril z njimi o Edinosti. Takoj sta se odločila da se naročita na ta list, F. Marash in John Lokar, starejši oče od Lindija. Možak je star, ima pa še mlado kri do takega dela in mi je obljubil, da bo skušal dobiti naročnike kakor hitro bo videl list, če res podpira junaško gibanje partizanov v Jugoslaviji, Sovjetsko Unijo itd. To je pa vse kar resnično zastopa ta list, že poleg naših domačih zadev. Toraj upam da bo omenjeni rojak zadovoljen in da se oglasi z kakem dopisom.

Rojaku Zdravjetu sem obljubil, da pridem na piknik 22 julija. In res udeležil sem se "Titovega Dneva" v Južnem Ontario, ki so ga priredile tri bratske Zveze Kanadskih Slovencev, Hrvatov in Srbov. S družino sem obiskal topot več znancev in prijateljev s katerimi se poznam že dalj časa, namreč da sem bil prej z njimi v Kanadi, predno sem se poročil in tako po soprogi dobil ameriško državljanstvo in se preselil v Detroit.

Naši kanadski rojaki so res bolj delavni in složni, kakor smo v Ameriki. To je pokazala tudi omenjena svečanost, kjer so se sbrali iz vseh bližnjih in daljnih naselj, manifestirajoč svojo narodno solidarnost z narodi nove svobodne federativne Jugoslavije.

Le tako naprej rojaki in rojakinje!

Prilagam 2 novi naročnini in od moje strani $5.00 za tiskovni sklad Edinosti ob njeni treji obletnici in kličem: "Smelo naprej!"

Pozdrav vsem zavednim rojakom širom Kanade in Združenih držav.

Frank Modic

Pozdravljamo tretjo obletnico Edinosti

St. Catharines — Večkrat se sliši pogovor o kanadski "Floridi." Z tem se misli na St. Catharines in njeno okolico, katera je že mnogo ljudi zvabila v svojo sredino bodisi na obisk ali kako drugače. Ne daleč tega mesta se nahaja tudi svetovno znani vodopad Niagara Falls, dočim je okolica po večini obdelena z nasadi sadja, zeljenjve, namreč povrtnina.

Kar nas je slovenskih farmerjev v tej okolici, smo skoraj po večini organizirani pri podpornih društvih in tudi narodno-prosvetnih organizacijah, dasi smo zelo raztrešeni po več milj eden od drugega. Zato nam časopis Edinost ne samo da prinaša razne vesti, nas narodno veže skupaj, ampak nam je tudi glavni organizator.

Tako smo se začeli organizirati tudi mi tukaj na podlagi, da zboljšamo svoje domače razmere vred z vsemi progresivnimi ustanovami naše nove domovine, kakor tudi da pomagamo na polju borbe proti fašizmu in njegovih hlapcev.

Tukajšni odsek Zveze Kanadskih Slovencev, je vstanovljen dne 19 decembra 1943 z člani in članicami. Danes naš odsek šteje 45 članov in članic, kar pomeni, da smo od njegove vstanovitve napredovali trikratno po številu članstva.

Prirejali smo raznovrstne prireditve v prid pomoč vojnim naporom naše nove domovine, ter junaškim narodom Jugoslavije. Priredili smo menda prvi slovenski "Tag Day" v tej deželi v prid našemu narodu v stari domovini. Vsega skupaj kar smo zbrali v ta namen znaša $3,500.00 v gotovini, ter 600 funtov v teži nove in ponošene obleke. Za pomoč Rusiji smo zbrali $225.00, za tiskovni sklad Edinosti pa $260.00. Mnogo smo tudi doprinesli v kupovanju vojnih bondov, da se čimprej uniči fašizem. Nekateri tukajšni naši rojaki so kupili vojne bonde v znesku do $8.000.00. Toraj kadar zberemo vse skupaj iz gornjih denarnih svot, ki smo jih zbrali v en ali drugi namen in če pri tem vpoštevamo že raztrešenost po farmah jasno je, da smo sorazmerno prispevali lepo vsoto. Saveda naš uspeh bi bil daleč večji, da smo bolj skupaj in da je večje sloge ter razumevanja, kaj pomeni za slehernega narodno edinstvo. Upamo pa, da se tudi ta stran s časoma zboljša in privede nas vse skupaj v eno močno skupino v obrambi naših in našega naroda interesov.

Toda poleg vsega jasno je tudi to, da bi ne mogli doseči omenjenega uspeha brez organizacije in brez našega lista. List nam je bil v tem oziru tisti kažipot, katera vedno in zaporedoma opominja, kaj je treba storiti, da se doseže dober uspeh in zavaruje narodne interese.

Najbolj ginljivo pa je bilo seveda videti ogromno povorko ljudstva na dam zmage. Kako je vsak navdušeno korakal in klical: "Živela zmaga Zedinjenih narodov nad nemško fašistično zverino". Naš tukajšni odsek Zveze je sodeloval pri povorki vred z drugimi organizacijami in društvi, priključeni Svetu Kanadskih Južnih Slovanov. Nekdo je pripomnil, da je bila naša skupina najlepša v tej zmagoslavni paradi, katera je korakala pod novo jugoslovansko zastavo z petokrako na njeni beli progi. Velika večina naših rojakov se je zbrala pod novo jugoslovansko zastavo, kot simboličen znak bratskega edinstva narodov Jugoslavije.

Po skončani zmagoslavni paradi v kateri so sodelovale vse tukajšne narodnosti, smo se zbrali Slovenci in Slovenke pri br. Cesarju in se zabavali do poznega večera. S prepevanjem naših narodnih pesmi smo torej zaključili zmago nad nemškimi osvajalci v Evropi in obenem zavedajoč se novih nalog ki so pred našo organizacijo, da delujemo na polju bratskega edinstva za srečnejšo povojno dobo in večjega uspeha v zbiranju pomoči za pomoč gospodarski in ekonomski obnovi nove svobodne federativne Jugoslavije.

Po tej z vidnimi uspehi začrtani poti delajno z vso vnemo tudi v bodoče. Podpirajmo naše narodne ustanove medtem naš list Edinost, kateri je nam pri vsemu temu najmočnejša opora.

Naj živi tretja obletnica Edinosti! Naprej bratje in sestre, zgradimo močno edinstvo med nami za naše in našega naroda interese.

John Črnič, tajnik

Žalostna in vesela vest iz Mont. Park

Tukaj se je smrtno ponesrečil naš sobrat Vaso Repaič. Nesreča se je zgodila v rudniku mehkega premoga dne 22 junija ob 10.30 dopoldan. Bil je na mestu mrtev. Delal je v pileru, kateri se je sesul na njega in pokopal. Po dveh urah so ga dobili ven izpod kopice oglja in kamenja.

Pogreb se je vršil dne 26 junija ob veliki udeležbi prijateljev in znancev, kakor tudi članstva društva VPZ. Bled, katerega je bil član. Pokopan je v Edisonu, Alta.

Pokojnik je bil član društva VPZ. Bled št. 15 "Vidmar", katero mu je poklonilo venec. Bil pa je član tudi drugih organizacij kot Zveze Hrvatov in Srbov, delavske progresivne partije in Srbskega Prosvetnega Doma v Vancouverju. Pokojnikova krsta je bila obložena z venci in cvetjem. Po tem se je videlo, kako je bil priljubljen in imel veliko prijateljev. Izgubili smo s smrtjo Vaso Repaiča zelo delavnega in agilnega somišljenika delavskega razreda.

Pokojnik se je izselil iz rojstne domovine v letu 1923 v Francijo, kjer je delal do leta 1927 in se nato izselil v Kanado istega leta. Ves čas je bil zaposlen in delal v rudnikih. Povsod pa zelo aktiven v delavskem gibanju.

V to mesto je prišel leta 1939 in je bil eden med prvimi v delavskem pokretu, kakor kaže tudi njegov doprinos za Jugoslavijo, oziroma za pomoč njenim narodom je daroval $150.00. Rojen je leta 1900 v Plitvičkih jezerih, okraj Korenica v Liki, Jugoslavija. Tukaj zapušča ženo in sina Josipa, 3 leta starega. Poročil je vdovo z dvema otrokoma od prvega moža, toda ni delal nobene razlike izmed otrok. V starem kraju zapušča očeta in mater, ter pet bratov in eno sestro.

Toraj brat in prijatelj. Počivaj v miru in naj Ti bo lahko kanadska zemlja. Sorodnikom in znancem moje globoko sožalje.

Zdaj pa še malo o ženitovanju mladega para Tony Vrkljan in Annie Rešek. To veselje se je pripravljalo že več kot dva meseca, ker nevesta je bila premlada in so morali čakati, da je dopolnila 16 leto. Že pred dvema mesecema je bilo odrejeno, da se poročita dne 24 junija, seveda cerkveno. Za ta dan se je torej pripravljalo nekaj velikega. Bilo pa je res gotovo in se je tudi vršilo kot ena velika veselica ali pa svadba. Toda žal temu, da se je dogodila neljubna nesreča v rudniku, katera je zahtevala življenje našega tovariša le tri dni pred vsadbo. Zbrali smo se kljub temu na ženitovanje in je bilo odločeno, da se vrši brez godbe v znak spomina br. Vaso Repaič-a. Torej vršilo se je brez godbe in brez pesmi, a smo se kljub temu iz zavesti, da se spominimo našega preminulega brata zadržimo od večje, zabave v srcu veselja in želje obilo sreče novemu paru, kateri stopa v zakonsko življenje. Smo se pa toliko bolj živahno pogovarjali med seboj o raznih stvareh, katero so skoraj enako veliko razvedrilo in zanimivost v zbrani družbi.

Tako zatopljene v pogovoru prekine starešina mladega para in pravi, da je že navada ob taki priliki, da se zbere nekaj za napredne stvari poleg daru novoporočencem. Dejal je, zberimo nekaj vprid naših treh časopisov kot Edinost, Srbski Glasnik in Novosti. Kaj kmalu smo zbrali okrog $80.00 za te tri časopise, kamor je tudi poslana ta vsota.

Mladi par pa smo obdarovali z $1,700.00, želeč jima obilo sreče v novem zakonskem givljenju.

J. Likevič

Opomba: Uredništvo Edinosti se tem potom zahvaljuje vsem kateri so prispevali za pomoč Edinosti in želi novoporočem vse najboljše.

ČASTITKA IZ NORANDE

Noranda. Tudi iz tukajšne naselbine Norande se oglašamo in častitamo k tretji obletnici "Edinosti", ter ji pošiljamo poleg častitk tudi svoto, $15.00. od odseka Zveze Kanadskih Slovencev in ji želimo mnogo naročnikov da bi se v obilnem številu razširjal naš prvi Slovenski list v Kanadi. Obenem je pa tudi naša želja da bi list izhajal po dvakrat na teden, kajti prinaša nam marsikaj poučljivega in zanimivega za naš narod tukaj.

Zato moramo pomagati in ga podpirati z veliko vnemo da istega obdržimo še mnogo let.

Kar se tiče tukajšne naseline Norande in okolice, je že marsikateremu znano da ta rudnik "Noranda mine" producira večji del kapra kakor zlata. Nahaja se tudi še veliko drugih zlatih rudnikov v okolici tega mesta, kjer si služimo vsakdanji kruh. Tukaj se nahaja kakih 20 družin in 14 samcev. Tukaj je bilo ustanovljeno podporno društvo Vzajemne P. Z. Bled, 12 maja, leta 1940. kajti dobro je da v slučaju nesreče je vsakdo zavarovan in preskrbljen z vsakdanjimi potrebščinami. Ustanovljen je bil tudi 31. oktobra, 1943. odsek Zveze Kanadskih Slovencev z namenov da se narod bolj zedini in v skupnosti pomaga narodu v stari domovini.

Tako smo nabirali in prispevali raznovrstnih oblek in obutev, eno tono in pol. In skupni denarni prispevki v gotovini v svoti, $600.00.

Prispevali smo tudi za Ruski relif fond, ter naši novi domovini Kanadi nakupili bondov v vrednosti do $15.000.00. S tem smo tudi mi nekoliko pomagali streti našega največjega sovražnika "fašizem" kateri je tako kruto postopal z našimi ljudmi v starem kraju.

Toraj vsi Slovenci in Slovenke ne pozabimo še v naprej pomagati njim po naši možnosti da si tudi oni zgradijo nove domove.

Pozdrav vsem čitateljem Edinosti.

J. Novak taj: ods. Z. K. S.

POZDRAV IN ČASTITKA

K tretji jubilejni obletnici izhajanja lista Edinost, prvega in edinega slovenskega časopisa v Kanadi, se k tej pomembni obletnici z iskreno častitko pridružuje tudi odsek št. 1 Vzajemne Podporne Zveze Bled v imenu svojega 120 broječega članstva.

Iskrena naša želja je, da list Edinost deluje po dosedaj začrtani poti tudi v bodoče za resnično edinost med našimi izseljenci v tej deželi.

List Edinost nam bodi kažipot do končne in temeljne zmage nad krutim nazi-fašizmom in vseh sovragov Slovanskih in drugih svobodoljubnih narodov.

Za odsek št. 1 VZP. Bled, v Kirkland Lake, Ont., Kanada.

V. Vidrih, t. č. predsednik
Matija Otoničar, t. č. tajnik

K TRETJI OBLETNICI

Ker Edinost ravno čitam — .....
Preidem jaz sedaj na to:
"da Slovencem jo naslikam,
z mojo resno mislijo".

Tri leta so sedaj minila,
odkar si v Kanadi ti izšla,
Nam pišeš razna poročila,
vesela in tudi žalostna.

Iz Slovenije naše zdaj dobimo,
v "Edinosti" novic največ.
Zato pa tebi mi vsi želimo,
da naročnikov imaš vedno več.

Čital sem dosti časopisov.
Ali, kakor je Edinost list,
prinese največ lepih spisov;
da čitatelj lista ima korist.

Upam, da ga ni Slovenca —
Da ni naročen na Edinost našo.
Če pa katerega še skriva senca—
Naj le pride v sredino našo.

Čitali bomo mnogo — mnogo —
Kaj se v Sloveniji godi.
Zato naj vsak trdno drži,
da se kaj takega ne ponovi.

Sovragi — palili so domove:
Preganjali — morili Slovence so,
nosili trde so rogove —
Ali povrnjeno vse to jim bo.

Toraj, kdor bo imel kaj čuta:
in pa kaj usmiljenja —
Poglejmo njih! Usoda kruta —
Mora biti rešena.

Zato pa vsi skupaj složni.
Hodimo previdno vsi naprej!
Ne bodimo tujcu več podložni,
kakor bili smo doslej.

Za tem pa doba lepša bo.
Kakor nikdar še tako!
Narod živel bo lepo,
življenje se bo zboljšalo.

Pozdravljam te "Slobodni rod",
po Kanadi, Ameriki in vsepovsod.
Da živel bi v sreči vekomaj,
ko enkrat bo uničen zmaj.

Končujem zdaj to moje delo.
Ravno daniti se je zdaj začelo!
Pozdravljena "Edinost" ti —
Želim napredka mnogo ti!

Sestavil: John Kostanjevec,
Windsor, Ontario.

POROČILO GOZDARJEV

Port William — Cenjeni urednjk lista "Edinosti". Priločeno ti pošiljam Money Order v znesku $25.00 s katerimi naj se obnovi naročnina sledečim: Joe Miklich, Frank Nemanich, Tony Jerše, Jakob Miklič in Joe Kambich. Ostanek naj gre v fond lista Edinost. S tem čestitamo in želimo obilo uspeha k tretji obletnici lista "Edinost".

Obenem sporočam da se je tu dne 5 junija smrtno ponesrečil naš rojak Joe Kambič. Pri podiranju drevesa, katero je zlomilo zraven drugo suho drevo in padlo nazaj s tem udarlo njega po desni strani glave tako, da je padel v nezavest s katere se ni več zbudil ampak čez pol ure izdihnil. Prepeljan je bil takoj v pogrebni zavod v Port William.

Pozdrav vsem naročnikom od nas tukaj ostalih na Camp 10 A.

G. L. P. Co.
Fort William, Ont.

Častitka tretji obletnici Edinosti

Prisrčne pozdrave in obilo uspeha želim listu Edinosti, ter v ta namen prilagam denarno nakaznico pet dolarjev za pomoč listu.

Kaj navadno slišimo, da vsak voz mora imeti svoje krmilo, kakor tudi narod svoje zveste voditelje, če hoče doseči svoj cilj, svojo svobodo in enakopravnost. Kaj drugega nam pride bolj v poštev, kakor lastni časopis, prežet z antifašističnimi smernicami v obrambi narodnih in delavskih interesov.

Naj živi tretja obletnica Edinosti, kot zastavonoša Kanadskih Slovencev v njih naporih k popolni zmagi nad fašizmom in njegovimi hlapci!

Martin Hudoklin,
Galt, Ontario

Slovenija v borbi za svobodo

Ena teh bolnišnic je v oskrbi zdravnice x., ki je študirala medecino na Dunaju. Namenjena je bila spočetka za partizansko porodniško bolnišnico, toda radi številnih slučajev se sedaj sprejemajo tudi jetični pacijenti, ki imajo svoj poseben paviljon, kakor tudi vojaški ranjenci. Dojenčki so zdravi in v nič manj slabšem položaju, kot če bi bili v redni porodnišnici. Postelje-mrežnice so z gorkimi odejami, čistimi rjuhami itd. . Vse je izredno čisto in snažno, navzlic velikim poteškočam radi vode. Porodniška soba je modernega načrta in ima posebne vhode in izhode. Pri vsaki postelji visi karta z kronologičnimi podatki o fizičnem stanju matere in otročička. Zlasti na zavezniške obiskovalce dela ta red in snaga zelo dober vtis o slovenskih zdravnikih in ni čuda, da smatrajo Slovence za napredne, kulturne in izobražene ljudi, posebno še radi izvanredne čistobe, moderne vede o medicini in ranocelništvu ter radi domače udobnosti, dasi so bolnišnice skrite daleč v notranjščini gozdovja.

V tej bolnišnici so bili vsi slučaji ranjencev popolnoma novi, toda pacijenti so se vseeno dobro počutili. Jetični bolniki so ločeni od drugih v posebnem paviljonu; pri posteljah so pljuvalniki in druga potrebna oprema.

Hrana je preprosta, zelo okusna in tečna in količina liberalna. Obiskovalec dobi vtis, da so bolniki v dobrih rokah in pod oskrbjo vešče osebe, ki se razume ne samo na zdravniško vedo, temveč tudi na sistematičen red in klinično izkušenost. Toda primanjkuje obveznih pasov, obvez, tkanine, zdravniških aparatov, sušilnega praška in varnostnih zaponk.

Ne daleč stran se po skrivnih potih pride do druge bolnišnične skupine. Radi varnosti pot ne vodi naravnost do cilja in vzame skoraj eno uro in pol hoda. Sicer pa ni prave poti, kajti vsi sledovi so previdno uničeni in zakriti in tujec bi se gotovo izgubil. Ta bolnišnica je izključno kirurgičnega značaja, dasi je bila prvotno namenjena za zdravniško poučevalnico. Tej skupini načeljuje mlad zdravnik, ki se dobro razume na razne slučaje amputacij in je izredno zmožen. Tudi tukaj prevladuje velika snažnost. Primanjkuje pa gipsa, ki je tako potreben v vseh slučajih zlomljenih kosti. Ameriški zdravniški oficirji so v tej bolnišnici opazili prvi poizkus v Sloveniji v izdelovanju umetnih udov. Neki ranjenec, kojega noga je bila odstranjena v nasnem sklepu, je krevljal okrog z leseno nogo domačega izdelka. Odgovarjala je potrebi.

Tudi operacijska miza, oziroma stol, je domačega izdelka, težka in trpežna, iz trdega lesa in zelo uporabna. Napravil jo je slovenski mizar.

V tej bolnišnici se obdržujejo tečaji za zdravnike-novince. Knjižnica je založena z lepim številom poučnih knjig.

Druga bolnišnica pod oskrbjo drja. P. ima dve operacijski sobi, ki ne zaostajata daleč za zaveznišKimi pod enakimi okolščinami. Zdravniki so vedno zaposleni, ne samo pri kliničnem delu, temveč se bavijo tudi z ekonomskimi in kulturnimi zadevami. Pogostokrat se snidejo pod načeljstvom predstojnega zdravnika in razpravljajo o svojih problemih.

V teh bolnišnicah je hrana dobra, če tudi zelo preprosta. Primanjkuje pa čiste vode. Mnogokrat so bolniki preoblečeni komaj vsakih štirinajst dni. Zdravniška oskrba je v dobrih in veščih rokah, manjka pa vsega materiala in potrebščin za uspešnejše zdravljenje ranjencev in bolnikov. Do lanskega leta je prišlo od zaveznikov malo pomoči. Marca 1944 je bil ustanovljen v Sloveniji Rdeči križ in s tem je bilo tudi bolnišnicam veliko pomaganega. Neki član an-

(Dalje na 7 str.)

Kratek društveni pregled Slovencev v Windsorju

Windsor — V tukajšno naselbino, katera slovi po svoji avtni industriji in je menda največja v britskem imperiju, so se začeli naši priseljenci naseljevati že zgodaj v letu 1924. Večina onih, kateri so se priselj v prejšnih letih, se je razkropila po celi Kanadi, največ v rudarska področja ter lesno industrijo, posebno v prvih letih gospodarske krize.

Samo mesto Windsor, leži na ravni legi ob St. Clair reki, katera deli Kanado in Združene države. Mesto je zelo razprostrto, ter obdano kakor je omenjeno z velikimi avtnimj tovarnami, topilnicami, jeklarno in število manjših industrijskih obratov. Vsekakor prišteva se v centralna industrijska mesta v tej deželi. Zato je tudi zvabilo marsikaterega rojaka v svojo sredino z preračunanim načrtom, da čimprej zasluži nekaj denarja in se povrne v svoj rojstni kraj. Veliko pa tudi, da so imeli svojce in prijatelje v sosednjem Detroitu in so bile želje seznaniti se z njjmi in obratno.

Tako zapazimo že po kratkem naseljevanju naših ljudi v to naselbino, ustanovitev prvega slovenskega podpornega društva št. 588 "Vintgar" SNPJ v letu 126, katero je jako lepo napredovalo in je v letu 1929 štelo že 115 članov in članic odrastlega oddelka. V letu 1927 je vstanovljeno pevsko društvo "Lira" pod vodstvom John-a Pregeljc z 44 članov. To društvo je priredilo v letu 1928 prvo igro na odru "Pariška Komuna." Vstanovljen je bil odsek v istem letu Slovensko Kranjske Katoliške Jednote. Danes seveda ta društva neobstojajo več, razen posameznih članov. Gospodarska kriza je končno bila vzrok, da so se naši rojaki podali v druga naselja z ene in druge strani, so bile ovire že zaradi izrednjh doklad pri podpornih društvih, da so člani z časoma odstopali.

Leta 1942 je vstanovljen društven odsek podpornega društva VPZ. Bled št. 10 "slavček" z 14 člani, leta 1943 pa slovensko pevsko društvo "Zvon", najbolj pravilno rečeno naslednik društva Lire", zatem pa istega leta odsek Zveze Kanadskih Slovencev. Tako da danes imamo tri slovenska društva v tej naselbini, ki delujejo po svojih pravlih, pri katerih je večina naših tukajšnih rojakov in rojakinj tudi včlanjena (izvzemivši en ducat samovoljcev, kateri ne pripadajo k nobeni organizaciji ali društvu). Ta društva prirejajo razne zabave in prireditve, največ v pozni jeseni in zimski sezoni, poletni čas pa piknike in izlete. Priznatj pa je treba, da kljub različnim nazorom poedincev, kadar je kaka zabava ali prireditev pridemo vsi skupaj in se lepo zabavamo. To pomeni da društveni odnošaji niso preslabi, dasi so bolj slabj na zunaj med posamezniki.

Incijativno za pomoč Sovjetski Uniji in za staro domovjno, je seveda deloval odsek Zveze Kanadskih Slovencev, kateri že po svojih pravilih je v zvezi z bratskimj Zvezami kanadskih Hrvatov in Srbov, ter drugimi protifašističnimi in progresivnjmi organizacijami. V ta sklad pa so prispevali enako člani od podpornega društva VPZ. Bled, kakor člani ZKS., kateri so darovali po en tedenski zaslužek in še več v ta namen. Za pomoč narodom Jugoslavije smo zbrali $1,700.00, to je, zgoraj omenjena društva in tudi posameznikj. Tudi obleke in obutve smo zbrali primerno količino. Da nismo uspeli doseči še večjega uspeha v tem nadvse važnem in potrebnem delu, je žal temu nerazumevanje. Enj so se izgovarjali rekoč: Ko bo enkrat mogoče kaj poslati v stari kraj, bom že sam poslal, drugi zopet niso zaupali odboru Sveta Kanadskih Južnih Slovanov. Tako je bila v tem oziru sloga razbita in z tem tudi večji uspeh. Kljub vsemu temu zgoraj omenjena vsota če računamo na številnost našega naroda, je primerna in smo hvaležni vsakemu, kateri je kaj prispeval.

V vojnih naporih seveda našj rojaki so prispevali daleč večjo svoto za vojna posojila, delali v vojnih tovarnah in res kazalj vnetost v borbi proti fašističnih zavojevalcev. Vsak si je želel da čimprej zmagamo, da se čimprej osvobodijo naši krvni bratje in sestre v stari domovini. In to nam daja nado sedaj, da bomo toliko več uspelj v našem delu za pomaganje obnove nove svobodne federativne Jugoslavije.

J. Miketič

Kratek pregled naselbine Toronto

Toronto ali pa kakor se posebno med Angleži pogosto imenuje tudi "Queen City", je prestolica najbolj obljudene in bogate provincije v Kanadi. Z nekaj nad 800.000 njenega prebivalstva je Toronto drugo največje mesto Kanade, a po veličini njenega obsega z približno 35 kvadratnjmi miljami, bi se mogla primerjati z največjim mestom Kanade Montrealom, kateri je posebno za kanadske Francoze ne samo metropola ampak drugi Parjz. Toronto je pač mesto za katero se lahko reče, da se neprivajeni stranec prav lahko izgubi v njegovem potovanju iz enega kraja v drugi. Zato se mora predno se poda na pot z poulično železnico najprvo informjrati o potovanju njegovega cilja, ter na ta način prepreči neprijetnost napačne smeri njegovega potovanja.

Ker je Toronto veliko po njenem obsegu in številu prebivalstva je potem umevno, da so zelo razvjte razne in bogate industrije med temi najbolj vojne (v tej dobi), da je mesto na vse strani prepreženo z poulično železnico, okrašeno z mnogimi malim in veljkimi parki, oblagodarjeno radi čistoče in narodnega zdravja z privatnimi in javnimi kopališčj ter raznimi drugimi prjložnostmi za narodno dobrobit. Narod Toronta je v veliki večini dobrega značaja jn je naprem vsakemu, a posebno pa novjncu tega mesta zelo prijazen in naklonjen ter mu želi ustreči v vseh njegovih informacijah in željah.

Kakor v vsakem drugem velikem mestu, tako dobimo tudj v Toronti nekakšno "centralo" sestavljeno od razne narodnosti posebno angležke — bando raznovrstnih lenuhov, tatov, barab in pijancev obojnega spola od zgodnje mladosti pa do 70 leta. Vsak od teh postopačev ima svojo posebno, a že vkoreninjeno "vrlino". Večjna njih ni takorekoč še nikoli delala ter rajši posedajo po parkih in cementnih tlakih, beračijo po ulicah in raznih lokalih, včasjh ponoči tudi napadajo mirne mimogredoče ter dosti njih "vživa" v pijančevanju strupenih opojnih pijač kot "lotion", "rubbing alcohol" j. t. d. Poleg zgoraj omenjenih so še drugi ničvredni elementi med katere spadajo razne prostitutke, katerih je po zatrdilu priljčno število raztrešenih po mestu. V to kategorijo bi se moglo prišteti tudi cigane z njihovjmi družinami, katerih se tudi prilično število nahaja posebno na Queen St. Ta nam vsem znana banda lenuhov se "preživlja" na ta način da izvabi mirne a lahkomjšljene mimo-gredoče v njihovo "luknjo", ter jih v nekaj minutah z pomočjo njihove prevare ("trika") vkrade za ves denar katerega imajo pri sebi. Temu dejanju potrjujejo dejstva in prigovorj mnogih, kateri so mogoče tudi sami izkusili ta ciganski "trik". Za to prevarantno delo so seveda ciganke uposlene. Varnostne jn moralne oblasti se trudijo iztrebiti te društvene "odpadke", ali kot izgleda niso v tem njihovem delu dovolj energične.

Mesto Toronto ima pred vsemj drugimi mesti v Kanadi tudi posebno prednost namreč v razvijanju različnih organizacij. Ona je takorekoč zibeljka ali izvir skoraj vseh liberalnih, naprednih obenem tudj nazadnjaških in najbolj reakcionarnih organizacij Kanade v splošnem. Ni še davno temu nazaj, ko smo v časopisih brali kako so "stok-etirji" za milijone dolarjev ogoljufali kanadski še bolj pa ameriški narod, z "prodajanjem" njihovih nelegalnih delnic.

Kot po raznjh velikih ameriških mestih, tako so se tudi v Toronto priselili ljudje raznih (menda vseh) narodnosti sveta, različni v šegah, običajih, jeziku, veroizpovedi i. t. d. Med te priseljence spadajo tudi narodnosti Jugoslavije, med njimi Slovenci. Toronto je znano ne samo Slovencem v tem mestu, ampak kolikor toliko tudi marsikaterim našim rojakom, ki žjve po ostalih naseljih ali pa posamezno raztrešeni po Kanadi. Eden ali drugi ako ni prišel samo na "good time", je bjl v večjih slučajih primoran priti ali radi zdravja v splošnem ali pa radi poškodb, katere je dobil pri delu v majni, gozdnem delu ali pa kjerkoli že.

Prvo večje naseljevanje Slovencev v Toronto se je razen nekoljko izjem pričelo že leta 1926. Poleg njihovega težkega dnevnega dela so se še kot imigrantje, začeli zanimati za posamezne slovenske ustanove, katerih je gl. sedež v U. S. A. Že leta 1927 so ustanovilj odsek Kranjsko Slovenske Katoliške Jednote kateri je v takratni dobi z brati Hrvati štel do 70 članov ali je po par letih razpuščen Takoj naslednje leto 1928 je bjl ustanovljen tudi odsek Slovenske Narodne Podporne Jednote (S.N.P.J.). Po zatrdilu tukajšnjega staresa priseljenca je tudi ta odsek z brati Hrvati štel 70 članov, dočim je to število tekom dolgih let znižano jn ima še danes 60 dobrostoječih članov. Po dobljenih podatkih je bilo okrog leta 1931 ustanovljeno tudi nekakšno pevsko društvo, katero pa radi gotovih vzrokov ni dolgo obstojalo, ter je v kratki dobj prenehalo delovati. Da so pa tudi naši naseljenci tega mesta občutili eni bolj in drugi manj depresijo, katera je trajala več let, je več kot gotovo. V času zelo razburkane dobe — še sedaj nedokončane druge svetovne vojne, je naše izseljeništvo po več naših naseljih Kanade radi ekonomskih in političnih vzrokov čutjlo potrebo bolj tesne medsebojne veze in ko-operacije. Tako so leta 1933 ustanovili v Kanadi prvo slovensko Vzajemno Podporno Zvezo "Bled" (V.P.Z.B.) z takratnim in še sedanjim gl. sedežem v Kirkland Lake, Ont. Leta 1942 je bil tudj v Toronto ustanovljen odsek V.P.Z.B. št. 11 "Edinost", kateri šteje danes okrog 40 članov. Da se je ta ustanova že v mnogih slučajih izkazala za narodnega dobrotnika, dokazujejo rezultati računskih knjig, katerj so na gotovo dobo objavljeni v časopisu, koliko se je že izplačalo posameznikom. Še istega leta (1942) se je pojavila za nas Slovence z vsem nova demokratska, antjfašistična in vse-narodna organizacija z njenim listom Edinost, — namreč Zveza Kanadskih Slovencev (Z.K.S.) z gl. upravo v Toronti. Koliko je ona pomagala novi domovinj Kanadi v njenih vojnih naporih antifašistične borbe je slehernemu izseljencu znano. Z.K.S., z pomočjo njenega lista Edinost v njenjh ciljih in plemenitem delu, katerega vrši med našimi izseljenci, je gonilna sila vseh plemenjto vršečih del našega naroda v Kanadi. Ko se je pred leti zbirala pomoč za Sovjetsko Unijo, je Zveza Kanadskih Slovencev predvodila to humanitarno akcijo med nami, se je izkazalo, da je dosegla povoljen uspeh. Zelo veliko oziroma glavno ulogo med Slovenci je Zveza vršila in katero še danes vrši. Z največjim priznanjem in pomočjo njenega edinega lista v Kanadi — Edinost, od samega začetka ustanove Združenega Odbora za Pomoč Svobodnj Jugoslaviji, v zbiranju finančne in materijalne pomoči, kakor tudi v moralnem pogledu je bila Zveza Kanadskih Slovencev med prvimi, katera je stala na strani trpečega naroda v stari domovini.

Kakor drugi naši odseki Z.K.S., tako je tudi tukajšnji odsek med Torontskimi Slovenci predvodil vsa javna plemenita dela. Naš odsek se je dobro izkazal v času kampanje pomoči Sovjetski Uniji, a še bolj pa ko se je začela zbirati materijalna in financialna pomoč stari domovini. Z ustanovitvijo Z.K.S. se je takorekoč začel preokret mišljenja našega naroda, za progresivnost, napredek in boljšo bodočnost. Odsek šteje danes 35 članov-jc in kakor je razvidno, se bo še stalno množil.

Poleg zgoraj označenih društev in organizacije smo imeli tu v Toronti vstanovljeno leta 1942 tudi pevsko društvo "Zvon", z približno 16 že prilično izvežbanimi pevcj in nekoliko podpornimi člani tega društva. Ali kakor marsikje tudi tu je samovolja in nerazumevanje posameznih članov za skupno sodelovanje onemogočila razvoj društva.

Za porast članstva odsekov Z.K.S. in vsa ostala javna dela katera ona vrši v tej zemlji in napram stari domovini, gre največja zasluga (tedniku) Edjnosti, katera od njenega početka stoji trdno na strani narodnih zahtev in pravic ter splošnih njegovih interesov. Edjnost je takorekoč naš potokaz vseh akcij, katere je Zveza podvzela. Na Edinost smo lahko ponosni ne samo ker je prvi in edini slovenski list v angleškem imperiju, ampak tudi ker je edini slovenskj list na ameriškem kontinentu, katerega edini cilj in naloga je braniti narodne interese pred raznimi napadi reakcije. Poglavjtni cilj in naloga tega lista je obenem tudi v pridobivanju vseh naših rojakov v bratsko Z.K.S., katere načela so progresivnost in napredek, bodočnosti jn bratska sloga. **Zatoraj sedaj ob tretji obletnici in Jubilejni izdaji Edinosti čestitamo na njenem izhajanju ter želimo, da bi v bodoče pridobila za njene naročnike vse one kanadske Slovence, kateri niso bili do sedaj.**

F. Lavrič

Nekoliko podatkov iz Geraldtona

Geraldton. Tukajšnji odsek Zveze Kanadskih Slovencev je na svoji redni seji zaključil da se pošlje častitke k tretji obletnjci našega prvega Slovenskega lista "Edinost" v Kanadi, kateremu želimo v nadalje še do večjega napredka.

Naše mestece je bolj majhno in ena nova naselbina. V to naselbino smo se naselilj tudi mi Slovenci iz raznih krajev Slovenije. Okolica tega mesta poseduje več zlatih rudnikov. Zaradi pomankanja delavskjh moči v tej vojni so ostali le trije v obratu.

V tem mestu živijo samo štiri Slovenske družine in trije samci. Pred vojno je bilo večje število samcev kateri pa so se preselili v vojnem času v razne vojne industrije. Pred vojno nismo imeli nobene organizacije Leta 1941. kadar je kakor strela iz jasnega neba udarila grabežljiva in nenasitna fašistična roka na našo milo domovino Slovenijo, ter jo trgala kakor volkovi svoje žrtve, takrat smo čitali v raznih časopisih kako se godi našim bratom in sestram pot kruto fašistično roko in njenjm režimom. Kaj delajo z ubogim Slovenskim narodom. Kako se je Slovenski narod podal v borbo na življenje jn smrt proti mnogo močnejšemu sovražniku. Takrat se je tudi med nami zbudila ljubezen in usmiljenje do našega naroda, in je bila prva naša skrb, kako jim pomagati in obenem kako se maščevati nad najkrutejšemu sovražniku slovanskega naroda.

Dne 19 maja, leta 1943. smo ustanovili odsek Z. K. S. z borih deset članov, katere geslo je bilo pomagati združiti ves Slovenskj narod proti Nemškim in Taljanskim zverinam. Leto pozneje smo se združili z našimj brati Hrvati in ustanovili odsek Sveta Kanadskih južnih Slovanov in z tem potom smo priredilj razne zabave za pomoč stari domovini. Zbrali smo razne prispevke v denarju in obleki. Gotovine smo nabralj svota, $648. 00. ter nekaj zabojev še dobro ohranjene obleke, precej pa tudi nove. Naše žene so pletle nogavice ter s tem doprinesle svoj delež za pomoč narodu v stari domovini k izgraditvi svobodne Slovenije, lepše in srečnejše kakor je bila kdaj poprej.

Enako smo tudi podpirali našo hrabro zaveznico Sovjetsko Rusijo, katera je zadala smrtni udarec Nemškemu fašizmu za vse večne čase.

Tudi nismo pozabjli naše nove domovine Kanade, katero smo podpirali v njenj borbi proti barbarskemu fašizmu s tem, da smo kupovali vojne obveznice katere so bile izdane vsakih šest mesecev, katerih več Slovencev ima v vrednostj do $1000;00. in več.

K temu napredku nam je največ pomagal naš napredni list Edinost, kateri je nam naznanjal vse novice, točne dogodljaje in obenem nas bodril k boljemu napredku. Zatorej mu k tretji obletnici kljčemo: Le tako naprej po začrtani poti!

Odsek Z. K. Slovencev v Geraldtonu.

M. Butala, taj.

Širite čitajte in postanite naročnikom Edinosti

Ob tretji obletnici

Windsor — V imenu tukajšnega odseka Zveze Kanadskih Slovencev tem potom izrekamo naše častitke tretji obletnici našega prvega slovenskega časopisa v tej deželi — Edinosti. Pretekla so tri leta odkar je začel izhajati. Ob njegovi pomembnj tretji obletnici, se toraj pred nami vrsti sicer spomin na njegov začetek. Lahko rečemo, da je bilo to podvzetje poleg svojega velikega pomena za kanadske Slovence, tudi zelo naporno jn nikakor enostavno. Če računamo na našo maloštevilnost, kolikor nas je tukaj in da smo tako narazen raztrešeni, se nam zjasni, da je bil začetek res naporen in da je le dobra volja zmagovala napor in breme, ki se je postavjlo pred vse nas. Poleg tega pa tudi, da so naša prepričanja s ozirom na družabni sistem, gotove delavske in delovne razmere si različna. Toda kljub maloštevilnostj ter različnim nazorom, danes s ponosom gledamo na svoj začetek in pravimo, da smo srečno veslali skozi to naporno in viharno dobo.

Pred tremj leti so bila mnenja, da ne bomo slavili tretji jubilej. Posamezniki niso verjelj kako velika požrtvovalnost tiči pri naših rojakih jn rojakinjah širom naše nove domovine. Ta požrtvovalnost je danes kronana z popolnim uspehom, to je, ne samo da slavimo danes tretji jubilej in naštevamo svoje uspehe, ki smo jih v tej dobj dosegli na društvenem, organizacijskim in kultlrnem polju, ampak nam je obenem želja nadaljevati po tej poti započeto delo. Toraj je ravno nasprotno prepričanje in mnenja velike večjne, namreč več kot 80prc. se zaveda neposredne vrednosti lista v našem narodnem in kulturnem oziru, posebno pa v borbi proti fašizmu in njegovih pomagačev.

Prav velika večina naših rojakov so naročniki lista Edinosti, kateri pa je tudi najbolj popularen in poučljiv. Prjnaša najbolj resnična poročila in njegovi stopci so bili do danes odprti vsem društvenim in organizacijskim odsekom, kakor tudi slehernemu posamezniku. Držal se je strogo svojih začrtanih smernic tako na političnem kot na narodnem in ekonomskem polju, tako, da je res postal list Slovencev in Slovenk v Kanadi.

Danes ob tretji obletnici lahko tudi z ponosom ugotovimo, da če je kdo drugi lahko ponosen na enem narodnem delu, tedaj smo lahko ponosni kanadski Slovenci. Kot manjhna narodna skupina po številu, imamo svoj list, Zvezo Kanadskih Slovencev, narodno-protifašistično organizacijo, podporno društvo Vzajemno Podporno Zvezo Bled, ter število pevskih in dramskih zborov. To pomeni, da ni opravičen tisti ki trdi, češ kaj moremo doseči, ko nas je tako malo jn kaj se nam je treba vtikati v politična vprašanja. Naš list, naša organizacija, podporno društvo, pevski in dramski odseki, so pač dokaz, da nismo mrtvi, ampak da smo živi in da hočemo okrepčevati vse najlepše lastnosti naše narodne kulture in ji dati le tisto življenjsko stran, katera postavlja narod na vidno mesto v vseh narodnih in mednarodnih zadevah. Brez teh življenjskih sredstev, katera nam omogočajo vse to, bi seveda nihče ne vedel, da se nahajajo Slovencj v Kanadi.

Ob ustanovitvi lista Edinosti, mi smo bili res v daleč bolj nerodnem položaju, kakor smo danes. Manjkalo je sposobne moči tako prj uredništvu, kakor tudi pri črkostavstvu. Toda manjkalo je tudi denarnih sredstev, kajti v začetku je bilo treba kupiti marsikaj, kar je za rabo in dalj časa vporabljjvo, a smo se vendar odločili kljub temu vsemu delati naprej. Poslužili smo se res tiste partizanske taktike, ki pravi: "Udari sovražnika z tem kar imaš če tudi vporabiš motiko in kramp, namestu puške, strojnice in ročne bombe." Od enega prostega partizana pričakovati izkušenega urednjka, ali poveljnika armade, je skoraj nemogoče. Začetek je le začetek. Toda borba in odločna volja, vdanost za stvari za katere se dela, je tista skrivnost sposobnosti o kateri razmišljajo danes največji svetovni izvedenci, kadar hočejo dognati, kako je mogla Rdeča Armada z tako u činkovitostjo zdrobiti največjo svetovno oboroženo silo, nemški fašizem, kadar se zamislijo v vztrajnost in odločnost naših junaških partizanov v starem kraju. Mi smo res uspeli iz preprostega partizana narediti dobrega urednjka. Ne mislim z tem osebno iskati zahvalo na njegovem dosedanjem delu, ker že samo njegovo delo govori o tem. Toda če pogledamo na politično in ideološko ter slovnično stran v začetku in danes, bomo z lahko ugotovili ogromno razljko.

Danes vidimo da list Edinost v ničemer nezaostaja od listov, ki so ustanovljeni pred 50 leti in kateri so imeli tudi daleč bolj sposobne uredniške moči že v samem začetku. Ravno tako tudi črkostavce. Črkostavec pri Edinosti, je Hrvat, kateri poleg najboljše volje naredi napako v enem ali drugem oziru. Seveda napake se dajo tudj popraviti tam, kjer je več oseb vposleno pri listu. Kadar se pa glede na stroške in se naprti človeku več kot preveč dela, tedaj tudi najboljši urednik ne bo utegnil urediti ljst brez vsake in najmanjše napake. Toraj, kar poglejte prvo izdajo in jo primerjajte z današjo, pa boste videli to ogromno razliko v tako kratki dobi. Zato lahko rečemo, da je to obenem naš velik napredek.

Nobenega dvoma ni, da se vse to ni doseglo kar tako na lepem, brez požrtvovalnosti in truda. Prvič pri uredniku samem, da postane to kar je danes in drugič prj nas drugih, da pomagamo po naši najboljši mogočnosti, za dober obstoj lista. Ne manj važno je treba priznati tudi dejstvo, da število naših dopisnjkov, katero se je lepo povečalo, niso bili to kar so danes. Tudi oni so z svojim trudom poleg tega da so vsaj nekoliko pomagalj uredništvu, vsposobili samih sebe toliko, da se jim zdi nevredno ponoviti začetka. Najbrž da bi tudj sami prjznali to kar sem omenil.

Danes, ko slavimo tretji jubilej našega največjega uspeha, tedenske Edinosti, smo lahko ponosni tako na svoj uspeh, kakor tudi svoje vodstvo, številne dopisnike in njene zastopnike. Kaj nam preostane drugega, kakor ravno z istim ponosom delati še bolj marljivo in požrtvovalno za še večji jn popolnejši napredek ljsta Edinosti, Zveze Kanadskih Slovencev, Vzajemne Podporne Zveze Bled, ter številnih pevskih in dramskih odsekov. Zvežimo vse to v močan kulturnj sestav po naselbinah, uredimo naše društevene seje, zabave in koncerte take, da bodo vsi uspoštevanj in se vsi lahko udeleževali. Odstranimo iz naše sredjne zastareli prezir in predsodke, med nami mesto tega, naj zaživi nov bratski duh nove dobe, katera z vsemi napori si prizadeva iztrebjti slabo in zasejati srečo ter blagostanje za vse narode. V tej zavesti delajmo in razvijamo naše organizacijsko delo.

V znak častitke k treji obletnjci naš odsek Zveze Kanadskih Slovencev iz Windsorja, pošilja $50.00 za pomoč ljstu in kliče: "Naj živi neustrašeni branitelj narodnih in delavskih pravjc, list Edinost!" Naj živi bratsko edinostvo kanadskih Slovencev in Slovenk!

Naprej — naprej bratje in sestre, do popolne zmage nad sjlami mraka in nazadnjaštva!

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

J. Miketič

Slovenija v borbi za svobodo

gleške misije je prispeval v ta namen 300.000 lir. To je dokaz, da se tudi zavežniški oficirji zavedajo velike potrebe boljše in večje zdravniške pomoči v Sloveniji, obenem pa vsak tak korak dela večji vpliv za zavezniške države med domačini.

Civilisti so upravičeni v bolnišnicah do iste postrežbe kakor vojaki, toda zavedati se je treba, da ima vojaščina vedno prednost v vseh zdravniških zadevah. Tudi nekaj zobozdravnikov prakticira v teh bolnišnicah, toda bavijo se v glavnem z izdiranjem zob. Za popravila, plombe in umetno zobovje ni materiala.

Osvobodilna fronta se dobro zaveda, da je zdravje zelo važen pogoj osvobodilnega gibanja. Zdravniški štabi, civilni in vojaški, vodijo obširno kampanjo po vojaških taborih in po vaseh o nevarnosti nezadostne sanitacije, zlasti o nevarnosti muh, uši in bolh, o legarju, pljuvanju po tleh in čistobi stranišč. Otroci dobivajo v bolnišnicah najboljšo postrežbo in starejši ljudje v prid njim z veseljem odstopajo svoj delež svežega mleka.

V eni takih bolnišnic ordinira tudi Boža Ravnihar; junakinja v Adamičevi knjigi "My Native Land". Vest, da je živa in zelo aktivna v Osvobodilni fronti, je prispela v Ameriko januarja 1944. Vsi tisti, ki so obžalovali tragično usodo, katera jo je zadela na podlagi Adamičevih poročil, so se razveselili te novice. Istočasno pa je reakcija okoli "Američke Domovine" izkoristila ta slučaj za ponovni napad na Adamiča, češ, da si je Božino smrt sam izmislil, da iztrži čim več iztisov knjige. Kaj je prava resnica o tej zadevi?

Zlasti člane Slovenskega ameriškega narodnega sveta bo zanimalo dejstvo, da je vest o Božini smrti razglasil Miha Krek, član tedanje kraljeve vlade in načelnik Slovenske ljudske stranke. Louis Adamič je dobil pismeno obvestilo o tragični "smrti" svoje mlade prijateljice iz Londona, obenem pa je vest bila objavljena v New York Times-su. Novica ni bila več tajna. Odkod je Miha Krek prejel obvestilo? Iz italijanskega vira v Rimu, od Italijanov, ki so preli vali slovensko kri v Sloveniji. In to se je zgodilo že januarja 1943, medtem ko je knjiga izšla šele oktobra 1943. Kdo si je torej izmislil to novico, pisatelj Adamič, ali gospoda, ki danes preliva krokodilove sole in za malenkosti išče dlake v jajcu? Ta incident je tudi dokaz, da so zastopniki v Jugoslovanski ubežni vladi prejemali novice od — sovražnika. Vsekakor pa Boža danes vrši svoje plemenito delo v korist slovenskega naroda in si sama plete venec slave za svojo požrtvovalnost in narodno zavednost. Ravno tako se udejstvuje v Osvobodilnem gibanju njen mladostni tovariš Bač Zupančič.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Pismo iz starega kraja

Bari, Italija.

Dragi tovariš Zajc!

Tvoje pismo sem prejela. Bila sem zelo vesela, ko sem ugotovila, da sva si farana. Zakaj tudi jaz sem že več let v tujini, v Italiji in razumel me boš, če Ti napišem, da sem najmanjšega sporočila, ki ga prejmen od domačega človeka, zelo vesela. Žalibog pa Ti jaz o Tvojih domačih ne morem ničesar napisati. Sicer pa bo dobropoljska dolina že skoro osvobojena, saj so naši le še 16 klm. od Ljubljane jn tedaj pojdem domov. Tvoji ženi in hčeri bom pokazala pismo, da Ti boste lahko pisali. Gotovo pa boš tudi Ti sam prišel domov, saj bo v novo osvobojenj domovinj vsak delaven človek tako krvavo potreben. Slovenska zemlja in slovenska domova toplo pričakujejo vse Vas, ki ste si šli v tujino kruha služjt. Danes imamo, oziroma bomo imeli dovolj kruha za vse Vas, samo pridite! Gorko vas bomo sprejeli.

Zanima Te, kako so se držali Dobropoljci. Slabo — jih ne morem nič pohvaliti. Vsak partizan, ki ga vprašam po Dobropoljcih, jih preklinja. Pravi da je tam največ belogardjstov in izdajalcev. Kar je bilo dobrih, so bili v večini od Italijanov postreljeni takoj po prvi ofenzivj v letu 1942. Enkrat jih je bilo kar 18 skupaj. Tedaj sta padla tudi moj brat, ki je bil na domu jn njegov sin, zavoljo enega brata, ki je prjšel iz Španije in po dolini organiziral za partizane. Na listi sva bjla tudi jaz in moj sin, pa so naju pred 2 urama karabinerji zaprli. Potem pa naju niso jskali, pač pa sva bila kasneje obsojena na dosmrtno ječo.

Lepo, da nabirate obleko in obutev za domovino. Sicer se mi zdi, da zaenkrat ni k nam te nič prjšlo, toda če je nabrano, se gotovo ne bo izgubilo. Tudi po vojski bo še vse prav prišlo. Tudi denar. Še bolj pa seveda blago.

Če boš kaj o mojem možu izvedel, mi pa le sporoči. On mi namreč nj nič odgovoril, pa je gotovo tudi on v Edinosti bral moje pismo.

Kadar boš pisal, mi napiši oba naslova, tega za Italijo in drugega za v domovjno. Zakaj moglo bi se zgoditi, da bi medtem že odšla domov.

Tovariško Te pozdravlja,
Marija Heglar
Vas Podgora-Dobropolje.

Zgornje pismo je bilo napisano v maju mesecu, nekoliko tednov pred popolno zmago nad nemškjm fašizmom v Evropi. Napisala ga je tovarišica Marija Hleglar svojemu faranu, Francu Zajcu, stanujočemu v Sudbury, Ont. Ured.

EDINOST JE NAŠA VZBUJEVALKA IN VODNICA

Timmins — Kot članica delavskega gibanja že dolgo vrsto let, smatram za svojo skromno dolžnost pozdraviti tretjo obletnico Edinosti in se pridružiti številnim njenim naročnikom in bralcem z klicem: **"Živela nam neustrašena vodnica vzbujevalka vseh najlepših lastnosti še mnoga leta!"**

Prepričana sem, da so številni njeni naročniki ne le ponosni, ampak tudi pripravni podpirati in širiti Edinost v bodoče. Ker skozi zadnje tri leta so izprevideli njeno vrednost in odločno vlogo od samega začetka v borbi proti fašizmu ter njegovih hlapcev, a za resnične narodne in delavske interese.

Geniji delavskega gibanja so posvečali delavskemu tisku skoro največjo pozornost. V njihovih spisih najdemo zapisano, **da gibanje brez svojega zvestega tiska je, gibanje brez glave, neodločno in nejasno.** Te besede povejo globok pomen delavskega tiska in nam obenem razodevajo njegovo ogromno vrednost. To pa je tudi vzrok, zakaj tako besno zakriči reakcija proti pojavu delavskega tjska in zakaj so tako velike ovire proti njegovega napredka, razširjevanja in vzdrževanja.

Za nas Kanadske Slovence in Slovenke tretja obletnica Edinosti, je posebnega pomena. Prvič to je obletnica obenem našega kulturnega dela, organiziranosti ter narodnega podviga in drugič obletnica poleg zgornjega ko z ponosom pravimo, naš trud ni bil zastonj, uspeli smo in hočemo po tej poti tudi v bodoče delovati za še večji uspeh našega vrednostnega dela. Je pa tudi obletnica naše združene moči, pri kateri nas tako tesno skupaj veže in vodi naš narodni delavski list — Edinost.

Spominjam se začetka raznih prejšnih delavskih listov. Pri vseh, kakor tudi pri Edjnosti, začetek je bil za uredništvo, njegove zastopnike in tudi njegove prve naročnike. Enostavno vprašanje se je postavljalo, kako začeti, kako vzdržati in kako širiti list. Ta vprašanja so sicer enostavna, toda v praktičnosti zelo naporna. Zahtevajo ne malo odločne volje, trdnost vere v začetek in vztrajnost za bodočnost. Brez tega seveda bi bilo ne mogoče sploh začetj in tudi vzdržati ne. Potrebna je odločna volja in tudi vera za uspeh. Danes lahko rečemo, da smo imeli voljo in tudi vero, da bomo uspeli.

In res. Danes slavimo tretjo obletnico še z toljko večjim ponosom, ker smo v praktičnosti spoznali njegove smernice, da so bile ne samo resnične, ampak tudi obenem pravilne. Edinost nas je skozj zadnje tri leta neposredno opominjala k izgraditvi narodnega edinstva tako za zmago nad fašizmom, kakor tudi zmago v izgraditvi trajnega in pravičnega miru. To resničnost, katero je zagovarjal in zastopal naš list vse skozi do danes in je gotovo, da bo tudi v bodoče.

Ta resničnost je tudj temvečjega pomena danes, ko se polagajo resnično pogoji za povojni svet. Narodno edinstvo katero je odigralo temeljito vlogo v zmagi nad nemškim fašizmom v Evropi, bo enako igralo vlogo za izgraditev povojnega sveta za trajen in pravičen mir, pošteno delo, kruh in svobodo. Toda kakor nam je bil naš list najmočnejša opora v borbi proti fašizmu in njegovih hlapcev, nam bo tudi v bodoče najmočnejša opora glede uresničenja vseh onih predpogojev za katere so se narodi in delavci borili v tej vojni, namreč da se ne povrnemo v pred vojno dobo, ampak v novo dobro srečnejšo in blagostajnejšo za narode in človeštvo.

V tem pravcu delujmo v bodoče še z večjo vnemo in odločnejšo voljo sedaj, ko gledamo naš dosedanji uspeh, kateri je kronan s željo nas vseh!

M. Slak

Pripravimo se za bodočo kampanjo

Port Arthur — Kakor v začetku tako tudi pozneje je bilo treba organizirati kampanjo za zbiranje novih naročnin in za tiskovni sklad Edinosti. Brez takih kampanj od samih naročnin v začetku bi bilo ne mogoče obstojati listu. To je končno vzrok vsaj za toliko časa dokler se ne razširi do takega števila svojih naročnikov, kateri bi omogočali njegov obstoj, da so potrebne kampanje.

Kot tajnik prejšne kampanje v Port Arthurju, mi je seveda v spominu kako smo to delo začeli v pričetku kampanje in kakšen smo uspeh dosegli. Če tudi nismo takrat izpolnili našo določeno kvoto, Port Arthur ni bil z tem zadnji. Port Arthur se je takoj v začetni kampanji postavil na vodilno mesto in z tem dajal spodbudo drugim naselbinam, da se je dosegel dober uspeh in omogočilo izdajanje lista. Prepričan pa sem, da bomo ravno tako odločno podpirali list Edinost v bodoče, ker skozi dobo svojega obstanka, je zvesto zastopal delavske in narodne interese. Marsjkateri je do danes sprevidel, kje je njegovo mesto in kako naj podpira stvari za narodni in kulturni podvig.

Noben pričetek če je še tako majhen, ni lahak. On zahteva veliko truda in napora, zahteva požrtvovalnosti in odločnosti. Brez tega bi bil neizvedljiv. Tako pa so tudi kampanje, oziroma določena kvota za posamezne naselbine. Ako se takoj v začetku naredi dober načrt in razporedi aktivne siko uverjeni, da bomo dosegli usle na delo uspeh je zagotovljen. Ako se pa čaka in odlaša, prej ko ne, uspeh je nedosegljiv. Zato v bodoči kampanji moramo se bolj složno pripraviti in smo lahko prepričani da dosežemo uspeh.

Naj se tem potom zahvalim vsem novim naročnikom, kateri so se naročilj meni in drugim, da smo izpolnili kvoto za nove naročnine. Zahvalim se tudi vsem onim našim rojakom tukaj v Port Arthurju, kakor tudi po gozdnjh kempah, kateri so prispevali denarne prispevke za fond Edinosti. Edinosti pa ob njeni tretji obletnici kličem: "Pozdravljena raznašalka plemenitih idej, za katenja in že polagajo prve plodove re so narodi polagalj svoja življesvoje odločne borbe proti fašističnim zverinam!"

Frank Mali

Podpirajmo svoj delavski list

Timmins. Tu pošiljam za eno celoletno naročnino, 90c sta darovala dva prijatelja, a drugo prilagam jaz da bo ravno pet dolarjev. Vem da je to malenkost, ali vse eno če pomislimo na bodočnost naših naročnikov, in drugih v splošnem, je upati da bo vsak gledal da pridobi nekaj v korist tretji obletnici za list "Edinost" Ako ravno imamo raznovrstne kampanje, vseeno moramo skrbeti za tak list kakor je Edinost in Novosti, kajti ta dva lista sta za zaščito delavstva in dolžnost naša naj bi bila, da se jih kolikor mogoče pravilno podpira.

Po moji moči se še kaj oglasim. Edinosti pa želimo obilo sreče še mnogo let, za pridobitek pa enega sposobnega mladega sourednika.

Ana Starich.

"Uboga slovenska dežela"

Vancouver. Prilagam Vam poštno nakaznico v svoti, $5.00. za ostalo članarino, ter se Vam najlepše zahvaljujem za tako točno pošiljanje lista.

V zadnji številki sem čital "Uboga Slovenska dežela". Prav rad bi izrazil moje mišljenje glede tega. Ali mi sapa zaostaja v grlu, kajti v listu sem našel imena mojega brata in svaka, ki so jih italjanski okupatorji in krvoločni fašisti ubili — kako se godi ostalim — še ne vem.

Težko jih je pozabiti, ali vse eno veseli me, žrtvovala sta kot vedno, pravi Slovenci za svojo domovino.

"Živel Partizan, ki je svoji domovini vdan".

John Hudoklin.

ČASTITKA IZ CLEVELANDA

Dragi prijatelji:

Prilagam pet dolarjev za pomoč listu Edinost in se pridružujem že številnim pozdravom in častitkami njenih naročnikov ob tretji obletnici, ter kličem: "Naprej neustrašeno pot tej poti do popolne in dokončne zmage nad fašističnimi zverjnami in črno reakcijo! Bodi nam tudi v bodoče kakor doslej svetla kažipot v novo dobo, rečnejše in svobodnejše življenje!"

Pozdravljam uredništvo, naroč nike jn bralce širom Kanade in Amerike.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

John Smuk

Tekst Dekleracije Velikih Treh

(Konec)

3. Vojna odškodnina ki jo zahtevata Združene države, Vel. Britanija in druge prizadete države opravičene za vojno odškodnino, se izplača iz zapadnih okupacijskih zon in notranjih narodnih dohodkov v Nemčiji.

4. Povrhu vojne odšodnine katero se izplača Sovjetski Uniji iz njene okupacijske zone, se izplača Sovjetski Uniji iz zapadnih okupacijskih zon:

(a) Petnajst odstotkov vporabnega industrijskega orodja in na prvem mestu metalurgije, kemikalije in tovarn za izdelovanje strojev nepotrebno za mirodobno proizvodnjo v Nemčiji, se premesti iz zapadnih zon v zameno enake vrednosti hrane, oglja, potas, cink, les, petrolej in take pripravne produkte za katere se doseže sporazum.

(b) Deset odstotkov take industrije nepotrebne za mirodobno proizvodnjo v Nemčiji, se premesti v Sovjetsko Unijo na račun vojne odškodnine brez kakegakoli odplačila v izmenjavi vrednosti.

Premestitev vrednosti označene pod črko A in B, se izvrši hkrati.

5. Količina takega orodja se premesti iz zapadnih zon v svrho odplačila vojne odškodnine za dobo naslednjih šest mesecev.

6. Premestitev takega industrijskega kapitala začne čimprej mogoče in se mora izvršiti za dobo v dveh naslednjih letih, kateri je označen pod točko 5.

Dostavitev takega orodja označenega pod točko 4. črko A, je treba dostaviti Sovjetski Uniji, kakor določa sporazum v obrokih za dobo petih let od dneva podpisane pogodbe. Določitev in količino industrijskega kapitala nepotrebnega za mirodobno ekonomijo Nemčije na razloge za reparacije, določi kontrolni Svet na podlagi priporočila zavezniške komisije za reparacije z sodelovanjem Francije in končnim odobrenjem poveljnikov zon v pogledu katero in kakšno orodje se lahko odstrani.

7 — Prednost za dostavitev takega orodja, kakor tudi količno katero se določi v svrho vojne odškodnine, se dostavi vnaprej v soglasju sporazuma, kakor ga določa zadnji odstavek točke 6.

8 — Sovjetska vlada se odreka nadaljnih zahtev v pogledu reparacij od nemške industrije nahajajoče se v zapadnih okupacijskih zonah, kakor tudi na zunanje imetje v zunanjih državah, razen imetja v državah, kakor je označeno v naslednjem 9 paragrafu.

9 — Vlade Združenih držav in Vel. Britanije se odrekate svojih zahtev glede reperacij iz vzhodne okupacijske zone, kakor tudi nemškega imetja v Bolgariji, Finski, Madžarski, Rumuniji in vzhodni Avstriji.

6 — Razpolaganje z nemško mornarico

Konferenca se v osnovi soglaša s sporazumom, kateri določa razpolaganje z predano nemško vojno mornarico in trgovskimi ladjami. Sklenjeno je, da tri vlade imenujejo tozadevne strokovnjake, kateri izdelajo podrobnejši in efektiven načrt v soglasju osnove sporazuma.

Glede tega vprašanja se izda skupna izjava v nedoločenem času z strani treh vlad.

7 — Mesto Koenigsberg in njegova okolica

Konferenca je presodno pregledala predlog sovjetske vlade, da se končna rešitev glede tega teritorijalnega vprašanja odloži mirovni pogodbi, kot del zapadne Zveze Sovjetskih Socijalističnih Republjk, katera meji z Baltiškim morjem in mora imeti izhod ob vzhodnem obrežju Danziškega zaliva na vzhod, severno od Braunsberga-Goldap do meje Litvije, Poljske Republike in vzhodne Prusije.

Konferenca se v osnovi tudi soglaša z priporočilom sovjetske vlade, da mesto Koenigsberg in okolica pripade Sovjetski Uniji, kot obmejnici tega mesta, toda meje se določi po posebnih izvedencih.

Predsednik Združenih držav in premier Vel. Britanija izjavljata, da bosta podpirala zgornje priporočilo na bodoči mirovni konferenci.

6 — Vojni zločinci

Tri vlade so vzele na znanje razpravo katera se je vršila zadnje tedne v Londonu med predstavništvom Vel. Britanije, Združenih držav, Sovjetske Unije in Francije glede načina za obsodbo glavnih vojnih zločincev, kateri spadajo pod obtožbo zločinov v Moskovski deklaraciji v oktobru leta 1943, dasi pa nimajo kakih posebnih priporočil. Toda potrjujejo svojo odločitev, da se čimprej postavi pred sodišče vojne zločince in podvrže pravični kazni. Izražajo tudi nado, da bodo pregovori kateri se vršijo v Londonu glede tega razultirali v sporazumu in da je sodba vojnim zločincem temvečje važnosti, da začne čimprej mogoče. Prva lista obtožencev bo naznanjena 1 septembra.

8 — Avstrija

Konferenca je presodno pregledala predlog sovjetske vlade o raztegnitvi avtoritete začasne avstrijske vlade in Avstriji kot celoti.

Tri vlade so pripravne pregledati to vprašanje in določiti rešitev sicer potem, ko bo britsko in ameriško vojaštvo delno okupiralo mesto Dunaj.

9 — Poljska

Konferenca je razmotrivala vprašanje tikajoč se začasne poljske vlade in zapadnih mej Poljske.

Glede teh vprašanj izjavljamo naslednje:

(a) S zadovoljstvom zapažamo sporazum kateri se je dosegel med predstavniki na znotraj in zunaj Poljske in omogočil formiranje v soglasju sklepov Krimske konference začasne poljske vlade narodnega edinstva, priznano z strani treh vlad. Vzpostavitev diplomatičnih odnošajev z strani vlade Združenih držav in Vel Britanije, je rezultiralo prekinitev odnošajev z bivšo poljsko begunsko vlado v Londonu, katera kot taka ne obstoja.

Vladi Vel. Britanije in Združenih držav ste podvzeli mere za zaščito interesov začasne poljske vlade kot zakonite vlade Poljske, kakor tudi premoženja nahajajočega se pod njihovo kontrolo.

Zapadne meje Poljske

(b) Sporazum kateri je bil dosežen glede zapadnih meja Poljske:

V soglasju sklepov Krimske konference, tri vlade so predvidele zamisel začasne poljske vlade narodnega edinstva, kakor tudi podaljšanje poljskih meja na severni in zapadni strani. Predsednik nacionalnega Sveta in člani začasne poljske vlade narodnega edinstva, so bili navzoči na konferenci in tudi izrazili svoja mišljenja. Tri vlade potrjujejo njihovo mišljenje z ozirom vprašanja vzhodne meje, katero se odloži za končno rešitev na mirovni konferenci.

Po končni rešitvi zapadnih mej Poljske, voditelji treh vlad se soglašajo glede bivšega nemškega ozemlja vzhodno od črte katera se razteza od Baltiškega morja, zapadno od Swine-Munde in ob reki Oder do zapadne strani reke Niesse in ob njej do Čehoslovaške meje, vključujoč tudi del Vzhodne Prusije, kateri ne spada pod kontrolo Sovjetske Unije v soglasju že doseženim sporazumom na tej konferenci, vključujoč pokrajino prejšnega "svobodnega" mesta Danzinga — mora pripadati Poljski in se radi tega ne more smatrati kot del sovjetske okupacijske zone v Nemčiji.

10 — Zaključek mirovnih pogodb in dovoljenje v organizacijo Združenih Narodov.

Konferenca se soglaša z sledečo izjavo o skupni politiki glede izgraditve čimprej mogoče povoljnih uslovov za trajen mir po zmagi v Evropi:

Voditelji treh svetovnih velesil smatrajo za potrebno preurediti abnormalni položaj v Italiji, Bolgariji, Finski, Madžarski in Rumuniji, to je, podpisom mirovnih ugovorov. Izražajo obenem nado, da bodo druge države Združenih narodov istočasno delile z njimi enako mišljenje.

Z svoje strani tri vlade so podvzele priprave za mirovno pogodbo z Italijo, kot prvo in takojšno nalogo, katero podvzame novo ustanovljeni Svet zunanjih ministrov. Italija je bila prva osiščna zaveznica, katera je pretrgala odnošaje z Nemčijo, katera je z svojim porazom doprinesla moralno pomoč in se priključila na strani zaveznikov v borbi proti Japonske. Italija se je osvobodila fašističnega režima in deluje z dobrim pogresom v smeri ustanovitve demokratske vlade in institucij. Podpisovanje mirovne pogodbe z priznano demokratsko italijansko vlado, omogoči trem vladam odobriti prošnjo Italije pristopiti v organizacijo Združenih narodov.

Nadaljne mirovne pogodbe

Tri vlade so istočasno naložile Svetu zunanjih ministrov, da pripravi mirovne pogodbe za Bolgarijo, Finsko, Madžarsko in Rumunijo. Zaključiti mirovne pogodbe z priznanimi demokratskimi vladami teh držav, omogoči trem vladam podpirati njihove prošnje za priključitev Združenim narodom. Soglašajo se tudi, da bodo v bližnji bodočnosti vsake zasebe odločile v luči takratnih uslovov o vzpostavitvi diplomatičnih odnošajev z Finsko, Rumunijo, Bolgarijo in Madžarsko in sicer do take stopnje, katera je potrebna glede mirovne pogodbe z takimi državami.

Velike tri vlade ne izražajo dvoma v pogledu nastalih izpremememb z skončano vojno v Evropi, da bodo poročevalci zavezniškega tiska vživali popolno svobodo za poročila v svet o razvoju v Rumuniji, Bolgariji, Madžarski in Finski.

Toda v kolikor se tiče dovoljenja drugih držav za pristop Združenim narodom, točka 4 Čarterja Združenih narodov se glasi:

1 — Pristop v organizacijo Združenih narodov je dovoljen vsem svobodoljubnim državam, katere sprejmejo obligacije vsebujoče v njihovem Čarterju, ter po sodbi njihove organizacije, da so mogočne in pripravne izvajati te obligacije.

2 — Dovoljenje kateri koli državi članstvo Združenih narodov postane veljavno po zaključku občnega zasedanja na priporočilo Varnostnega Sveta.

Velike tri vlade z svoje strani vsekakor ne smatrajo odobriti tako prošnjo za dovoljenje pristopa Združenim narodom sedanji španski vladi, katera je bila vzpostavljena in podpirana po osiščnih državah, ter tudi sama podpirala osiščne zaveznike, katera pa v tem pogledu svoje originalnosti, svoje nature in svojega rekorda kot tesna zaveznica agresivnih držav, nima potrebnih kvalifikacij, katere bi opravičile njeno priključitev.

11 — Teritorijalno poverjeništvo

Konferenca je pregledala priporočila sovjetske vlade v pogledu teritorijalnega poverjeništva, kakor označuje sklep Krimske konference in čarter organizacije Združenih Narodov.

Po izmenjavi mišlenj z ozirom na to vprašanje je sklenjeno, da se delitev katerega koli bivšega italijanskega teritorija odloči v zvezi z pripravami mirovne pogodbe za Italijo, ter da vprašanje italijanskega teritorija pride na razpravo zasedanja Sveta ministrov zunanjih zadev.

12 — Revizija glede postopanja zavezniške komisije v Rumuniji, Bolgariji in Madžarski.

Velike tri vlade so opazile, da so sovjetski predstavniki v zavezniški kontrolni komisiji v Rumuniji, Bolgariji in Madžarski, poslali predstavnikom Anglije in Amerike, svoje predloge za izboljšanje dela kontrolne komisije po skončani vojni v Evropi.

Vsled tega se soglašajo za revizijo glede postopanja zavezniške kontrole komisije v teh državah, kakor tudi glede odgovornosti treh vlad skupaj postaviti določbe za razorožitev napram tozadevnim državam in odobriti kot osnovo za soglasje priporočil.

13 — Preseljevanje nemških prebivalcev

Konferenca je dosegla sledeči sporazum glede preseljevanja Nemcev iz Poljske, Čehoslovaške in Madžarske:

Po daljši razpravi glede tega vprašanja, tri vlade se soglašajo z preseljevanjem Nemcev v Nemčijo, kateri so ostali v Poljski, Čehoslovaški in Madžarski. Tako preseljevanje se mora podvzeti in sicer na vreden in ljudski način.

Ker se bo nemško prebivalstvo z tem znatno povečalo v Nemčiji, ter z tem postalo tudi večje breme okupacijskih oblasti, se smatra za pripravno zavezniško kontrolo komisijo, da zvrne vprašanju posebno pozornost in ob prvi priložnosti uredi enako razdelitev tega prebivalstva med nekoliko okupacijskih zon. Vsled tega priporočajo svojim predstavnikom kontrolnega Sveta, da svoje vlade čimprej mogoče obvestijo o številu preseljenih Nemcev iz Poljske, Čehoslovaške in Madžarske, ter da podnesejo tudi oceno po njimovem mnenju koliko časa bo vzelo tako preseljevanje, kako ga pospešiti z ozirom na sedanje stanje v Nemčiji.

O tem se istočasno obvešča Čehoslovaško vlado, začasno poljsko vlado in kontrolni Svet Madžarske, da odložijo nadaljni izgon zaradi že zgoraj omenjenih podvzetih korakov kontrolne komisije o čemu bodo obveščene po njihovih predstavnikih kontrolnega Sveta.

Za dobo konference so se vršile tudi seje šefov vrhovnih štabov treh vlad o vojnih vprašanjih, katera se tičejo skupnih interesov.

ČASOPIS NAM JE BIL IN BO NAJMOČNEJŠE OROŽJE

Calgary — Ravnokar obhajamo tretjo obletnico prvega slovenskega lista v Kanadi — Edinost, katera je za nas Slovence velikega pomena.

Tri leta so potekla odkar je Edinost zagledala beli dan v najbolj kritičnem času v borbi proti fašizmu. Bilo je nekako v oktobru 1942, ko sem dobil v roke Edinost. Prečital sem jo in po kratkem odločil naročiti si ta vreden časopis.

Prišla je prva kampanja in v naši naselbini Calgary, dasi malo število Slovencev, nas je bilo takoj 8 naročnikov. Edinost se je v resnici kazala neustrašena boriteljica. Vsakdo je mogel videti, da je nesebičen in občenarodni list in da nima namena zavijati resnične stvari iz strankarskega stališča tembolj delati za občenarodne interese. Širiti miselnost edinstva, bratstva sloge in vzajemnost.

Prišla je tudi prva obletnica. Samo v Calgary smo zbrali za častitke $45.00. Težak je bil začetek. Toda pri vsem takratnem in dosedanjem prispevaju moram izreči zahvalo rojakom John Bayuk, Dan Popovič, Joe Rauch, Tony Križman in Č. Karan. Vsi kod eden so darovali z prispevki in dajali spodbudo, prepričani, da je Edinost odvisna od njenih naročnikov in prispevateljev za tiskovni sklad. Iskrena hvala tudi vsem drugim rojakom, ki so prispevali takrat in tudi potem po svojih močeh. Pri vsem pa moram omeniti C. Karan, kateri je kot br. Srb, vedno pomagal in spodbujal za naš list tudi druge, dasi je zastopnik Srbskega Glasnika. Hvala Ti, Karan! Upam, da kot naročnik Edinosti si in boš z njo zadovoljen.

Bratje in sestre! Čitatelji in naročniki Edinosti! Tri leta je temu odkar nam Edinost prinaša vedno najbolj resnične novice, oceno svetovnih dogodkov in nam daja vzpodbudo v vseh ozirih tekoče dobe. Ona nam je v jasnih poročilih orisala kaj se dogaja v stari domovini in kako je treba pomagati narodno osvobodilno borbo, obsoditi narodne izdajalce, kateri so delali z polno paro, da bi jo očrnili v javnosti. Takrat, ko se je zlasti po naši ožji domovini Sloveniji prelivala kri za svobodo proti brutalnega okupatorja in domačih izdajalcev, takrat, ko raznih "ptičkov" niti naši napredni voditelji niso mogli prepoznati črne reakcionarne sile. Takrat je Edinost razkrinkala laž in prevaro, katera je prišla in prihaja na dan bolj očitno, ter kazala resnico v luči narodno osvobodilne borbe.

Zato je naša dolžnost, da listu pomagamo in mu pridobivamo kjerkoli je mogoče novih naročnikov novih čitateljev. Pustimo na stran razne izgovore, češ, da ne more izhajati, pa naj preneha. To je prazen in napačen izgovor. Časopis nam je bil in tudi bo najmočnejše orožje v rokah za dosego naših pravic, za obrambo demokratičnih pridobitev. Toda najmočnejše orožje proti črni reakciji in zajedalcem proti narodni edinosti.

H koncu častitam uredništvu na vzornem požrtvovalnem in nesebičnem delovanju. Edinosti želim veliko uspeha v vsej bodočnosti za svobodo, mir in narodne pravice.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Matt Žalec

ŠTIRI LETA OSVOBODILNE FRONTE

(Iz 1 strani)

radi tega in zgolj zaradi tega, ker je Osvobodilna fronta tako v družabnem kakor v političnem pogledu množična organizacija popolnoma novega, zares naprednega kova. Iz tega pa sledi dvoje. Prvič je dejstvo, da se morajo naši narodi na svojo osvoboditev in združitev zahvaliti ljudskim množicam in da si potemtakem trdnosti in varnosti naše nacionalne in državne usode niti zamisliti ne moremo brez ljudske demokracije, brez srečne bodočnosti našega delovnega ljudstva. Drugič je dejstvo, da je ena izmed osnovnih bodočih nalog Osvobodilne fronte varovati svoj značaj popolnoma enotnega ljudskega gibanja. Varovali ga bomo za vsako ceno proti vsem, tudi v lažidemokratične pajčolane ovitim poizkusom reakcije, ki bi hotela razvodeniti našo demokratično in progresivno vsebino ter se vgnezditi znotraj naših vrst.

Kakor vse doslej, bomo tudi v prihodnjosti gojili dve lasnosti Osvobodilne fronte. Po eni plati širokopoteznost, ki omogoča vsem odkritosrčnim ljudem, da ne glede na svojo predaprilsko preteklost in družbeno pripadnost doprinesejo tako v borbi za svobodo, kakor v napornem in odgovornem obnovitvenem delu, kar terja od njih patriotična in državljanska dolžnost, in da so cenjeni po svojem deležu: po drugi strani čuječnost proti vsem poizkusom protiljudske reakcije. Ki se bo kljub bankrotu svoje belogardistično-mihajlovičevske taktike odnosno prav zaradi njega, z novimi metodami in novimi ljudmi trudila, da bi kakorkoli opeharila naše ljudske množice in njihovo ljudsko demokracijo, da bi kakorkoli spremenila smer razvoja, ki je iz Osvobodilne fronte skoval tako mogočno ljudsko in narodno silo.

Peto leto Osvobodilne fronte se je pričelo v znamenju končnega osvobajanja domovine. Doprinesli bomo vse, kar je v naši moči, da podpremo svojo slavno Jugoslovansko armado in njeno veliko vzornico, Rdečo vojsko pri izvršitvi njunih zgodovinskih nalog.

Hkrati stopa Osvobodilna fronta v svoje peto leto v znamenju novih naporov za obnovo naše izmučene in porušene dežele, naporov za organizacijo in zgraditev naše narodne in ljudske oblasti. Storili bomo vse, da bomo v obnovitvenem in organizatornem delu pod velikim Titovim vodstvom združeni v skupnem veličastnem naporu vseh jugoslovanskih narodov prav tako zmagovali, in zmagali, kakor smo zmagovali in zmagali v borbi za svobodo.

Še vsako spomlad je v teh krvavih letih vzplamtel nov polet našega osvobodilnega gibanja. Letošnjo pomlad, pomlad osvoboditve, bo vzplamtel s prav posebno silo.

POJASNILO URED.

Ta izvod lista ni bil tiskan ob določenem času, kakor smo omenili v naši okrožnici. Posebno je to razlog, da posamezne naselbine niso poslale svojih spisov ob pravem času, dočim se je na druge čakalo že po preteku določenega termina z namenom, da se ustreže vsem v največji meri.

Zaradi večjega števila dopisov in drugega velevažnega gradiva, smo izpustili redno priobčitev "Fašistično domobranski teror nad Slovenci," in "Roman — Ljubezen španskega častnika". Ostalo je tudi nekoliko dopisov. Vse to bo priobčeno v prihodnji izdaji lista in se bo nadaljevalo zaporedoma v bodoče.

Toda istočasno naprošamo čitatelje in naročnike, da podajo svoja mnenja o svečani izdaji. Ured.

(Iz 1 str.)

nih velesil, Stalinom, Trumanom in Atlee-jem, da zaščitijo ljudske pravice, da oživljajo bratski sporazum v vseh zadevah in posebno, da so na braniku proti ponovitve vojne agresije. To je pot Atlantskega Čarterja, Krimske konference, je pot Združenih narodov izražena v sklepih svetovnega Čarterja v svrho trajnega in pravičnega miru. To so načela konference v Potsdamu!

V duhu teh velikih in plemenitih nalog, ki so še pred nami in pri katerih bo tudi naš delež doprinašal gotova sredstva za njihovo ostvaritev, pozdravljamo številne naročnike, zastopnike in zastopnice Edinosti. Zahvaljujemo se jim, za njihovo dosedanjo požrtvovalnost in doprinos za obstoj našega lista. Prepričani pa smo, da je njihova kakor tudi naša želja, da ne ostanemo le pri tem, ampak da širimo naš list v bodoče, ter zagotovimo njegovo redno izhajanje. Naj nam bo tretja obletnica nadaljni poziv k izgraditvi močnega edinstva med kanadskimi Slovenci in vsemi drugimi narodnimi skupinami za popolno zmago protifašistične vojne, za ljudski napredek in progres, za pošteno delo in kruh.

Mi pozdravljamo vodstvo Združenih Narodov — Narodov Jugoslavije, slovenskega naroda in obenem kličemo: **"Slava padlim herojem na vseh bojiščih za zmago nad fašizmom"!**